ROCHA — DIGNA REDARGUTIO NIMPHI 1523

Palau VI, 305: «Libro raro. Tuvo ejemplar Salva, y existe actualmente en el Museo Britanico.» Catalogue of Spanish Books in the British Museum p. 75.

Very rare Spanish astrological volume, of which only another copy in the British Museum is known.

The author calls himself: Thomas Rocha Gottolanus, plage Tarrachonensis oriundus, miles et omnium artium liberalium et sacre medicine doctor, dominus Castri de Fortianello Gerundae diocesis. «De este autor catalan, Torres Amat menciona varios escritos, pero no sabemos si se imprimió alguna cosa mas.» (Palau.)

The tract quoted on the title is a refutation of Niphus' prognostication of a deluge for 1524 (cf. No. 1293 of our catalogue). Besides, the present book contains the following treatises: *Prognosticatio* pro anno millesimo quingentesimo vigesimo quarto. *Compilatio terminorum astrologie cum regulis phisicorum* practicantium utilibus in exhibitionem medicinarum; *phlebotomia* exequenda ceterisque instrumentis medicinalibus debito tempore aplicandis. *Epistola contra necromanticos*; alia quam plurima comprehendens signanter de ortu scientiarum. *Epistola* ad supremum cancellarium Ferdinandi Anzinas fatua *in astrologiam scripta merito reprehendens*, etc.

«Alonso de Melgar, who printed from 1519 until after the middle of the century, produced well printed and decorative books.» (Lyell, Early Book Illustration in Spain.)

At the end is bound up an Errata-leaf (18 lines) in the size of half a page, which is not quoted by Palau.

3810
6764

5504

Rocha Th. G.

L. B.

N. v
16/2

40 leaves and a half
mounted leaf.

B 13

¶ Thome Rocha gottolani digna redargutio ĩ libros tres Augustini nimphi suesani quos ad Karolũ Cesarem scripserat.

¶ Et incidentaliter gesta militum Hispanie: contra cõmunitatẽ ⁊ contra Gallos in Nauarra.

¶ Et eiusdem mira prognosticatio pro anno millesimo quingentesimo vigesimo quarto.

¶ Et eiusdẽ vtilis cõpilatio terminorũ astrologie cũ regulis phisico practicãti vtilibꝰ in exhibitiõe medicinarũ: ⁊ phlebotomia exeq̃nda ceterisq; instrumẽtis medicinalibꝰ debito tẽpore aplicãdis.

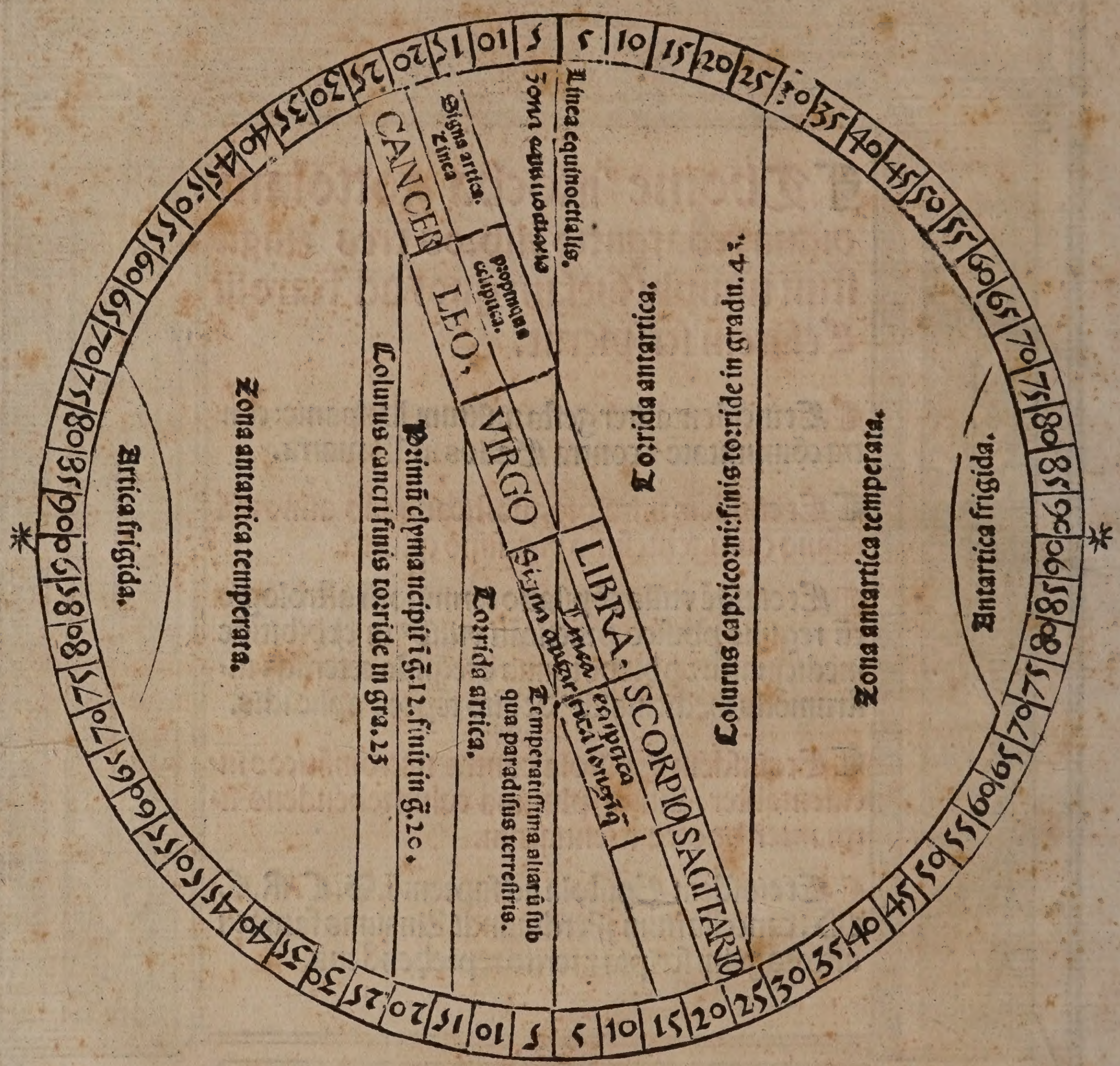
¶ Et eiusdem Epistola contra necromãticos incidentaliter. Alia q̃ꝑ plurima comprehendens signanter de ortu scientiarum.

¶ Et eiusdem Epistola ad supremũ. S. L. R. L. M. cancellarium Ferdinandi Anzinas fatua in astrologiam scripta merito reprehendens.

1.5.2.3.

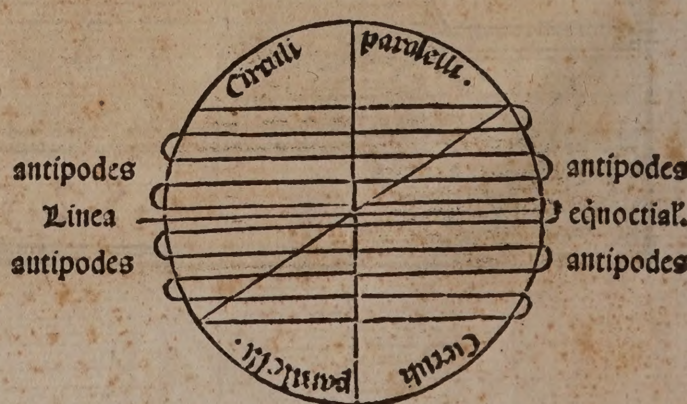
¶ Figura Zodiaci linee ecliptice: ⁊ linee equinoctialis: ⁊ sex Zonarū cœli quibus totidem correspōdent in terra: cum circulis artico ⁊ antartico/ ⁊ tropicis designatis: longitudo penes distātiam ab oriente: ⁊ latitudo maior aut minor penes distantiam ab equinoctiali versus polum mundi attenditur. In alia parua figura designantur circuli paralelli: sub quibus existentes adinuicem distantes per mediam circuli partem antipodes dicuntur.

Hic vrsa minor. Maior ⁊ costellatio. Draconis i firmamento figurantur.

Hic sunt duo circuli Sphere.

¶ Ad reuerendiſſimū atq̄ȝ Illuſtriſſimoſ in xp̄o patrem obſeruandiſſimū dn̄m Adrianum : Tituli ſanctorū Ioannis & Pauli ſancte Romane eccleſie preſbyterū: Cardinalē Dertuſenſem digniſſimū. Et dn̄m Federicum Enrriqueȝ de Cabrera: Hiſpanie magnum admirantem: & de Modica comitē excellentē: Digniſſimos Hiſpanie ulterioris gubernatores: Diſputationum Thome Rocha gottolani: Tarraconēſis plage oriundi Gerūde populati militis artium/ ac ſacre medicine doctoris prefati: magni Admirātis medici: contra in Ephemeridē & alios quoſdā magnifici Auguſtini de Seſſa philoſophi ſcripta. Prefacio.

Z ſi a me longe alienuȝ ſit illuſtriſſimi atq̄ȝ digniſſimi gubernatores: quempiam moleſtare: quantomagis reprehendere: uerum quia Ariſtoteles Platonis amicuſ non deſinit ipſum in nō benedictis reprehendere: & dixit amicus Plato: ſed magis amica ueritas: & Iuuenalis ille Satyra tertia.

Quid Rome faciam mentiri neſcio: librum
Si malus eſt: nequeo laudare.

¶ Animaduertendo libellos quos in autorē Ephemeridis magnificus ille Auguſtinus nimphus de Seſſa philoſophus ſcripſit: precipue ſecundum/ in quo uidetur ephemeridem: & quoſdam alios non tantum reprehendere: ſed etiam contra aſtronomie artem aliquas erroneas concluſiones inſerere auſus eſt: inter quas dixit/ ceteris ſtellis preter ſolem & lunam parum aut nichil tribuendum eſt: & eſſe factas potius ad ornatum q̄ ad cauſalitatem rerum. Et quid aliud: quod equidem abſurdum eſt. Nā quā ingens quamq̄ȝ fructifera quadriuialium facultatuȝ precipua peculiaris ac neceſſaria aſtrorum ſcientia ſit omnium iudicio comprobatur ſapiētum antiquorum atq̄ȝ recētium: non tantum aſtronomorum philoſophorum naturalium ac medicorum: uerū etiam theologorum. Inquit enim Ptolomeus uerbo quinto ſui centiloquii. Aſtrologus optimus multum malum prohibere poteſt. &c̄. Et idem uir ſapiens dominabit̄ aſtris. Ait ſapiēs. ſ. in aſtris dominabitur eis. Et Hermes ille maximus aſtronomus trimegiſtus amphoryſmo octauo magnorum principium facias ſignificatores ſuperiores planetas/ uel ſolem. Scribarum uero & ruſticorum inferiores planetas: & primo amphoryſmo idem Hermes dixerat: q̄ ſol & luna poſt deum omnium uiuentiū uita ſunt. Et quid dicemus de expertiſſimo Albumaſare: qui illum precipit curet medicus: quem prius p̄gnoſticatus fuerit aſtrologus. Et Ptolomeus uerbo nono. Vultus huius ſeculi ſunt ſubiecti vultibus celeſtibus. Et philoſophorum primus Ariſtoteles primo metheororum nōne ait. Hunc mundum ſenſibilem contiguum eſſe ſuperioribus lationibus: ut inde omnis uirtus gubernetur? Et problematum quarto prime particule. Et ſyderum ort⁹ orionis arcturi uirgiliarum. canicule qui flatus imbres excitant: qui ſerenitates/ frigora/ tempeſtates ue ſolent afferre: & in aliis locis ſimilem affert ſententiam. Et quid dicemus de magno Alberto philoſophorum ac theologorum preclaro in de cœlo & mūdo & de mineralibus: & in libro quem edidit de quattuor coequeuis. Fructuoſam ac neceſſariam profert eſſe homini aſtronomiaȝ. Et medicorū primus hipocrates in libro quē de aere & aqua edidit: nōne fatetur eſſe nature humane neceſſariā: quādo ſcripſit. Norint aſtronomiam/ medicine nō minimā partem eſſe. Et in libello de diſcurſu lune/ per ſigna cuiuſmodi medicus qui aſtrologiam

ignorat: nullus debet se in manibus eius ponere. Et idem prognosticorum pmo. Est quoddam celeste in quo oportet medicum cõtẽplari. &c. Et Galien⁹ medicorũ optimus in libris quos fecit de crisi & de diebus criticis & de pgnosticatione: uariationem dierum criticorum cui attribuit Abinzoar qui ab auerroe gloriosus appellatur: nõne in primo sui teyzir laudat astrologiá: qñ dixit. Et fiunt in hac egritudine paroxysmi sicut in febribus fieri consueuerunt ex operatiõe & uirtute super celestiũ corporũ: quequidẽ corpora ait ipse: A deo uiuo & uero perfectionẽ & influentiá habere sciuntur certissime: & comprobantur. & dñs Auicena in canticis nonne profert: luna uariat actionẽ in morbis. Et quid de Aliabbate uiro preclaro: Omnes concinunt: medico astrologiam fore necessariam. Et de laudibus eius: Neapoli exponendo primá primi canonis Auicene: plura inserui. Et in epistola contra artem perniciosam necromantie multa scripsi: que licet uidere. Scotum autem subtilissimum doctorem consentaneum est in medium afferre: qui sententiarum secundo / distinctione decimaquarta / questione tertia in solutione argumenti secundi litteris sic inseruit. Et sic est conueniens & necessarium: quod bonus medicus habeat scientiaꝫ astronomie. Iuxta illud Ptolomei. Repellendus est a scholis medicine: qui non nouit sciẽtiam astrologie. Possunt enim aliquo tempore propinare medicinam que interficit: que tamen alio tempore liberaret. Qua de re medicum astronomiaꝫ spernẽtem nõ negarem fore peccati reum. Augustinus uir sanctus princeps theologorum: ait. Deus res quas condidit: sic administrat: ut proprio motu agere sinat. Et uir sanctus Thomas de aquino libro tertio contra gentiles uult: & profert expresse: ꝙ secundum esse ordinatum corpus hominis subiicitur corporibus celestibus: secundum intellectum subiicitur angelis: secundum uero uoluntatem subiicitur deo. Non est pretermittenda de re militari Vegetii autoritas: qui libro primo: capitulo secundo ait. Plaga cœli nõ ad robur corporum tantum: sed etiam animorum plurimum ualet. Ex dictis liquet medicos omnes qui facultate sua pluribus prodesse cupiunt: huic tam decenti: q̃ necessarie facultati. Quipiam cure impendere obnoxios esse: ne in erroris foueam peccato ommissionis inanimaduertentes incaute cadant penitus. Verũenimuero multo lõgius scriptis ductus sum: q̃ animaduerteram. Currente igitur mense marcii anni millesimi quingentesimi uigesimi primi libelli tres magnifici uiri domini Augustini nĩphi de Sessa philosophi in autorẽ ephemeridis scripti ad manus meas uenere quos quattuor diebus rimatus sum. & uisis quibusdam erroneis conclusionibus: In secũdo precipue libro insertis: non potui abstinere quin eos impugnarem: ut in sequentibus licet uidere. Vos obsecro reuerendissime ac illustrissimi domini ut equo animo ipm iudicetis ac corrigatis: elimetisq; : quádoquidẽ immaturũ semiq; digestum: tum breuitate temporisq; inquietudine: tum etiam penuria librorum in maliuolorũ manus forsan deueniet: qui tantorum uirorum preclarissimorum illustrissimorumq; fauore spero: seipsum defendet. Et si qui fuerint: qui ipsum reprehendere uelint scriptis potius q̃ angularibus uerbis illud efficiant obsecro. Sciendi cupidissimus: & si conuincimur libenter manus damus. Et ualete gubernatores dignissimi. Valeantq; qui inter uos dissidium querunt.

¶ Explicit proemium.

Principium operis.

ANimaduertite queſo: nimphus ille Auguſtin⁹ ſuum opus diuiſit in tres partes: quas libros uoluit appellare. In pmo aliq̄ arguméta in ephimeridis atq̧ aſtronomorū fauoré ſcripſit. In ſecūdo nitiť autoré ephimeridis reprehēdere: & duas falſas cōcluſiōes reprobare. In tertio anni uigeſimi q̄rti a milleſimo qngēteſimo pnoſticō ſcripſit: arte credo q̄ ſcinit: & potuit. Nos aūt hoc calle pcedere intēdim⁹: librūq̧ nr̄m in tractat⁹ diuidem⁹: & tractatus p capl'a: & cuiuſlibet capl'i pmo nimphi ſentētiá pate faciem⁹. Et in eodē conſequēter ſique dixerit reprehēſione digna ratiōib⁹ autoritatib⁹ aut demōſtratiōe refutabim⁹. Et tādē pnoſticō ſcd̄m ſententiá Albumazaris/Ptholomei: & aliorū in aſtrologia pclariſſimorū p anno uigeſimo q̄rto cudem⁹. ut nō tantū autoritatib⁹ rationib⁹ & demōſtratiōib⁹ niphus redarguať: ſed etiá experiētia ipa: que mr̄ eſt rerū. Et quáuis diu eſt in italia in pnoſticō qd̄ pcepto Dn̄i mei illuſtriſſimi ducis lune tūc tpis comitis ripa curſie regni neapolis p regis ſcripſi dixerim me lōge alienū eſſe: ab hoc exercitio? tá difficili ac laborioſo: & tantū ea que medico neceſſaria ſunt ppendere: atq̧ librare: uerū q̧ ueritati amic⁹: contrariū abhorrens: hac que ſequitur: ordine dicto proſequar uia. Et ſequitur.

¶ Capitulum primum tractatus primi.

PRimo nimph⁹ epl'am ad ceſaré Carolū ſcriptá inſerit: & ex dictis in pmo capl'o primi libri infert hác cōſequentiá: dicēs eo q̧ ex uerbis autoris ephimeridis percipiť: comuné omnibus hominibus alterationé eſſe: & talem qualem non audiuimus a maioribus. Ergo er.. diluuium maior illo noetico: aut conflagratio maior illa fœtontis.

¶ Mirádū eſt de cōſequētia ex uerbis eni ipſi⁹ autoris ephimeridis nō poteſt inferri: Rocha
uerba qppe autoris ephimeridis hec ſunt. Hoc anno nec ſolis nec lune ecclipſim conſpicabimur: ſed pſenti anno errantiū ſyderū habitudines miratu digniſſime accidēt. In menſe eni februario uiginti coniūctiones cū minime mediocres tum magne accidēt: quarū ſexdeci ſignū aqueū poſſidebūt: que uniuerſo fere orbi climatib⁹ regnis puinciis/ſtatib⁹/dignitatib⁹/brutis/beluis/marinis: cūctiſq̧ terre naſcētib⁹ indubitatá mutationé/uariationé/ac alterationé ſignificabūt. Talé profecto qualé a plurib⁹ ſeculis ab hyſtoriografis aut natu maioribus uix percipim⁹. Hec autor ephimeridis. Attēdite queſo: ná dixit uniuerſo fere orbi: li fere nō pmittit actū uerbi: eliciť inde: q̧ nō toti uniuerſo accidēt detrimenta. & poſtea dixit? Vix pcipimus: li uix permittit actū uerbi: denotat equidé: q̧ iá ab hyſtoriografis & natu maioribus ſimilia que accidēt percepimus. Non igitur ſequiť ex uerbis autoris ephimeridis: erit diluuiū maior illo noetico: aut conflagratio maior illa fœtontis. Sequiť inde illá conſequentiam fore malá; oppoſitū enim conſequētis nō repugnat antecedēti. Et ſequiť nimphi.

¶ Capitulum ſecundum.

IN quo arguit in fauoré ephimeridis: & ponit aliquas rationes: q̄ plures poſſit afferre. Et ſequitur nimphus.

¶ Capitulum tertium.

INqno affert rationé ptholomei: q̄ mediáte aſſerit argumētū fortiſſimū: & dixit eo quia ecclipſis lune pceſſerit in auguſto exiſtente in ſigno piſcium: & poſtea

cõiũctiões in ipo efficient: ea ppter illorũ effect⁹ maxim⁹ existimãdus est: & dixit. sed cũ nõ uideat ali⁹ effectus q̃ diluuiũ: ergo. &c̃. Diluuiũ sequet: & sequit nimphus.

ℭ Capitulum quartum.

IN quo ratione theologica & astronomica probat quod ephimerides scripsit: & dixit. Si qua enim causa diluuiũ est: non nisi celestis dispositio in aqueis signis esse potest. talis tunc erit. Ergo. &c̃. Et potest esse a deo potissimũ propter peccata ho minũ: qualiter fuit: & nũc in mundo sunt plurima peccata. Ergo erit precipue uigẽti bus planetis in piscibus & ecclypsi lune precedẽte in eodem. Hec sunt que in senten tia primo scripsit libro: & sequitur.

ℭ Tractatus secundus. ⁊ prohemium eiusdem.

ET primo ponit prohemiũ secũdi libri. inquit. Licet rationib⁹ fortissimis sit a nobis cõprobata: tamẽ nõ est penitus asserẽda. & ubi ꝑ parte uera es set eos q nobiscũ q̃drantẽ italicũ incolunt: liberabimus a tanto terrore.

R ℭ O nimphe opinor ꝙ quemadmodũ optas. ita locutus es. omnipotẽ ti creatori ita placeat. & nõ tm̃ italicũ quadrantẽ urm̃ ab infortuniis preseruet. Verũ etiã oĩm christianorũ loca/ uerũtamẽ si in italicũ quadrantẽ malo aspectu influxerit astra. In ultimo huiuscemodi operis tractatu⁹ patefiet mente deo. & sequitur.

ℭ Capitulum primum.

1.ꝯ°. IN quo ponit duas erroneas conclusiones/ quarũ prima est hec. ꝙ ceteris stellis ꝑ ter solem & lunam parum aut nichil tribuendũ est.

2.ꝯ°. ℭ Secunda conclusio: stellas predictas scilicet propter solem & lunam esse factas po tius ad ornatum q̃ ad causalitatem rerum. Hec nimphus.

R ℭ Nõ possum nõ parũ admirari de philosopho isto magnifico: diu est in italia ipm̃ cognoui litteris inbutũ: & inter uiros doctos in magno preciũ habitũ ⁊ ephimeridis autorem reprehendentẽ: & predicttas fatuas conclusiones asserentẽ hucusq credide rã ipsum fore astronomũ. O nimphe augustine aperte teipsum patefacis: quãdo hoc in tuo libello secũdo uoluisti hac friuola persuasione predictas duas conclusiones ꝑ bare: & dixisti orto enim saturno in nr̃o hemisperio frigiditatẽ maiorem q̃ erat. Nõ sentimus: nec orto marte caliditatẽ: at orto sole nemo negat maiorẽ calorẽ fieri in no bis: q̃ erat. Orta quoq luna etiã patet: calorẽ fieri maiorẽ: percipimus enim in pleni lunio noctes esse calidiores: in interlunio min⁹ calidas. que ratio docet eiusmodi stel las factas esse potius ad ornatũ: q̃ ad causalitatẽ rerũ. Et ꝓsequeris: ex his patet: cõuen tũ illũ parum aut nichil significare. quod argumẽtum dicis eẽ peripateticũ: & quod Theofrastus ipsum nõ negat. Nam si stelle ille parum aut nichil agunt cõuentus ille non uidetur esse tantus/ ut diluuium faciat.

R ℭ O fatuitas⁹ putasne pauca dixisse: si ratione ac ueris autoritatibus probasses: quid dicendũ esset de tot tantisq uiris uniuersi⁹ nam tantũ caldeis/ indis/ hebreis/ grecis/ arabicis atq latinis philosophis⁹ uerũetiã medicis atq theologis⁹ canẽtibus homini bus astrologiã fore necessariã. Que nõ tantũ de motibus ac dispositiõibus planetarũ septẽ considerat⁹ sed etiã de motibus octaue sphere: que firmamentum appellatũ est. O inscitia. Dicis potius ad ornatũ stellas esse factas q̃ ad causalitatem rerũ. Nõne cõ sideras unumquẽq planetã proprium celũ habere: & diuersis moueri motibus: & di uersis tẽporibus maiorẽ siue minorẽ efficere motũ. Quis istud negare potest⁹ & celũ stellatum nõne triplici motu mouetur: forsan fit a sole aut luna⁹ ꝑfecto nulli dubium est: ꝙ in hoc inferiori impossibile est duos homines similẽ omnino habere cõplexio

nē:quādoquidē impossibile est habere idē zenic.& per consequēs idem ascēdens habere est rationi dissonum.quare diuersas habēt figuras celestes:& propterea diuersos influxus in materiā:quare diuersas habēt cōplexiones.& per consequens differentes indiuiduorū figuras. Ergo sequitur nō tantum stellas? sed partes celi uirtutē magnā habere ad causalitatē.Nimirū si Aristoteles in libro quē de mūdo edidit: & in libro de proprietatibus elemētorum ceteros planetas preter uirtutē solis proprias uirtutes habere cecinit.Inter cetera scripsit:q̄ndo oēs planete fuerūt coadunati in signo pisciū factū est diluuiū. quando aūt coadunati sunt in signo geminorum:facta est magna mortalitas. Et i eadē per mutatio stellarū in diuersis signis super septem climata:est causa fertilitatis & sterilitatis annorū.Et idē philosophus postea ait. Orbis celestis/ nec est generabilis nec corruptibilis:sed ipse est causa generatiōis & corruptionis istorum inferiorū. Et primo metheororū.Corpora hec inferiora alationibus celestibus gubernari.Non quippe de sole & luna tantū intellexit:nemo enim ambigit solē magnam e ceteris planetis uno quoq; maiorē habere uirtutē cū tanq̄ pater hominū existat.Preterea nōne loco particulari data est bis.Asserit ebēmesue ab astris data:q̄ mediante ꝑducit̄ unū & non aliud:q̄re ait Theofrastus de hystoria plantarū libro quarto?Omnia uero suis locis meliora proueniūt:magisq; uigēt. Ergo ad causalitatē alia astra concurrunt.Insuper. Si sol tantū concurreret:sequeret̄ ꝙ calor & frigus hyeme & uere semper proportionabiliter se haberēt:quod est falsum. Si dicis luna facit has que sequūtur in mundo uariabilitates: contra luna uero ab omnibus planetis & stellis fixis uirtutem accipit.Ipsa enim uero de per se/ut omnes docti asserūt astronomi: paucā habet uirtutē.Infortunat̄ aut econtra aspectu aliorum planetarum:& si bonis applicatur stellis:bonā inde recipit uirtutē:& in corpora inferiora talē influit:qualem ab aliis recepit stellis:similis enim est cursori qui ab hyspania Romā petens?In ciuitate ꝑma itineris litteras accipit:& in alia dimittit.& alias accipit & in alia ciuitate quas acceperat:relinquit.& alias capit. & sic in aliis ciuitatibus faciens tandē Romā petit. & litteras ultime ciuitatis solum affert. Sic etiā luna est peragrando totū zodaicum mense quo libet uirtutes stellarū & signorum accipit:& certa distantia dimittit.Hec est sententia abi abenrragel ꝓclarissimi astronomi & albumazaris.Et nimirū si ptholomeus in centiloquio.uerbo.61. Inquit luna propria est corpori?propter similitudinē eius in operatione:ꝙ subaudi sicut uirtutes regūt corpus & nō econtra:sic alii planete regunt lunā:& nō luna eos.Ergo ad causalitatē rerū non parum aut nichil stelle alie concurrunt immo multū:& eis non parū aut nichil tribuendū est:immo multū. Et dixit noctes esse calidiores in plenilunio:significat tūc tēporis lunā a sole plurimā accipere uirtutē: & confirmatur inde dictū Ali de luna: ꝙ uirtutē ab aliis recipit planetis.Ad quid aureū iouē:plumbeūq; saturnum:ceruleūq; mercurium:igneūq; martem?Profecto non ad aliud q̄ ad exequēdum preceptum dei eiusq; potentiā:que duplex est absoluta uidelicet:qua omnia potest.& ordinata.sic enim sublimis deus oia ordinauit:uirtutēq; unicuiq; astro dedit.de quibus Augustnus ut dictū est: Res q̄s condidit administrat:ut proprios motus agere sinat.Preterea asserente philosophorum magno Aristotele unicuiq; experto in sua arte credendum est: sed Ptholomeus Hermes/Trimagistus ille magnus qui ante aduentū christi prenosticatus est: delubra eigpti ydolorū fore sepulchra mortuorū:& dolebat inde? Asserente Augustino: q de ciuitate dei octauo libro dixit.Non doluisset:si sciuisset hermes:delubra ydolorum fore sepulchra sanctorū. Et prenosticatus est destructionē ydolorū: & dolebat

Theofrast?.

de auis & atauis suis (q arti nigromātie operā tribuerūt) Albumazar/ Omar/ Abenazer. Bartholomeus de tres vens. Ali abenrragel. Albertus magnꝰ. Arnaldus de uillanoua gottolonus: & consiliator mugnus Auicena. Ypocras. Galienus: & aliabas Scotus: & sanctus Thomas sunt experti in astronomia. Et isti omnes dicūt stellas alias a sole magnam uim habere ad causalitatem rerū: ergo non parū aut nichil eis tribuendum est: et non ad ornatum potius esse factas. et sequitur inde. sue friuole rationis primā consequentiam esse malam. & argumētum dicis esse perpateticum: negādum est: saltem princeps peripateticorū Aristoteles ninime scripsit. & si dixerit noctes in plenilunio esse calidiores & illud uerū sit tamē cōsequētia mala est: & sequit̃.

Capitulum secundum.

Hit nimphus: nūc uero nobis satis sit uerum esse: ꝙ ptholomeus asserit libro centum anūciationum: cum inquit: ne pretermittas centum decem nouem coniūctiōes iu his enim posita est cognitio eorum: que fiūt in mūdo & generatiōis & corruptiōis & nō loquitur de ecclipsibus. propter illud quod dixit: orto iam saturno frigiditatem non sentimus &c̄. Inde habet illos non esse intense actionis hec nimphꝰ.

R ¶ Consequētia nimphi est mala. nā quāto influētia maior: tāto insensibiliter magis corpora alterat; ut patet de cōiunctiōe martis cū ioue debili existēte ioue in signo hūano: sensu tactus nō percipimꝰ in corporibus caliditatē: & intus colera & sanguis sup calefiunt: in tantū ꝙ febres sepissime accidunt: & quidē pestilenciales. ut licet uidere & legere historiografos & astronomos antiquos: canentes astrorū ui in mundo pestē accidisse. Capiēs exemplū de grupta seu expelūca: que est iuxta lacū de anyano prope puteolos regni neapolis. Si animal ingreditur: ui influētie illius aeris seu maligne exhalationis fere mortuum cito cadit: & in frigiditate aque spiritus uitales cito balneatione corporis unirentur: profecto desineret esse animal. Et putasne: ꝙ corpora superiora tantum lumine & motu agant in hec inferiora: agunt etiam influētia ipsa. Ceteri enim a sole & luna magis influētia q̄ lumine & motu in hec agūt iferiora: & propterea nimirū si orto saturno supra nostrum hemisperium frigiditatem non sentimꝰ. & sic de singulis: & orto sole caliditatē accipimꝰ. Sol enim lumie & motu cōfricatione: quia radiorum magis agit; q̄ cetere agant stelle. propterea orto sole caliditatē percipimus. Et sic de luna quando est in plenilunio. Quare ratio nimphi friuola existit. & ideo floccipendenda. & sequitur.

Capitulum tertium secundi tractatus.

ET dixit nimphus: que ratio docet martē: diluuiū futurū nō omnino tollere: sed de eius magnitudine plurimū demere: & argumētatus est naturaliter: quēadmodū in mixtura elemētaria caliditas remittit frigiditatē. &c̄. Ita mars remittet frigiditatē & humiditatem; & per consequens non erit diluuiū ita magnum.

R ¶ Ratio naturalis est in contrariū: licet ita sit in mixtis: non est ita in constellationibus ꝓcipue quādo cetera nō sunt paria: similitudo nō ualet. Certū est ꝙ in hyeme & estate scd̄m comunē cursuꝫ nature minꝰ pluit; q̄ in autūno & uere. In hyeme ꝓpter eiꝰ intensam frigiditatē poris clausis & efrigido aere: uapores nō nisi cū maiori difficultate ad in teristiciū seu regionē aeris generationi pluuie cōuenientē attrahuntur. & in estate uapores nimia caliditate in medio consumuntur; quare uidet̃ ad trahēdū uapores ad superiora cōuenientē fore martē; q ratiōe saturni ueneris & ceterorū ad hūc effectū ꝓportionatorū ingrossabunt̃. & inde pluuia maior erit. Sequitur igr̃ ꝙ si ab aliis causis seq debeat diluuiū nō remittet̃ martis ꝑntia; sed potiꝰ augebit̃. & sequit̃

Capitulum quartum.

IN quo nimphus Augustinus exarat duabus persuasionibus: diluuium uniuersale nō accidere anno millesimo quingentesimo uigesimoquarto. & prima est quā dicit aristotelē ꝓbasse: nā ingēs pluuia presupponit ingentē siccitatē. sed talis siccitas nō est: nec talem astra significāt fore ante uigesimū quartū annū a millesimo quingētesimo. Ergo diluuiū nō erit. Preterea tēpore diluuii uel post precibus ade deus pepigit cū natura: ꝙ nō amplius carnē deleret per diluuiū aque. & anteq̄ deleret: signa dedit: ꝙ p quadraginta annos nō uideret̄ arcus: anteq̄ cōflagratio/hoc est diluuiū ignis esset. Itaq; dedit arcū ut a diluuio minime timerem⁹: & futurā cōflagrationē eius pre uisiōe significaret. Ergo diluuiū uniuersale minime erit: quoniā deus cū natura pepigit hec sententialiter scripsit in illo quarto capitulo nimphus.

¶ Dictis in q̄rto capl'o rationibus: aut persuasionibus. Respondet̄ primo ad rationē naturalē: maior licet sit contingēs: non est necessaria. Possibile enī est: ui astrorū materia existente disposita in aliquo loco in paucis diebus: immo in paucis horis uapores sursum eleuari: & cōuerti in pluuiā: & particulare diluuiū causari: Sepissime uidet̄ sensui nō apparētibus in aere nubibus: in certis horis uapores eleuari: ad debitā regionē: & pluuiā magnā generare: quare illa maior nō est necessaria sed cōtingens. Igitur ratio niphi augustini minime concludit. Ad persuasionē illā q̄ dixit deū pepegisse cū natura: ꝙ amplius non faceret diluuiū. Nichil cōtra dicta autoris ephemeridis. Ipse enī nō dixit diluuiū accidere uniuersale. Verba enī que scripsit in principipio ephemeridis anni millesemi qngentesimi uigesimi q̄rti: hec sunt. Hoc anno nec solis nec lune eclipsim cōspicabimur: sed presenti anno errātium syderum habitudines miratu dignissime accident. In mense enim februario uiginti coniunctiones cum minime mediocres tū magne accident: quarū sexdecim signum aqueum possidebunt. quarū uniuerso fere orbi climatibus / regnis prouīciis/ statibus/ dignitatibus/brutis beluis marinis/cunctisq; terre nascentibus indubitatam mutationem uariationem ac alterationem significabunt. Talem profecto: qualem a pluribus seculis ab historiographis: aut natu maioribus uix ꝑcepim⁹. Leuate igr̄ uiri christianissimi capita ur̄a ex istis igit̄ uerbis patet ꝙ nō scripsit ea que niphus imponit: & si dixisset: prius dixerat fere: que nō permittit actum uerbi. Et si nimphus imposterum dixit sufficit michi: quoniam dixit indubitatam mutationem uariationem ac alterationem. dicitur ad hoc ꝙ li /ac sumitur pro uel; & satis patientur mutationem si ex complexione uel statu mutētur. seu & sufficit ꝙ patient̄ alterationē. & sequit̄.

Capitulum quītū.

IN quo ōndit possibile fieri diluuiū particulare: & in toto capl'o nichil cōtradicta ephemeridis: ephemerides enī nō est autor: sed mot⁹ ad certū tp̄s calculatū. ipse enī autor nō dixit diluuiū sequi uniuersale nec etiā de particulari locutus est. Quare mirandū est de nimphi augustini falsa impositione. Amicus plato: sed magis amica ueritas. & sequitur nimphus.

Capitulum sextum.

IN quo dixit pro uera futuri diluuii reprobatione: primo accipiamus suppositiones quasdā. Iste nimphus nichil probat cōtra autorē ephemeridis: uerbosus est: pauca pluribus comprehendit uerbis. & sequitur nimphus.

Capitulum septimum.

IN quo scripsit primā suppositionē: & est ꝙ diluuiū capit̄ cōmuniter & proprie. cōmuniter est excessus imbrium: & etiā pro conflagratione ignis: & unūquodq; potest esse uinersale & particulare. & sequit̄.

Capitulum octauum.

IN quo autoritatib9 probat diluuiū uniuersale & particulare pterisse: & cōflagratio particularis aliquādo fuit: nondū quippe uniuersalis. Et dixit autoritate Platonis. In timeo conflagrationē asserere uidetur propter solis & stellarum exorbitationes. Tertia suppositio mundi eternitate supposita particulares inundationes infinite fuerūt: infinite quoqꝫ conflagrationes eternitate mūdi negata. Plures inundationes ac conflagrationes esse consentaneū est rationi. Ex dictis Platonis in .8. caplo sequitur. Stellas alias a sole & luna uirtutē habere ad causalitatē rerū: & nō parū aut nichil eis esse tribuendū immo multū: & nō potius esse factas ad ornatum. Et sequitur.

Capitulum nonum.

IN hoc capitulo sibi ipsi contradicit: & inde ex suis dictis in eū concluditur: ꝙ nō parū aut nichil ceteris stellis a sole & luna tribuendū est. Et ꝙ nō potius ad ornatū esse factas: ut asserit ipsius nimphi secunda conclusio eius secūdi libri caplo pmo. Ait enim in hoc nono caplo: nam aquosum & aridū referri possunt: aut ad solis motum: aut ad ceterarū stellaruꝫ motiones que cū sole fiunt. Siquidem ad solis motum referantur: cum ille sit equalis semper: eqlia semp erūt aquosum & aridū: quippe quātum sol accessu imminuit: tantū recessu ad auget. Si autē ad ceteras stellas referant: cū ille & ad se/& ad solē uariis rationibus configurari possint: fit ut altero tēpore aquosum arescant: altero uero ad augeant. Ex dictis ipsius igit infertur/ꝙ ceteris stellis nō parū aut nichil tribuendū est: nec solū ad ornatū ipsas esse factas. Et in hoc caplo dicit peripateticos affirmare mundū esse ab eterno. Et in eodē dixit infra secūdū peripateticos mundus est perpetuus. Primo principiū negauit: cū eternitas sit interminabilis uite tota simul & perfecta possessio: perpetua quidē altero termino carent: habent principiū & nō finē: & sunt eua itaqꝫ nimphus principiū habuisse mundū negauit. Et idem in eodē caplo initiū affirmauit philosophus/quidē primā causam testificat9 est: loquendo de causis naturalibus/mūdus ab eterno est. Sic uidelicet ꝙ nō est dāda causa naturalis qua produci posset. Et sic philosophus intellexit: & nō negauit primā esse causam: a qua omnia pcedūt quā in libro de causis Aristoteles dixit esse inenarrabilē. Sexta enim propositione seu caplo de causis inquit causa prima superior narratione est: & nō deficiūt lingue a narratiōe esse eius: nisi propter narrationē esse ipsi9. Qm ipsa est supra omnē causam: & nō narratur nisi per causas secūdas: que illuminabit a lumine cause pme/ꝙ est. quoniā causa pma nō cessat illuminare causatū suū: & ipsa non illuminabit a lumine alio. Quoniā ipsa est lumē purū supra qd nō est aliud lumē: cuius deficit narratio: & nō est ita: nisi ꝙ supra ipsam non est causa per quā cognoscat: & psequit Aristoteles. Causa prima est super omnes res: quoniam est causa eis: pter id ergo fit qm ipsa nō cadit sub sensu/& meditatione/ & cogitatione/ & intelligētia/nec loquela. Nō est ergo narrabilis: & prosequit in eodē de causis. Est enim causa prima supra res intelligibiles sempiternas/& sup res destructibiles: quare nō cadit supra eam sensus/nec meditatio/nec cogitatio/nec intelligētia: hoc est non intelligitur. Et dixit sempiternas pter mūdū quē dixerat fore ab eterno: modo scilicet exposito. Et alia ratiōe etiā dixerūt philosophi/ mūdū precipue cœlū fore eternū: cū nō sit corruptibile: nam corruptio est transmutatio ab esse p actionē & passionem cōtrariarū qualitatū alterātiū subiectū remanēte materia eadeꝫ: nō sub esse & nō esse ipsi9 forme: quā trāsmutationē cœlū nō patitur. Et pterea philosophi dixerūt/mundum puta cœlū fore eternū: nil aliud intelligentes per eternitatē illā/nisi in transmutabilita

Nota ꝺ eternitate mūdi quomodo intelligatur.

tem secundum formas substantiales & accidentales / causatam ex priuatione contrariarum qualitatum agentium & patientium in eo. Etsi bene perpendis quot modis a doctoribus etiam sanctis capitur eternitas/uidebis ꝙ cœlo competit/ eapropter nota ꝙ eternitas altero triū modorum capi poteſt.s.cōmuni fine ꝑprie & propriiſſime. Eternitas cōmuniſſime eſt menſura excellens euum & tempus/ & iſto modo omnia includūtur in eternitate. Et propterea non ſequitur ꝙ ſint eterna/nec ꝙ ſint in eternitate. Nam ſi aliquid eſſet in eternitate/eſſent angeli qui ſecundum eſſe ſuum naturale ſunt in euo/ſed quia contemplando participant uitam eternā/ſunt in eternitate. Eternitas proprie eſt non per participationem eterni/ſed ſecundum ꝙ dicitur aliquid eternum per conuenientiam remotam/alicuius proprietatis cū eterno: & iſto modo euiterna dicuntur eterna. Et dixit Albertus/& etiam temporalia indeficientia:& iſto modo mundus eſt eternus:& Boecius libro de Trinitate/ hec tēporalia indeficientia quodam nunc curente eterno menſurantur/ait enim ipſe nunc curens tempus ſempiternū facit. Et philoſophus iſto modo dixit: mundum fore eternum tertio modo ſumitur eternitas propriiſſime/quequidem ſoli deo pertinet. Et hec eſt interminabilis uite tota ſimul & perfecta poſſeſſio:& iſto modo ſolus deus eſt eternus / & ipſe ſolus eſt in eternitate:& iſto modo eternitas nil aliud eſt q̄ nunc ſimplex atq; conſiſtens/& innarrabile/& indeficiens totum ſimul utroq; termino carens. Ex dictis infertur hec diuiſio de numero entiū:quedā ſunt eterna:& in eternitate/& ipſa eternitas ut deus.

¶ Alia ſunt eterna/& in eternitate: & non ipſa eternitas ut angeli quedam uero ſunt eterna/que nec ſunt in eternitate:nec ipſa eternitas ut cœlum & omnia icorruptibilia quedam autem nec ſunt eterna/nec in eternitate/nec ipſa eternitas: ſed claudūtur eternitate ut alia entia. Et ſequitur.

¶ Capitulum.x.

IN hoc capitulo replicat ſuppoſitionem quartam. Et nichil contra autorem ephemeridis.

¶ Capitulum.xi.

IN quo ait Ariſtoteles igitur uerus nature interpres celeſtes cauſas deſpiciens/ & naturales ſolum rimat⁹ eſt. Et in eodem capitulo ait autoritate Alberti magni uiri preclariſſimi / & philoſophi ſingulariſſimi : & cum ſtellis tam fixis q̄ erraticis aquā augentibus quales de fixis ſunt ille quattuor ſtelle que ſunt iuxta aque effuſorem aut pleiades/cum enim he cauſe ſunt:mare creſcēti.

¶ Ex prolatis in undecimo capitulo habetur nimphi concluſiones primam & ſecundam eſſe falſas: ergo ſequitur ꝙ ſtelle tam fixe q̄ erratice ad cauſalitatē rerum uim habere:& non tantum ad ornatum fuiſſe factas. Dixit enim cum ſtellis tam fixis q̄ erraticis aquam augētibus:& eſt capitulum quinte ſuppoſitionis. Animaduerte de cetero qualiter & quomodo loqueris/& ſi ſcripſeris; ſcribito uerum & a reꝑhenſione immunis eris. Et ſequitur. R

¶ Capitulum.xii.

IN hoc capitulo ponit ſextam ſuppoſitionem & dixit/qd̄ uniuerſale diluuium licet ſecundis cauſis non ſubſit: illis ſubeſſe poteſt uirtute dei ſic prouidētis atq; ordinantis. Et argumentatus eſt contra primam partem ſuppoſitionis rationibus ſcilicet Alberti/& Albumaſaris in de magnis coniunctionibus uolentium uniuerſale diluuium poſſe accidere:& illud uirtute magnarum cōiunctionum in ſignis & aſpectibus debitis.&c. Idem nimphus ad Albumaſarem / & ad Albertum uolentes aliq̄ ſtellarum uim eſſe uniuerſalem aque productiuam reſpōdit & ait: quia licet detur aliqua tota uis improducendo aquas illa in uniuerſa terra/equalis eſſe non poterit: ſed ſolū eas regiones proſpectabit que ſigno concordatur/ in quo accidit: & eidem diametro

atq; quadrangulis. ¶ In eodē capitulo prosequeris respōdendo rationibus in oppositum tue friuole opinionis dixisti. Non enim sole accedente ad antipodes equale fit apud nos/ & illos diluuiū sicut nec econtra. Habēt enim illi stellas alias/ alias stellarū partitiones/ & demum aliam astronomiam. O nimphe concedis igitur in hoc. xii. capitulo/ non solum stellas preter solem & lunam uim causalitatis habere/ sed etiā signa ipsa que ꝓprie none sphere sunt atributa: in ipsa enim uero nona sphera maxima uis a summo creatore data extitit. Influit quippe in octauam: & maiorem inde uirtutem quam habent stelle firmamenti capiūt. Non igitur uera sunt que scripsisti: scilicet parum aut nichil ceteris stellis preter solem & lunam tribuēdum est. Et ipsas factas esse poti⁹ ad ornatum q̄ ad causalitatem rerum. Miror quippe de maxima fatuitate a te in eodē capitulo scripta. Dixisti. Non enim sole accedente ad antipodes equale fit apud nos/ & illos diluuium sicut nec e contra habent enim illi stellas alias: alias stellarū partitiones/ & demum aliam astronomiam. O reprehensibilis fatuitas. Aliā dicis astronomiam: si aliam habent astronomiam/ ergo sequitur ꝙ habent aliud cœlum: & per consequens antipodes sunt extra hunc mundum. Et sequitur inde per consequēs nō est tantum unus mundus: Consequētia probatur nam per omnes philosophos tam antiquos q̄ modernos/ & methaphisicos: scientia dicitur una ab unitate subiecti. Huius nostre astronomie cœlum/ hoc est proprium eius subiectum igitur. &c̄. Animaduerte nam eius positio non solum dissona est: sed heretica/ licet deus plures posset facere mundos: hucusq; non fecit alium. Et dixisti habent alias stellas/ alias stellarū partitiones: quare dicantur antipodes non te fugit: antipodes dicuntur ab anti ꝙ est contra/ quasi uiri existentes contra pedes nostros: idest in fine diametri procedētie ab hac nostra in qua existimus terra/ transeuntis per centrum usq; ascendendo ad aliam partem superficiei terre/ in qua homines uiuunt. Isti quippe sub iisdem circulis paralellis incolunt: & per consequens in minori tempore q̄ uiginti quattuor horarum/ omnes quas uident stellas: & super eorum capita transeunt: etiam eas uidemus/ & super Zenich capitum nostrorum trāsire uidentur: & de facto transeunt. Latitudinem quam habemus & ipsi habent: nam aliter tota machina disproportionaretur. Et quādo in mundo contrarium accidisset: nō immerito dicere possemus uerba similia que in hora passionis christi Iesu saluatoris nostri/ sanctus Dionisius dixit. Aut de⁹ nature patitur/ aut tota machina mundi destruetur. Sequitur ergo fatuam Augustini opinionem esse merito reprehendendam.

¶ Capitulum. xiij.

Nichil reprehensione dignum scripsit in eo quin posset ab eo defendi/ & loquitur de conflagratione prouintiali/ & de causis illius: & non omnimode alie eni possint assignari cause.

¶ Capitulum. xiiij.

IN hoc capitulo de conflagratione uniuersali loquens opinionem Alberti affert dicentis: possibile fieri a causis secundis conflagrationem uniuersalem: quam postea in eodem capitulo vult reprobare friuolis rationibus: ut a docto erit licet uidere. Nam conflagratio uniuersalis/ aut erit a potentia ordinata: aut absoluta. Si a potētia absoluta/ determinabit ipse deus quādo uoluerit. Si uero a potētia ordinata/ iam quidē ab eo determinatū est. Sic enim sublimi deus res condidit/ ordinauitq; ut sua moueant̄ uolūtate quēadmodū instituit. Atq; reb⁹ uirtutē intulit: celis stellis tā erraticis q̄ fixis talē tribuit uim. Vt ea que futura ꝑsciuit: potētia ordinata signarent: & tempore debito quēadmodū deus scit euenirent. Et sic possibile est scienti perfectissime astro-

nomiam cōflagrationem futuram etiam uniuersalem determinato tempore predicere. Et nimirum si Scotus secundo sententiarū distinctione decima quarta litteris sic scripsit. Sed dices. Ex quo habent talem causalitatē stelle & orbes super inferiora que quidem causalitas est determinata & necessaria: quare non indicāt determinate astrologi de effectibus eorum. Prosequit Scotus. Dico ꝙ causa huius est/ quia non sciūt perfecte qualitates/& uirtutes cœlorum/ & stellarum concurrētium ad talem effectū: quas si cognoscerent possent de his iudicare: deus enim potentissimus si mediantibꝰ secundis causis effectū producere potest/ illis utitur tanq̄ instrumētis: potentia enim ipsius maior tunc temporis ostenditur: ut experientia comprobauit tempore. Helie profete: qui precibus uiri sancti condescendendo uoluit ut plueret. Anteq̄ plueret: uapores eleuarentur ad debitam aeris regionem: quibus ingrossatis & in aquam cōuersis pluit. Et quando in Hierusalem curauit cecum/ nōne poterat curare absq̄ luto illo diuinitus facto: sic profecto. Verū sic uoluit facere & luto talem ingessit uim & aque itidem quibus rebus mediantibus cecus uisum recuperauit. Et luto & aque talem tribuit uirtutem secundum rationes obedientiales & non seminales/ iuxta sanctorū doctorū sentencias. Ex dictis in hoc capitulo patet: eo quia conflagratio uniuersalis mediantibꝰ secūdis causis esse potest: ꝙ potētia ordinata ipsis mediantibus efficietur. Nam tunc temporis hominibus dei potentia maior ostendetur. Et ex dictis etiam patet ꝙ aliis stellis non parum aut nichil esse tribuendum immo multum: & non esse factas potius ad ornatum. Et sequitur.

❡ Capitulum. xv.

NOn fugit omnimodam reprehēsionem. Non ueretur dicere hec que sequunt. scilȝ patet ex his que diximus nam planetarum coniunctio imbecilla est habēda/ si non fuerit uirtute eclipsis roborata. Hec nimphus. Preterea nimphus subsequitur. Cum igitur lumina primarie cause sunt: cetere stelle secundarie: cetere stelle profecto agere non poterūt aliqd/ nec magni/ nec parui. ❡ Si uera profert nimphus hec sequentur anno uidelicet uigesimo quarto/ nulla aut imbecilliora animantibus accidēt incōmoda. Quandoquidē illo anno non cōspicabimur eclipsim aliquā/ nec solis aut lune. Et si dixerit ꝙ eclipsis lune uigesima quinta Augusti a. M. D. xxiii. efficietur in signo Piscium uigorabit coniunctiones &c̄. Vanū est illud dicere tum quia non efficitur in hora reuolutionis anni/ nec alicuius quadre/ cum etiam quia effectus eclipsis lune sic se habet: ꝙ si duratio eclipsis est unius hore/ mense labesit. Et si duabꝰ horis/ duobus mensibus. Et sic de singulis. Solis autē eclipsi pro duratione hore annus tribuitur. Hec est sententia Albumasaris in libro experimentorum/ & cum duratio eclipsis lune que accidet in Augusto anni. M. D. xxiii. non durabit plus spatio duarū horarum. Nec illis completis: effectus ipsius non attinget conuentum cōiunctionum in Piscibus anni. xxiiii. in mense Februarii. Et cum illo anno & diuturniore tempore maiora euenient in mundo q̄ a pluribus seculis uisum fuerit: dicendum est uim coniunctionum nō esse imbecillam precipue illarum que fuerint ponderosorum planetarum ingrediente sole primum minutum Arietis. He enim coniunctiones potissimam uim habent in hec inferiora afferente Hermete/ & Albumasare/ & aliis. Quare uanum est dictum nimphi & friuolum ad modum dicēdo in hoc capitulo cetere stelle profecto agere non poterunt aliquid/ nec magni/ nec parui. Et quia iam conclusum est contra eum in aliis capitulis: in presentiarum breuitati indulgens dimittatur tanq̄ sibi contradicens. Et sequitur.

¶Capitulum.xvi.

IN hoc capitulo vult concludere eo ꝙ Mars : & sol erunt semper cum aliis cōiun=
ctionibus:ergo aut diluuium penitus e medio tollent : aut paruum imbrium ex=
cessum permittent.¶ O nimphe q̄propter apta fronte dicis in hoc decimo sexto capi
tulo eo ꝙ Mars & sol erūt semp cū aliis cōiūctionibꝰ. &c̄.Nōne uerū est triū superio
rum coniunctiones quinta Februarii anni.M.D.xxiiii.fore in decimo gradu Pisciū:
& solem uigesimum sextum Aquarii gradum peragraturum. O locutio uoluntaria.
Distat enim uero sol a loco superiorū triū uera coniunctione / quattuordecim gradi-
bus.Liquet ꝑfecto nō esse cū eis.Et si dicis:uigesima prima ipsius Februarii sol iun-
ctus erit Saturno diametraliter/& iūctus Ioui distantia duorū graduū: & ꝙ parū di
stat:asserēte philosopho nichil distare uidet̄: & isti duo pōderosi planete iūcti esse ui
dent̄:& sol cū eis est:ergo dicet nimphꝰ uerū ē qd̄ scripsi:scilicet eo ꝙ Mars & sol erūt
semp cū aliis cōiūctionibꝰ.&c̄.Cōsequētia est mala & māifeste nichil ualet / quoniā
Mars illa die scilꝫ uigesima ꝑma Februarii/minime ꝑdictis iunctꝰ fuerit planetis:erit
enim Saturnꝰ & sol in duodecimo gradu Pisciū illa die : & Mars in uigesimo tertio.
Ergo bene sequit̄:ꝙ Mars & sol nō erūt semp cū aliis cōiūctionibꝰ scilꝫ planetarum.
Et cū he cōiūctiones in signo Pisciū future sint: & superiꝰ dixerit nimphꝰ nil aliud si
gnificēt q̄ pluuiā & imbres;sequeret̄ si uera ꝑferret : ꝙ anno.M.D.xxiiii.in hoc infe=
riori mūdo minime detrimēta animātibꝰ essent futura. Etsi detrimēta acciderēt:essēt
ratiōe parui excessus imbriū: qd̄ experientia illo in anno:ni deus auertat:aliter patefa
ciet.Et licet ita fuerit:quēadmodū nimphus dixit:in hoc capitulo.xvi.nichil contra au
ctorē ephemeridis:nā ex suis uerbis non elicit̄ diluuiū sequi:quāuis dixerit talē ꝑfecto
alteratiōnē ex cōuentu illo ꝑmitti: qualē a pluribus seculis ab historiographis aut na=
tu maioribus uix percepimus.Et an illa ratione cōcludat nimphꝰ;uidelicet Marte pre=
sente diminuetur:aut penitus tolletur.Incontrarium superius argutum est: & conclu
sum:ꝙ potius in tali figura augebitur pluuia ui Martis:q̄ diminuetur. Simul cum su
perioribus dictis in aliis capitulis habetur : ꝙ nō parum aut nichil ceteris stellis preter
solem & lunam tribuēdum est immo multum . Cum ad causalitatem rerum magnā
uim habent:& ideo non tantum ad ornatum fuisse factas.Nec eis parū aut nichil tri=
buendum est;nec aliquid parui agere posse.Immo aliquid multi.Et sequitur.

¶Capitulum.xvii.

IN quo ad argumenta que ipse nimphus in fauorem astronomorum fecit:respō-
dit.Dicendo ꝙ licet diluuium sit maximus effectus: coniunctio stellarum nō est
maxima causa/nisi adiuta a coniunctione solis aut lune. Ad autoritatem illorum qui
dicunt coniunctiones Saturni & Iouis in signis aqueis significare aquas : intelligēda
est:si Marte uel sole non impediantur.Hec nimphus.

¶Si replicare intenderem contra solutiones in capitulo.xvii.exhibitas: multiplicarē
uerba ex dictis enim eis responsum extitit. Et rationes uigorate remanent. Et patet
apertissime illas conclusiones esse falsas: quas sepe replicauimus scilicet ꝙ ceteris stel=
lis preter solem & lunam parum aut inchil tribuendum est. Et ꝙ ad ornatum potius
stellas esse factas q̄ ad causalitatem rerum : Et consequentiam illam primam esse ma-
lam.Et sequitur.

¶Capitulum.xviii.secundi tractatus:in quo continetur indutio ad scribendum.

NImphe ne mireris:si
in hosce libros tuos scripserim:quādoquidē in ipsis legēti uidet̄ totā destruere
astrologiā penitus qd̄ nō liceat a tāto uiro.Et q̄uis ille Picus de mirādula forsam ad hec

faciē dū te induxerit : debuiſſes parce precor: potius ueritati adherere q̄ amico. Qum illud preceptum fuerit magni philoſophi. Quem tu magnifice uir tanq̄ patrem habes Et non parum minus miratus ſum: qum preclarum illum philoſophum & theologum magnum Albertum reprehendere uoluiſti rationibus illis: quas oro: mente tua reuolue. Et uidebis ipſum a uia ueritatis non deuiaſſe: & ſi dubitas: capitulum decimū quartum iſtius ſecundi tractatus legas obſecro. Et ni proter uire uelis; quod tanto uiro non licet: Percipies Albertum uerū proferentem. Parcas: & bene uale. Et ſequit̃.

¶ Tractatus tertius.

IN tertio libro nimphus nititur prognoſticare effectus prouenientes uniuerſo anno uigeſimo quarto a milleſimo quingenteſimo. Et certum modum prognoſticandi expertis in aſtronomia contrarium ſaltem diminutum affert: & piget me; quandoquidem dixit eſſe Ptolomei. Nōne uerecundatur Ptolomeum facere in arte diminutum? Nō dico ꝙ ipſe dixerit Ptolomeū eſſe in arte diminutum : ſed dico ꝙ in ſua prognoſticatione ipſe diminute loquitur; & non artificioſe ſicut Ptolomeus loquatur : & dixit illum modum prognoſticandi fore Ptolomei. Nōne Ptolomeus/ Albumaſar/ Ali/ Abenragel/ Homar/ Bartholomeus de tres uens/ Abenazer/ & Trimegiſtus ille maximus aſtronomus Hermes loquentes de reuolutionibus annorum fundamentum potiſſimum accipiunt a figura cœli / ingrediente ſole primum minutum Arietis : & ſi ſignum aſcendens horoſcopum fuerit fixum: Illa contentantur figura. Non ſpernendo figuram preuentionalē. Et ſi ſignum fuerit cōmune: duas erigunt cœli figuras; ſcilicet hanc quam diximus: & illam: que efficitur ſole ingrediente primum minutum libre. Et ſi ſignum eſt mobile quatuor uolunt formentur figure: ſcilicet quas diximus duas & alteras: ſcilicet ingrediente ſole in ſolſticiis: ſcilicet in principio Cancri/ & Capricorni : q̄uis ſolſticium eſſe ante uel poſt: ſit poſſibile. Vt in de octaue Sphere tractatu licet uidere. Non ſpernendo figuras cœli coniunctionum planetarum ſuperiorum ſique fuerint; & figuras eclipſium ſique contigerint: & pro ſtatu nobilium: cœli figuram ingrediente ſole primum minutum Sagittarii. Et pro pluuiis corruſcationibus & tronitruis figuram cœli ingrediēte ſole uigeſimum gradum & primum minutum Scorpionis. Et loca planetarum: & eorum diſpoſitiōes & aſpectus inter ſe/ & ad ſigna/ & partem fortune regni: & pecuniarum/ & uirtutes domorum : que domus partes cœli ſunt / & ſtellas fixas/ & cetera alia ac motum cœli ſtellati: ꝙ firmamentum dicitur/ & ipſius none ſphere; a qua octaua plurimam recipit uirtutem. Et non eſt hoc ultimum paruifaciēdum: quandoquidem ſimilia in mundo poſt noeticum diluuium non perceperunt priores: qualia ui motus retrogradationis octaue Sphere ſequentur. Et erit quando mouebitur ab aquilone ad auſtrum : & incipiet moueri uerſus auſtrum ſupra principia Arietis & Libre: que motus trepidationis dicitur. A creatione mundi poſtq̄ compleuerit ſeptem millia annos: Tunc temporis erunt in mūdo maiora & diuerſa; q̄ in hoc ſeculo a prioribus fuerint uiſa/ nec ſcripta: mutabuntur ſtatus: deſtruentur regna & climata. Occiſiones fere infinite: quemadmodum ſuis motibus omnes ſtelle firmamēti mutabuntur/ & retrogradationem patientur. ꝙ nondum in hoc ſeculo uiſum eſt/ ab Adam hucuſqꝫ ſic etiam in mundo ſequentur: que forſam ſimilia in mundo non fuerunt ſecuta occiſiones/ monſtra/ detrimenta: & ſequitur tunc temporis quod a Sibylla Cymea Vergilio referente in egloga ſcriptum eſt.

Alter erit tum thiphis:& altera que uehat argo
Delectos heroes:erunt etiam altera bella:
Atqꝫ iterum ad troiam magnus mittetur Achilles.

¶ Historia eorum que gesta fuere in Hispania vlteriori tempore. Quo vulgus cõmunitatem optabat.

Deus tamen omnipotens effectus malos suspendere digneť: Sydera enim sine ipso nichil possunt:cum corpora inferiora per superiora mutare/obscura illustrare/tenebrosa illuminare/ dubia declarare/ futura demõstrare/ res in esse conseruare/ipsius solius sit qui est inenarrabilis:& utiqꝫ de⁹ nature sine quo nichil factum est. Et a quo procedunt omnia: quo mediante opusculũ istud Thome Rocha gottolani/ Tarraconensis plage oriundi Gerũde populati completum est in oppido de Tor de Sillas:anno. M.D.xxi. die uero quĩto post prelium de Villalar iuxta Tor de Sillas:quod equidem illustrissimorum uirorum: uidelicet dñi Federici Enrriquez de Cabrera/ Hispanie magni Admirantis/ & de Modica comittis excellentis gubernatorisqꝫ:& magni Comestabilis itidem gubernatoris robore teloacis consilio fracti/uiqꝫ repulsi fuerunt regis ac militum inimici. Existẽtibus illustrib⁹ uiris uidelicet Duce Metine cœli/& Comite Benauẽti/ac Marchione de astorga Comite de Haro capitaneo generali/ac ceteris magnatibus ibidẽ presentibus multisqꝫ nobilibus. Admirans quippe cum Duce Metine cœli peditum septem millia ordinatam aciem primi quidem inuaserunt. Magnus Comestabilis ceteros ortabatur: & animo uirili pericula ut ceteri magnates aggrediebať. Signi Tauri decimum septimum gradum sole peragrante.

¶ Verum enim uero dñs Ferdinandus Enrriquez illustrissimis/ ac magnanim⁹ prefati magni Admirãtis germanus/cũ septẽ centũ militibus/multisqꝫ peditibus inimicorũ uires prius cõquassarat:noctu dieqꝫ ipsos aggrediẽdo.ꝗ plurimos capiẽdo:multosqꝫ interficiendo/precipue quos Ioãnes ille de Padilla audaces a Toleto secum tulerat. In quibus apud inimicos spes maior preliandi inerat.

¶ Et de dño Alfõso Enrriquez de Osma/ Epo pfati magni Admirãtis germão qd pferã:apud oppidũ Metine de Riuosicco/hisce tpib⁹ ꝓ seruicio regis assidue stetit:in quo oppido spes uictorie regis ac militũ sita erat. Ipse quidẽ reuerẽdissim⁹ ac illustris ipsius bona cõsumẽdo tyronibus peditibus militibusqꝫ tribuẽdo/ uigilãdo & ubi oportebat:ut miles strenu⁹ ac magnanim⁹ inimicos aggrediẽdo:tẽp⁹ om̃e cõtriuit. Donec Ioãnes ille de Padilla ui ac ingenio magnorũ gubernatorũ interẽptus est.

¶ Admirãs itaqꝫ ut omniũ iudicio cõprobať spõte sua que in Castella possidet ꝓ regis seruicio/in dubio posuit: quãdoqdẽ dũ Cesar rex nr̃ carol⁹ potẽtissim⁹ barchinã ciuitatẽ magnanimã/simulqꝫ pclarã relinquẽs:& iter apud Cõpostellã/ & tandẽ classem ascendẽs/& germaniã petens/Magnus ipse Admirans cum Comitissa eius consorte eorum uice Comitat⁹ de Cabrera ac de Bas/ infra principatu gottolonie existẽtes petierũt. Ac eorum Maritimam regionem aere temperatam aquis optimis fructibus/auibus/piscibus/quadrupedib⁹/& reliquis uite humane necessariis totius Hispanie/ac etiam Europe precipuis arboribus etiam preclaris abundantem: in qua homines naturaliter diutius uiuunt(experientia hoc enim cõprobať)ut eorũ uite terminum minori labore cõplerent elegerũt. Istis temporibus Hispanorũ maior pars animaduertens eorum principem quem sincero amore diligebant: ipsos deserere:& ui-

duá uiro orbatá magná relinquere hiberiá:ut insani ac amẽtes inceperunt a recto egre di tramite:& multa incõuenientia facere: & uno inconuenienti dato asserẽte philoso pho/mlta sequenẽ:ductoribus quibusdá militibus nõ de maioribus:& si eorũ precis pere/maiores ipsos constituebát:inde latrocinia/incẽdia/ mortes irreparabiles successerunt.Itaqꝫ cõmotio hec nomen rebellionis sortita est.

¶ Admirás iste dñm Henrricum enrriqueꝫ prouincie Gallicie adelantatum eius ger manũ:eorũ que possidet in Castella:gubernatoré creauerat. Et cũ in malis crescendo eorũ uires sepe augenẽ. Capitanei ipsius cõmũitatis reuerẽdũ ac Illustré dñm Adrianũ:Tituli sanctorũ Ioánis & pauli/Cardinalé Dertusensem: q Rex ipsuꝫ Hispanie ulterioris gubernatoré fecerat dignissimũ:sua gubernatione deponũt.Et quosdá regios/cõsiliarios capiũt. Cardinalis ipse Reuerẽdissim⁹ simulata ueste. Cũ quibusdá regiis/cõsiliariis abiit.Metiná de Riuo sicco opidũ admirátis petẽs:gratulanter gaudio simul ac leticia a predicto Adelátato recipiẽ.Cetera qdé opida aditũ abnegát.

¶ Et ut eius Reuerẽdissima ac Illustrissima psona a peste ductorũ cõmunitatis preseruareẽ:Adelátatus ipse magni Admirátis equites armatos apud Metiná ipsam coa dunauit.Et tũc tẽporis de eius cõsanguineis & amicis/ qui magnũ Admiranté inter eos precipunm ac maiorem reputabát: propter eius domus dignitatem/ ac sui ipsius uirtutem illuc conuenerunt.

¶ Dũ predicta apud Castellá agerenẽ : Admirás magnus apud suos uice Cõmittat⁹ de Cabrera & de Bas morabaẽ:& intelligẽs qualia & quáta apud Castellá mala ppetrarenẽ:& q̃uis regis fuerit intimus seruitor/uerũtamẽ dulcis amor patrie/quẽ pre ceteris ulterioris hispanie uiris erga regnũ ferebat: & rem publicá hispaná re ac uoce augere optabat. Cũ Illustri Cõmitissa huc accedere destinauit : ut inter regẽ ac regnũ se interponeret.Et anteq̃ iter uersus Castellá arripuisset.Gesar ipse Rex ad perscriptum Admiranté nũcio litteras tribuit : quibus pcipiebat Admiranté Hispanie ulterioris gubernationẽ/una cũ magno Comestabili & Cardinali Dertusensi acciperet: & Ca stellam peteret:quam Admirans ipse animo libenti minime acceptauit:quandoquidem ad Hispaniam gubernandam animus eius non inclinabatur . Et sic Castellam absqꝫ gubernandi domino apulit.

¶ Prius enim uero ad regni procuratores q̃ plures scripsit epistolas:|eos docẽdo qua liter circa hoc arduũ negociũ pro regni ac regis cõmoditate simul & honore haberen tur:ac procederẽt. Et iter uersus Castellá agẽdo ad ulterioris Hispanie procuratores: & ad precipuas totius regni ciuitates litteras sepissime mádabat: quas si Cicero uiueret:materno sermone elegátiores minime ederet:sentẽciis philosophorum imbutas.

¶ Tandẽ decima quinta Nouẽbris anni proxime lapsi. Metiná apulit.In qua a Car dinali Reuerẽdissimo/una cũ magnatibus ibidẽ presentibus/ qui desiderio non paruo eũ expectabát multo cũ honore recipiẽ.Et die decimo nono eiusdẽ mẽsis eius uillá seu Castrũ Turris de Lobatõ/sitá circa Tor de Sillas: ubi regni procuratores qui iun cta uoluerũt appellareẽ:sedebát.Ac reginá potẽtissimá karoli Cesaris matrẽ/ sub dicione quodámodo ui tenebát . Et a manibus Illustrissimis Marchionis de Denia (cui Cesar ipse ab Hispania recedendo inseruiendi & custodiendi commiserat : simulqꝫ preceperat)adimerunt.

¶ Admirás ipse hinc cũ regni procuratoribus que ei opportuna regno uidebanẽ:tractabat. Multa preclara insignia regnoqꝫ cõducibilia omnia fere promittebat. Et loco gratiori actiones preceperunt inuito magno dño Petro Girõ eorũ exercitus/Metiná

de Riuosicco predictam Admirātis oppidum obsidere: huius exercitus ductores precipui erant domin⁹ Petrus strenuissim⁹ ille Gyron / & Episcopus Zamorēsis / & dominus Petrus Lasso / & dominus Ferdinandus de Vlloa / & cōmunitatis ipsius Capitanei quidam alii: & Episcopus Zamorensis uillam braximam oppidū Admirantis iuxta Metinam situm / preter uoluntatem magnifici Petri Giron ingreditur: & inde mala que poterat perpetrabat. Et dum illic moraretur Illustrissim⁹ Comes de Haro / Capitaneus generalis: & diuus Ioannes Manrrique₃ puer annorum quindecim / animo tamen uirili uigens / cum multis militibus peditibusq₃ ac belli machinis in fauorem regis / ac magni Admirantis adueniunt.

¶ Et profecto istis temporibus magnates ipsius cōmunitatis exercitum / non tantū debellare uerum etiam delere potuissent: sed Admirans ipse animaduertēs rectis persuasionibus ipsos ad regis seruitium posse reducere: noluit tunc tēporis cum sanguinis effusione efficeretur. Verum enim uero cōmunitatis ductores timendo ne apud uillam braximam eis sinistrum aliquid accideret: prima Decembris abierunt. Et magni Comestabilis patris Capitanei generalis opidum de Villalpando / absq₃ ui ingrediuntur: quandoquidem populus ille libenter ianuas ductoribus cōmunitatis patefecit: exercitum istud profecto mille equites / & decē millia fere pedites efficiebat. Belli machinas preclaras trahebant. Opidum quippe istud in medio quodammodo uillarum oppidorumq₃ ingētis Admirantis / Comitisq₃ Benauenti / ac Marchionis de Astorga situm est: quos tres precipuos inimicos Castelle cōmunitas habere uidebatur. Qum Admirās ipse & alii magnates percepere suos inimicos oppidum prescriptum de Villalpando petiuisse: a Metina egressi sunt / eos tramite recto insequendo: donec uillam garciam adepti fuere. Et uiri isti tres preclarissimi eorum omnia bona uillas uidelicet oppida castra in inimicorum manibus ponēdo / serenissimam eorum Reginam maluerunt ab inimicorum manibus euellere / ac ei inseruire. Iter suum cū eorum exercitu apud Tor de Sillas dirigere. Et quenta Decēbris anni millesimi quingentesimi uicesimi: requisitionibus debitis prius factis / ipsam aggrediuntur: & armorum ui debellant / non cum parua eorum iactura / ac labore: nam plures de nostris illo in prelio interficiūtur. Et minime fuit in magnatum potestate: quin oppidū prescriptum de Tor de Sillas depredaretur. In isto oppido fere omnes regni pcuratores capiuntur. Fuit opus hoc non parue memorie. Nam & uiri isti preclarissimi non tantum regnum / sed matrem & germanam regi Cesari restituunt.

Nota. ¶ Dum predicta agerent cōmunitatis exercitus ductores cogitando posse Tor de Sillam succurrere: a Villalpando egrediuntur. Et uillam Braximam reuertuntur. Et inde Episcopns Zamorensis Metinam oppidū Admirātis agredi vult. Quod Illustrissimis domin⁹ Ferdinādus predicti Admirantis germanus manutenet. Et suo robore ac ingenio preclaro cum paucis militibus ab eius rabie defendit.

¶ Et cum ad ductorum exercitus cōmunitatis aures preuenerit suas: Reginam una cum infante eius gnata apud magnorum manus militum deuenisset: Vallioletum petiere. Post paucos menses infra quos multa acciderunt: in quibus recitandis prolixior q̄ oportet efficerer: quare dimittuntur. Magnus equidem Comestabilis qui apud ciuitatem Burgos dictam morabatur: confisus de quietudine Lipuscue ac Cantabrie: propter preclara gesta dn̄i Manrrique₃ Delara que fecerat: quomodo comitem de Saluaterra preliādo debellauerat: cum Duce Metine Cœli / & quibusdam magnatibus ut exercitui magni Admirantis iungeretur; iter arripuit. Et apud Castrū seu uil

Iam de Peñaflor ambo gubernatores coniunguntur:ingens quippe Admirans hisce temporibus regni gubernationem iam acceptauerat:uerum hiscediebus & multis antea magnanimus dominus ille Petrus gyron/perspecta ac sibi nota cōmunitatis mala intentione:iamq; dimiserat ipsam. Et Ioannes ille de Padilla precipuus Toletanorum ductor/ cum aliarum ciuitatum Capitaneis cōmunitatis exercitus onus acceptauit. Et Turrim de Lobaton accessit:ipsam partim ui partim alio quodammodo / nō cum ipsorum parua iactura capit. Nam de eorū exercitu/in diuersis preliis plures moriuntur. Et postea fame oppressi coacte egrediuntur. Et suum iter uersus Tauri ciuitatem dirigunt. In medio uero itineris apud locum de Villalar/iuxta Tor de Sillas sitū ui dirimuntur. Et debellantur. Ac a gubernatoribus predictis Ioannes ille de Padilla una cum Ioanne Brauo gentis Segobie capitaneo/ & Francisco Maldonado Salmātice capitaneo/ iure in platea dicti loci die sequenti post predictum prelium decapitantur/ & solo iacent sine capite trunci. Quod uidimus quidem testamur. Fuit prelium istud de Villalar/in die sancti Georgii gottolanorum aduocati:uicessima tertia Aprilis anni prius exarati.s. M.D.xxi. In quo prelio plures alii capitanei & machine belli capte fuere. Hoc peracto illico ciuitates & oppida que regi cōtraria erant/ciuitate Toleti dempta : que certis conditionibus subire uolebat : in gubernatorum manibus & posse seipsas ponunt:ueniam petendo/ac humiliter ipsam obsecrando. Quibus:demptis quibusdam singularibus personis/conceditur.

¶ Finem capit opus istud de diebus criticis/ & de crisi / & de morborum prognosticatione mei Thome Rocha gottolani/ Tarraconensis plage oriūdi militis artium/ & medicine doctoris : quod ex autorum dictis approbatissimorum / tam medicorum q̄ astrologorum fuit ordinatum atq; compositū/ ad laudem domini nostri Iesu christi/ eiusq; uirginis matris atq; omnium sanctorum/ & ad utilitatem medicorum/ & corporum humanorum salutem/ absq; pernicioso aliquorum medicantiū errore adipiscendam:quinta decima Octobris anni. M.D.xxi. Post horridum prelium Pampilonense. Quod contigit in loco uocato Noayna inter Tyebas & urbem Pampilonensem. In quo profecto ingenio ope ui robore precipue Illustrissimi uiri dñi Federici Enrriquez de Cabrera/ Hispanie magni Admirantis/ & de Modica comitis excellentis/& Cesaree magestatis ulterioris Hispanie gubernatoris/& magni Comestabilis simul gubernātis. Galli fracti uiq; repulsi interempti plurimi captiq; multi fuerūt: qui utiq; non tantum propter Nauarre regnum Perhyneos transierunt montes: uerum etiam ut totam in maiora prelia magnam concitarent hyberiam. Ipsi Galli Nauarram ingrediuntur oppositione Saturni cum Marte uigente: Saturnus in Aquario reperitur. Mars decimum quintum Leonis gradum possidebat.

¶ Ut gesta militum hispanie anni. M.D.xxi.

In unum redigantur codicem:hic inseruntur.

Admirans quidem dum ipsi Nauarrā ingrederentur: atq; eam absq; ui quoniam gētis armorum tyronum & equitum propter Castelle necessitudinē depopulatam relinquerant Nauarram: cōfisis hispanis de pace Gallorum) Galli ipsi caperent: Segobie reperiebatur. Et illico uersus Nauarre regnum una cum Comestabili itidem gubernante(qui illic reperiebatur Duce de Nagera persuadente)iter arripuit. Aurum argentum uestes q̄ preciosas que apud se habebat tyronibus pedetibus militibusq; tribuit.

¶ Galli sua leuitate ac temeritate ducti/ Regnum Nauarre sue ditioni absq̧ sangui-
ne traditum aggrediũtur:& oppidũ de Logronio obsidũt: horrido prelio ipsum in
uadunt. Belli machinas crudas ac horrendas ad menia diripiunt. Ipsis ea atrociter per
cutiũt. Verum ab oppidanis & quibusdam aliis qui precepto ingentis Admirantis
ingressi fuerant: incõmoda recipiunt. q̃ plurimi scopetis ipsis igni ferroq̧ munitis in
terficiuntur. Interim ad aures francorum aduenit qualiter ingens ulterioris Hispanie
Admirans/una cum magno Comestabili & Duce de Nagera Capitaneo generali ad
eos aggrediendum accedebat: obsidionem dimittunt/ atq̧ Nauarram reuertuntur.
Admirans equidem cum magnatibus predictis eos insequitur. Et montem serra de
Renega dictũ ascẽdit: atq̧ ut ita loquar trásuolat. Et infra inimicos & Pãpiloñẽsem
ciuitatẽ ad distãtiá medie leuce ciuitatis/ & ad uná Gallorũ exercitus pedẽ fixit. q̃uis
Frácorũ exercit⁹ gẽtibus multis ac bellis machinis preclaris horridisq̧ fuisset fulcitus:
& in ciuitate plures essent tyrones: die illa exercitus noster Hispanorũ septẽ peragra
uerat leucas: & dũ itinere fessi quiescere cogitarũt: Galli aciebus ordinatis retro uene-
re. Hoc uiso Hispanorũ tuba cecinit. Et animo audaci simulq̧ feroci/adinuicẽ exerci
tus ambo se aggrediuntur.

¶ Et dũ preliũ ageretur: & pedites nostri Cantabri propter inimicorũ furiá/ & eorũ-
Nota. bõbardas que eos atrociter feriebát: pluresq̧ interficiebát: fugá arripiebant: Federicus
ipse admirás e qdẽ ab militũ acie magna/ in qua maior spes uictorie erat egressus est:
& persuasionibus atq̧ ui/ut Hector facere solebat: nõ sat erit fugere canibus: ipse ma
gnus Admirás pedites omnes coadunauit. Et eis inquit: moriant̃ Galli: moriantur.
Et in media arma ruamus. Et animo uirili in hostes ruerũt: & cum tota militũ regia
cohorte retroguarda uocata/cuius aciei ductor ac precipuus Capitaneus est dñs Hen
rricus enrriquez Gallicie Adelátatus magni Admirãtis Germanus inimicos aggre-
dit̃. Ipsosq̧ fugat: atq̧ diremit. Cerneres utiq̧ horridũ bellum/plurimos interfectos/
quosdá mucrone traiectos/teloq̧ percussos/multosq̧ semineces/inter quos ipsorum
Gallorũ Capitaneus generalis equo cadit; & sauciatus capit̃. De nostris quippe His-
panis nemo insignis fama miles magnus morit̃. Venerũt Galli: sed non uenisse uo-
lent. Istis itaq̧ peractis Pãpiloñẽsis ciuitas gubernatoribus Hispanis ianuas patefa-
cit. Et Cesari Hispanorũ regi Nauarre regnũ infra terminos Hispanie sitũ restituit̃.
Et Gallorũ belli machine horride simulq̧ preclare cũ insigni opulentaq̧ munitione
apud Hispanos remanẽt: regi Cesari nostro pars datur: gubernatorib⁹. s. magno Ad
mirãti/& Comestabili/Duciq̧ Nagere Capitaneo generali/pars que remanet: intra
eos distribuit̃. Eo modo q̧ philosophus Ethicorũ quinto nobis precipit gubernato
Nota: ribus maior pars exhibet̃: alteri uero minor. O res preclara digna cedro/ infra binos
mẽses cũ dimidio/duo magna prelia uincũt: populosq̧ feroces cõtũdũt. Belli machi-
nas pulchras magnas simulq̧ horrẽdas ab inimicis ui capiunt. Cesari karolo duo re-
De magno Comestabili. gna restituũt. Et in hoc acri prelio/Comestabilis ipse gubernator magnanimus atro-
citer/ut semper assuetus est se habuit/plures feriẽdo/quosdam humum petere cogen-
do/alios ut similia facerent hortando. De illustri uiro Duce de Nagera Capitaneo ge
De duce de Nagera. nerali quid loquar? Ita acerrime inimicos aggressus est/ut pater & ataui sui solebant:
qui etiam nobis posteris fortitudinis exemplum existunt. Et si sub silentio eius na-
tos binos traherem: dignus redargutione essem: quando quidem & si pueri intõsaq̧
ora traherentur: Aurilio similes mucrone corusco in hostes ruerunt: eorumq̧ tela re-
pellebant: pluresq̧ percutiebant.

¶ Dominus uero Henricus Enrriquez regio Caſtelle ſanguine cretꝰ/ prouincie Gal
licie Adelantatus regie aciei precipuus Capitaneus magni Admirantis germanus ter=
tius(nam ſecundus dominus Ferdinandus Enrriquez preſtantiſſimꝰ atqꝫ acerrimꝰ
morbo uexatur)ante regium uexillum quod eius ſobrinus dominus Ioannes Enrri=
quez ferebat:attrociſſime pugnat/plurimos feriendo/ uexillū etiā cuſtodiēdo. Quod
ab inimicis infruſtra diuiditur. Nec minus eſtrenuiſſimus uir iſte Ceſari regi Catho
lico inſeruiuit:quando animo audaci apud Medina de Riuo ſicco magno utiqꝫ Ad=
miranti extra Caſtellam exiſtente/ Reuerendiſſimum ac illuſtriſſimum Cardinalem
Dertuſenſem gubernatorem digniſſimum/ a Vallioleto pre timore fugiētem : preter
procuratorum ciuitatum ac uillarum Hiſpanie ulterioris uoluntatem/qui iunta ſan=
cta uoluerunt appellaretur admiſſit:atqꝫ manutenuit:donec Admirans ipſe huc appu
lit:qui apud ſe onus accepit. Vna cum domino Ferdinando preſtantiſſimo germano
ſecundo:qui Cardinalem apud oppidum preſcriptum precibus detenuit : Dum ma=
gnus Admirans Tor de Sillam expugnat/& dominus Ferdinandus ipſe cum paucis
militibus ſuo preclaro ingenio ac animo uirili / tunc temporis oppidum Medine de
Riuoſicco/& Cardinalem a rabie/ Epiſcopi Zamorenſis preſeruauit:& quoniā poſt
paucos dies populus Medine preſcripte pre timore maximo urgebatur: Coram om
ni populo in eccleſia ſancti Franciſci ſupra altare maius ſolemniter iurauit. Caſtrum
preclarum fere inexpugnabile non ingreſſurum/ nec inimicos itra menia ſpectaturū:
ſed ſi accederent obuiam iturum:& in domino confidebat:ipſos uincere ac debellare.
Iſte magnanimus uir ab hoc oppido tāta preclara fecit : ꝙ poſſumus dicere inimicos
regis/& militum uicit:ac debellauit.

¶ Nec procul eſt magnanimus robuſtiſſimuſqꝫ dominus Petrꝰ ille Giron:cui atro=
ciſſime preliando eius equus interficitur. Cuius brachio etiā plurimi interimunt.

¶ Nec enim tacere licet geſta preclara illuſtriſſimi uiri atqꝫ ſtrenuiſſimi domini Dida
ci Enrriquez de Guzmā/Comitis Albe De liſta:qui animo audaci atqꝫ uirili ut ſemp
aſſuetus eſt/tellum horridum contorſit in hoſtes.

¶ Et illuſtriſſimus Comes ille de Salinas/in ſignis forma & armis/alter de Aguilar
ambo aduerſus Gallos infeſtaqꝫ tela tulere.

¶ Ceteri quippe uiri ſpectabiles/nobiles/ac magnifici ita in prelio ſe habuerunt:quē
admodum Ceſaris milites in aciem magni Pompeii ſe habebāt. Precipue illuſtriſſi=
mus ac ſpectabilis dominus Bertrandus dela Cueua:qui acriter inimicos aggreditur.
Atqꝫ preliādo eiꝰ uires augent. Fuit acerrimū iſtud preliū in die ſancti Pauli/ ultima
Iunii anni.M.D.xxi.decimo ſexto gradu Cancri ſole peragrante/ & cū aſpectu quar
to in amicicie ſcilicet Iouis cum Marte/Ioue in decimo quarto gradu Sagittarii exiſtē
te/Marte ſimilem ſigni Virginis gradum poſſidente.

¶ Dum predicta in regno agerentur Reuerendiſſimus illuſtriſſimuſqꝫ pater obſer=
uandiſſimus dominus Adrianus / Tituli ſanctorum Ioannis & Pauli/ ſancte Ro=
mane eccleſie preſbyter / Cardinalis Dertuſenſis ulterioris Hiſpanie gubernator di=
gniſſimus apud oppidum de Logronio morabatur:que exertciui neceſſaria erāt mā=
dare curabat:uirtute conſilio ope atqꝫ ingenio prudentiſſimo gubernabat. Et tam pa
ci q̄ eorumque bello attinebāt:fere omnia regebat. Prius enim uero ſuis ſacris oratio=
nibus Ceſarem regē noſtrū potētiſſimū/ eiuſqꝫ exercitum deo creatori cotidie mane
ſūmo miſſā celebrando cōmēdabat. A quo oīs originat̄ uictoria:ſine quo fruſtra ui=
gilāt q eū cuſtodiūt:igit̄ deꝰ pr̄ filius/ & ſpūſſctūs inuictiſſimū/ ipſum Carolū ceſarē

semper Augustum custodiat: tendat: foueatqꝫ. Et similia exercebat dum apud Tor de Sillam ui/& ingenio magni Castelle Admirantis captam morabatur. Consilio tam belli q̄ pacis quottidie ingrediebatur. Opinor equidem istius studiosissimi deo acceptabilis uiri uirtute sua/suis sacris deuotissimis deo acceptis orationibus magna ac uetusta Iberia a tanta rabie/peste belloqꝫ intestino liberata fuit. O hispania deo potentissimo cui omnia obediunt gracias age: que tanto taliqꝫ uiro uirtutibus omnibus predito in te dignitate meruit insigniri atqꝫ decorari.

¶ Ad Illustrissimum & excellentem dominū Federicum Enrriquez de Cabrera magnum Hispanie Admirantem/& de Modica Comittem preclarum/ & hispanie ulterioris gubernatorem dignissimum. Idem suus Thomas Rocha gottolanus.

Tu solus cui prediceram ipse:
Rebelles vicisti.
Interemisti Gallos: atqꝫ fugasti.
Tibi laudes:
Qui lingua calamo ferro vincis.
Tu coactus in arma ruis:
Et vires augentur in ipsis.
Subiectis pinus.
Sed superborum acer debellator extitis.

¶ Etsi de grecis Imperatoribus a quodam scriptū sit: eorum enim gesta tanta apud posteros habita sunt: quanta fuerunt eorum ingenia qui scripsere: de gestis quippe tuis Illustrissime uir/precipue hac tempestate lingua calamo ferro factis/ nō michi si lingue centum sint: oraqꝫ centū; ferrea penna michi: singula percurrere possem. Vale & per secula uiue felix.

¶ Idem Thomas Rocha.

Nunc fortuna fouet: nec superbiris eadem.
Nam quos exaltat: minime perpetuo fouet.

¶ Prognosticū p anno.xxiiij.a.M.D.a magnifico Thoma Rocha editū.

ANimaduertēs ego Thomas Rocha plage Tarrachoñ/oriūd9 miles & omniū artiū liberaliū/ac sacre medicie doctor:dñs Castri de Fortianello Gerūdeñ.diocesis:Illustrissimi dñi Federici Enrriques đ Cabrera/magni admiratis Castelle & Granate/Comitis de Modica:& dñi uicecomitatuū đ Capraria & de Baso.&c.medic9:plurib9 pdesse posse.qñqdē iacula puisa min9 nocere solēt.De9 eni ops misert9 nate hūane/quā excellētē ad sui imaginē fecerat:ipsā relinquere noluit:qn saltē aliqd futurū contingens natū sciret.Vt anteq̄ flagello pcutiatur hō:emēdare & pctorū pñias facere ualeat.Etsi aliis arduis occupat9 negotiis:qd ī illi9 āni.xxiiii.post millesimū & qngētesimū astra ptēdūt:dño adiuuāte uirgie maria xpi dei matre fauēte patefacere īstituo.Et ne plixior uidear eorū que in aliorū pgnosticorū pncipiis de plāeta dño anni scripsi cōtēt9:ad rē uenio. ¶ Anni futuri scil3 uigesimi q̄rti pgnosticū unū tm̄ capitulū cōtinebit:de calamitatib9 fere toti9 uniuersi plura q̄ uellē ī eo pferā horrida qdē.Que pfecto diu ē dū ī Italia morabar:breuiter scripsi:qñ pcepto Illustrissimi dñi Ioānis de Aragonia/tūc tēporis Comitis Rippecurcie/& regni Neapolitani pregis pgnosticationē illā uēdicā de morte sobolis regis catholici iuictissimi/& de bellis Lōbardie/Apulie/& numidie/que regnū Botgie dicit/ac terre de Baica que Tripolis nūcupat:& de captiōe orā ciuitatis Aphrice/& aggressione Anglorū ī Gallos edidi.Tñ hic dearticulati9 eudem9:precipue qñ curabim9 climata puicias ac regiones noiare:que illo in āno patient:ni ad deū cōuertant.Cōuertimini igit:& ut ciuitas Niniue agite pñiam.Qm̄ de tribulatiōe inuocaui dñm(inqt propheta.)exaudiuit me.Exurge dñe in adiutoriū nr̄m:& adiuua nos:quoniā infirmi sum9.

¶ Capitulū vnicū.

QVādoqdē tā supiorū q̄ inferiorū planetarū cōiūctiōes in mēse Februarii anni uigesimi q̄rti a natiuitate nō efficiētur in reuolutiōis āni/hora/neq3 in pncipio q̄rtarū pūctualit:nec una dierū simul cōiūcti:nec eorū q̄ttuor pūctualit in eodē gradu reperient.Vt uidere licet capitulū.xvi.secūdi tractat9:quē ī niphū Augustinū de cessa scripsi:ea ppt mirādū ē:đ aliqb9 dicētib9 ānū illū fore nō tm̄ horridū sed horridissimū.Profecto ī hoc decipiunt.Et nō min9 errāt:q tm̄ hui9 mūdi iferioris effect9 solis cōiūctionib9 plāetarū tribuūt:opinor q aut cetā ad pgnosticādū necessaria ignorāt:ul laborare ut decet minime uolūt.Si eni he cōiūctiōes ī āni reuolutiōis pncipio cōtigissēt:o q̄ pniciosa hoib9 accidissēt/pessima qdē.Et forsā aurib9 nr̄is iaudita.Verū ut ī pgnosticatiōe āni.xxii.scripsim9:quis nō efficiāt ī figura itroitali:scil3 ī hora q̄ sol pmū minutū Arietis igredit:qd pncipiū reuolutiōis āni dicit:nec ī aliq̄ ei9 q̄rta.Verūtñ malę nō puant a malicia:& bone cōiūctiōes ac cōstellatiōes a bēignitate.q quēadmodū ī ciuitate pauci mali plures faciūt prauos:ut solet dici:una sola pec9 ificit oīe pec9:sic boni planete a malis ificiunt:& pcipue Iupiter:q quita Februarii Satno unit:& Mars cū duob9 pdictis ī eodē gradu scil3 Pisciū decimo repit.Quare &si repiat Iupit ī sua domo:nō poterit maliuolorū duorū maliciā totaliter repmere.Et pcipue q ī figuris tā puētiōali q̄ itroitali Iupit & Satn9 etiā repiant cōiūcti:lic3 nō ī eodē gradu:q̄re ex sētētia magni & exptissimi Albumazaris hec seq debēt.Cuiusdā secte detrimētū:& quedā religio patiet:& nōnulli a q̄dā secta lege & religiōe ī aliā mutabunt.Leges cuiusdā regiōis uariabūt. Nota.
Alti qdē uiri occūbēt:qđ de9 nolit:si fuerit xpiāi:quorū dñia alter accipiet.Et qm̄ ābo supiores ī puētiōali figura ī decima domo reperiunt:placet Ali uigēte tali cōstellatiōe forsā surget q pphetizabit ea:que futura sūt:& q faciet mirabilia & facta miraculosa.
¶ Et qm̄.decimus.viii.grad9 Leōis angulū ascēdētis possidebit:& in tertio.iiii.v.vi.

septimo/& octauo climatibus Leo figure introitalis horoscopũ faciet: ex senttiẽa Albumazaris habetur/ꝙ in ciuitatibus & prouintiis quibus dominatur/ostẽdentur diuersi domini magni & potentes:& ostendentur cum fortitudine/& eorũ potentia cũ audacia strenuitate/& multa austeritate/& magnanimitate. Et quidã eorũ hoc faciẽt: ut eorũ fama augeatur: & nomẽ cedro dignũ consequantur. Alii illic uenient auiditate bellandi: & sequet̃ illic fraus & deceptio/ & inde derisio hominũ quorũdã: & eis angustie accidẽt. Aurũ & argentũ illic minus q̃ consueuerat appreciabitur. Et lapides preciosi non uendent̃ iusto precio. Prouincias Leoni subiectas in prognostico a me scripto pro anno millesimo quingentesimo uigesimo secundo reperies: quare illic lege. Accident enim hominibus egritudines precipue in stomacho/ & ore/ & bubones pestilenciales: morientur quippe multi: quod deus nolit. Et in quibusdam regionibꝰ multiplicabuntur lupi: qui hominibus nocebunt. Et in uere aer fiet tenebrosus in hora post horam: & arbores mediocriter fructum dabũt. Et in aliquibus prouinciis parum. Hoc equidem uerificat cauda drachonis in signo Leonis existens: que profecto autore Albumazare uigẽte tali constellatione/ obscuritatũ multitudinẽ & terremotũ & aquarũ augmentũ/& diminutionẽ arborũ/& destructionẽ messium significat. Et pluuie multe erunt in quarta autũnali: testificatur hoc Scorpiꝰ: qui in principio quarte autũnalis in ascendente est collocatus. Et coniunctio planetarũ in signo Piscium: & quia signum Geminorũ figure preuentionalis primã domũ efficit: eiusdem Albumazaris est sententia uigente tali constellatione/ꝙ pluuia uigebit etiã in quarta Hyemali: & precipue in principio. Et quoniam Mars in figura introitali reperitur in sua domo/scilicet in Ariete: & Saturnus in signo Aqueo puta in Piscibus/uigente tali cõstellatione: precipit nobis Albumazar/& ptolomeus: posse prognosticare diluuiũ futurũ illo in anno: precipue regionibus signo Pisciũ subditis/& eius triplicitatis. s. Cancri/& Scorpionis. Quare oret pars septentrionalis/& Francia/ & Egyptus/& Suria/ & Romania/& terra promissionis/ & Arabia/& in terra Caldeorum/ Caneduquia. Et in Hispania Valentia ciuitas populosa: & hispalis/non tantum mediocriter. Verum animaduertite ꝙ eo quia Iupiter repertus in Piscibus est orientalis: & luna q̃uis domina anni uerum a cauda draconis aspectu quarto infortunatur. Et in figura preuentionali in termino Martis/ & in gradu puteali reperitur: significat populo ex parte dominorũ suorũ accidere dãna. Et multe infirmitates uigebunt: tamen cũ hoc placet Albumazari/& Ali uigẽte tali cõstellatione/ ꝙ pluuie illo in anno non erũt tot quot quidã astrologi prognosticantur. Etsi fuerint multe: & quedã erunt tempore non cõgruo: & forsam non uigebunt tempore necessario: ut ait Ali. Verũ propterea Lõbardia que Leoni subiaces: non desinas fundere preces: & conuertere ad dominũ. Et tu ciuitas sancta ora pro te/ & pro uniuerso populo: placuisset deo ꝙ quadrãs Italicũ esset liberum/ut nimphus Augustinus ait ab infortunis. Oret Italia: & agat penitẽtiã: & forsam deus omnipotens exaudiet preces: & liberabit eam.

Quere prognosticũ anni. 22.

¶ Gaudeamus christiani & si flagellati: illo in anno: quia teucri non erunt inmunes: flagellabuntur quippe. Leoni subsunt.

¶ Et in ciuitatibus/uillis/& regionibus quibus signũ Virginis preest: eo quia figure introitalis medietatẽ domus ascendentis possidet: hec sequentur. Precipue post ꝑmã quadrã: magni uiri illic ostendentur pulcrarum facierũ. Et plures eorũ utentur coitu non ordinato secundũ legẽ: nã plurimi non cũ propriis uxoribus. Et quidã fruentur scientiis que sunt supra naturã quattuor elementorũ: & multi incumbent rethorice &

dialectice/& bonis moribus. Signo Virginis ſubſunt Grecia/Creta/ inſula que nūc Candia appellatur/& terra ꝓmiſſionis Algezira/ Ferich/& de conſtellatiōe particula ri Barcinon:& ſi de uniuerſali cui Hiſpania ſubiicitur: Sagitario ſubſit. Et timēdum eſt de fame inqt Albumazar uigente tali conſtellatione. Et uigebunt egritudines gut turis. Et in illo anno plures denatis erunt femine : & habebunt difficilem partum ut plurimum. Et aer ſepiſſime obſcurabitur. Et quarta uernalis erit pluuioſa: ut dictum eſt. Et in fine quarte Hyemalis frigus intenſe uigebit.

¶ Quandoquidem ſol in figura preuentionali in uigeſimo quarto gradu Piſciū re- peritur: qui gradus putealis eſt & terminus Martis: rex cuius regnum Piſcibꝰ ſubeſt: aut magnus dominus & nobiles uilipendentur. Et timendum eſt/ ne inferiores inſul tum faciant in ſuperiores. ꝙ ſi fecerint tandem a rege debellati uenient ad manus / & ſuam poteſtatem. Et ditioni ſue obedient. Et quia Iupiter eſt orietalis: hoc idem pro= tendit. Sol equidem ſignificator Ceſaree mageſtatis figure introitalis dominus exi= ſtens:& in illa figura non infortunatus/ ſi in gottolonia aut in regno Neapolis repe rietur: apreciabit ſe & oſtendet ſe potentiorem regibus aliorum climatū: & homines diuites & nobiles honorabuntur:& apreciabuntur: & habebunt ſaluationem & ſecu ritatem. Verum quia Iupiter figure preuentionalis dominus anni effectus in decima reperitur domo regia/ & in ſigno ſuo & eius facie : ſi a Saturno non infortunaretur: profecto in quinto climate / & in ſubditis Sagitario bonum cum gaudio accidiſſet. Nunc uero dubium eſt: unum ſaltem erit ꝙ inter ceteros homines uniuerſi illo in an no infortunato minora q̄ alii infortunia patientur. Ipſe enim Iupiter ſigni Hiſpano rum dominus conſtitutus a deo creatore:& quia potens reperitur in ſua domo & fa= cie: maliciam Saturni aliqualiter remittet. Et quia effectus eſt dominus octaue domꝰ figure introitalis. Licet Saturnꝰ illic preſens fuerit. Hiſpani quīti climatis puta Got- tolani/Celtiberi/& qui regnum Toleti incolunt: non patientur in illo anno tot mor tes & triſticias /quot & quantas patientur ceteri. Et Sicilia que Sagittario ſubiecta eſt: ſimili curſu currit. Dempta/ Apulia/& Lucania: que capitanata in preſentiarū nū cupat. Piſcibꝰ ſubſunt inter alias prouincias pars ſeptentrionalis/& terra Iurgen:& il lud quod eſt inter Romam & terram promiſſionis/& mare rubrum/ & Egyptus:& eſt auſtendens chriſtianorum.

¶ Caueant homines : ſcriptum enim eſt : ꝙ uir ſapiens dominabitur aſtris : aut eli= gendo ut oportet: aut deū orando. Orate igitur:& ad dominum conuertimini om= nes homines : nam in figura introitali Iupiter & Saturnus in domo mortis & triſti= cie reperiuntur: Iupiter enim infortunatus a Marte q̄uis in ſua domo reperiatur: eo ꝙ in figura coniunctionis Martis cum Ioue/Luna/Iupiter/ Saturnus/ & Mars omnes in eadem domo terroris reperiuntur. Et in figura introitali planete ſuperiores/ & ſol in eadem domo mortis & terroris/triſticie & agonie exiſtent. Et quia totus uniuerſꝰ diuiſus exiſtit:& unicuiq; planete ꝓpria pars a deo creatore tributa extitit : & omnes in tali loco reperiuntur: fortune ab infortuniis infortunātur : nimirum ſi fere toti or- bi infortunia accident. Quibuſdam quia egritudinibus uexabuntur: alii bello premē- tur: quidam fluctuationibus. Ceteri quippe alio quodam genere neſcio quo uexabū tur. Orate igitur:& penitentiam agite: penitētia autem ciuitas Niniue a tanto terrore preſeruata fuit. Si agimus penitētiam peccatis noſtris proportionatā: preſeruabimur quippe q̄uis Saturnus maliuolus in domo mortis reperiatur: & hominibus promit tat infirmitates & triſticias/& effuſiones ſanguinis:& uerificauerit iſtud Martis cum

Saturno coniunctio: que in octaua domo efficietur. Et illic Mars reperietur: & Venus/& ipsa luna. Que ab omnib⁹ astronomis radix uniuersi dicitur: &si in figura introitali in decima reperiatur: tamen a cauda draconis aspectu quarto infortunatur. Infortunia magna uniuersus fere orbis patietur. Tum infirmitatibus oppressi/ tum ratione Martis troculentia/& terremotib⁹/& aque fluctuationibus: ut ita loquar: fere deuastabitur: ni in cōtrarium altissimus disponat: qui omnia creauit. Heu heu me quoniam Iupiter & Saturnus. In anni figura iuncti erunt ad distantiam quattuor graduum: factores bonorum operum homines detrimenta patientur. Et nobiles/& magniq̧ uiri Alcaydi/& populi iudices: ut plurimum in quibusdam regionibus patientur: testificatur hoc caput draconis quod in aquario reperitur. Et coniunctio Martis cum Ioue que precesserit in Piscibus.

¶ Et quandoquidem in preuentionali figura luna egrediēdo a sole/Marti applicatur corporaliter: & quāuis ipse Mars in termino Iouis reperiatur: Luna ab eo infortunatur. Significat populo infortunia accidere: uidelicet effusionē sanguinis/ & febres intensas: pati lites bella/& prelia. Ni deus auertat. Et accident magis in ciuitatibus/& ꝓuintiis subditis Arieti: nam in eo Mars reperitur. Verum in illis prouintiis sedabitur bellum citius q̄ in aliis: subiiciuntur Arieti Persia/ Palestina/Babilonia/ & pars Germanie/& Britannia cum terris sibi adiacentibus propinquis.

¶ Et quoniam Mars est occidentalis: occidentales debellabunt inimicos suos. Et etiam istud approbat Mars ipse: qui in figura coniunctionis solis cum luna precedentis coniunctionem Martis cum Ioue & Saturno similiter est occidentalis. Et cōtinuabitur illud: qd̄ diu est existens in monte Pesulano scripsi. Sagitarini maximi/maxime uigebunt: & tandem christi fidem ipsi augebunt. Sagitarini sunt Hispani: qui respectu multorum occidentales existunt. Et Sagitarini etiam sunt Vngari. Scripserā enim hoc inter alia prius considerata trium superiorum coniunctione: que in Cancro effici debebat anno illo millesimo quingentesimo tertio: cuius coniunctionis potentior fuit Iupiter. Si uero anno millesimo quingentesimo uigesimo quarto: Christiani/ Hispani/Mauros/& etiam Turcos inuaderint: ipsos debellabunt. Surgite/surgite a somno christiani principes potentes: & unanimes cum summo ac beatissimo nostro Papa / & Cesare Hispaniarum rege potentissimo semper Augusto aggredimini ipsos: & lex sancta augebitur quippe. Nam perfecto Venus in nona reperietur: significans nobis ꝙ Arabes illo in anno legem suam dānabunt: ac eam ut soliti sunt minime seruabunt. O Imperator gemma totius orbis preclarissima/ exsurge a somno. Nam tibi competit Mahometicam sectam a mundo extirpare. Nunc precipue ꝙ utrarumq̧ Hispaniarum dominus potentissimus effectus es: quas amore potius q̄ baculo subpeditabis & dominaberis. Hispani namq̧ magnanimes quamq̄ eorum naturalis conditio ad superbiam declinet: ad honorem semper intendunt. Et fidelissime regi totis uiribus inseruiūt/si eis equaliter iusticia administretur: & eisdem tibi in seruientibus/uictor euades gloriosissimus.

¶ O bone Iupiter qui dominus figure preuētionalis cum Mercurio effectus es: & in angulo cœli existis: & in domo tua & propria facie: si a maligno Saturno malo radio non infectus fuisses: quanta bona hominibus futura demōstrares: iusticia eis nō deesset: deo seruirent: & legem sanctam magis diligerent. Nunc uero dubium est: precipue quia Mercurius eius consors in dominatione illius ascendentis in gradu puteali reperitur: uidelicet in sexto Arietis.

¶ Oret obsecro populus pro regibus: & reges pro populo: quandoquidē Mars aspectu quarto maliuolo irradiat decimā a domo: in qua sol reperitur: numerādo in figura introitali: quā domū pars signi Capricorni/ & pars signi Sagitarii efficit. Et ipse sol a nimia uicinitate Martis inficit̄. Timendū est: ne detrimentū patiatur rex quidā. Et ne uexetur populus ab eo.

¶ Deus omnipotens liberet reges: nā cauda draconis existens in Leone mortem alicui magno regi minat̄. Caueat magnus teucer si uelit/ & eius soboles: quia cauda draconis quintā domū filiorū scilicet a loco solis numerando sua presentia inficit. Infirmitate grauiter uexabitur. Et uigente tali constellatione ait Albumazar: timendū est ne inferiores insultū faciēt in regē quendā. Et apparebunt super eū inimici sui: & gaudia eius abreuiabuntur. Placeat deo sit teucer ille magnus. Orate igitur christianorū magni principes: ne super aliquē uestrū sors cadat. Quia sol principalis dominus figure introitalis significator regū: eo quia in octaua reperitur: & Mars illic/ & in eadē domo/ & in sexto gradu Arietis. Timendū est. Octaua quippe domus tristitie est. Nota. Nota.

¶ Et quoniā Mercurius ultime partis domus ascendentis figure introitalis dominus existit: & reperitur in ariete. Astrologo expertissimo placet nobis significare mulieres iuuenes in illo anno plures mortem pati: ac etiā pueros. Et in parte occidentis pluuie uigebunt. Et quia eius latitudo est Septentrionalis: significat corruptionem aeris. Et eo quia figure preuentionalis de qua etiam est domin⁹ Mars & uenus: ei propinqui existunt: significat multa bella in parte orientis uigere.

¶ Attendite insuper: nam Iupiter etiam figure preuentionalis/ quia in figura preuentionali in decima reperitur: & alius planeta non reperitur in ascēdente. Et ipse Iupiter in signo Pisciū reperit̄. Ait Albumazar accidet hominib⁹ mors ꝑpter conturbationē que erit iter ꝑncipes & nobiles. Et ꝙ est meridionalis: significat multitudinē aqrū.

¶ O homines ne deficiatis ab oratione: & ne putetis uanū esse dictū: & ne tergo dimittatis. Orate orate. Et papa/ & Cesar/ & reges magniqꝫ domini presules ac ciuitatū & uillarum/ rectores/ consules/ & iurati precipite subditis: ut processiones faciant. Et certis diebus anno illo ieiunare populum precipiant. Nam ultra ea que scripsimus: luna radix uniuersi quia in decima reperitur: nullo alio planeta in ascendente existēte figure introitalis etiam dn̄a existit: & ipsa in Tauro reperiet̄: & a cauda draconis aspectu quarto irradiat̄: & in figura p̄uentionali in gradu puteali reperit̄ ex sentētia Albumazaris & aliorū astronomorū elicit̄. Accidere fere toti uniuerso multas tristitias: & multi morient̄: & nocumētū accidere hominib⁹ ꝑpter multas pluuias. Et in Hyeme uehementiā frigoris: & in quibusdam prouintiis diminutionem annone & uini. Nota.

¶ Figure preuentionalis signum Geminorum primum angulum facit: ex libris Albumazaris extrahitur uigente tali constellatione: ꝙ existentes plurimi in ciuitatib⁹ signo Geminorum subditis: aliquas eorum munient: ut ab incōmodis que eis superuenire possent preseruentur: in eisdem uigebunt egritudines/ & dolores capitis: & uigebunt uenti calidi & uenenosi pestilentiales in state: & cessabunt uenti in quarta autū-

nali. Caueat igitur Corduba ciuitas Hispanie / & mōs Pesulan9 : & cetere que signo Geminorum subsunt: muniant se.

¶ Attendite nam Rex cuius regnum sub regum ditione diutius positum est : timere debet: senex enim ille Saturnus eius dominus seu significator in domo mortis collocatus / mortem ei minatur. Caueat igitur Gallorum rex: & deo inseruiat: cui cuncta obediunt. Et omnes principes uniuersi deo creatori trino & uno inseruiant. Cui placeat sūmum pontificem beatissimum nostrum papam / ac Cesaream catholicam maiestatem conseruare: eosq3 foueat / & protegat religionemq3 christianam misericorditer tueatur / & augeat.

¶ Si uolueritis regiones ac prouintias sub quibus signis existant scire : legite capitulum ultimum prognosticationis a me edite / pro anno millesimo quingētesimo uicesimo secundo: quoniam ibidem diffusius deductum fuit.

¶ Ne miremini si anno uicesimo tertio pretermisso / anni uicesimi quarti prognosticum scripserim : eo ꝙ omne promissum debitum est. Promiseram quippe : dum in nimphum Augustinum scripseram: anni millesimi quingentesimi uicesimi quarti ꝓgnosticum compositurum. Et quia circa cuiusdam operis sacre medicine compositionem indulgeo: forsam. xxiii. pretermittetur. Vnum tātum uolo animaduertatis initium illius anni aliquibus fore horridum : nam in figura preuentionali que efficietur prima Martii / anni uicesimi tertii a millesimo quingentesimo: luna ipsa eclipsabitur. Et in eadem hora Mars & Saturnus radio diametrali se inuicem aspicient : & Mars retrogradus / & Saturnus in principio signi Piscium existet: qui ipse malus ab uno signo in alium mutatus. Profecto quid nounm satis magne importātie accidere significat. & populus patiētur. Illud etiam iudicat maliuolorum alia oppositio. xxi. Maii futura est aspectu quarto inimicicie: scilicet Martis & ipsius Saturni ad solem: nec minora accident in principio quarte autumnalis uirtute astrorum precipue. Eclipsis lune uigesima quinta Augusti / quequidem in signo Piscium labores ac defectus patietur. Caueant qui sub tali signo degunt. Et parcant quoniam ad sacram medicinam me conuertens finem prognosticandi impono. Et obsecro indulgeant michi: qui futurorum euentus prescire desiderant / si ad alia me totaliter uoluens: preclarissimarum scientiarum astrologie exercitium postponam: tantum ea que medico necessaria sunt considerans: quē nō solum motum lune per signa aspicere oportet: sed si quempiam egrotum recte curat: omnium quippe planetarum motus & aspectus adinuicem / & figuram cœli perpendere / & quidem recte oportet: nam aliter est sicut cecus ad uiam: inquit medicorum princeps primus : qui ueridicam tradidit nobis medicinam magnus ille hippocrates.

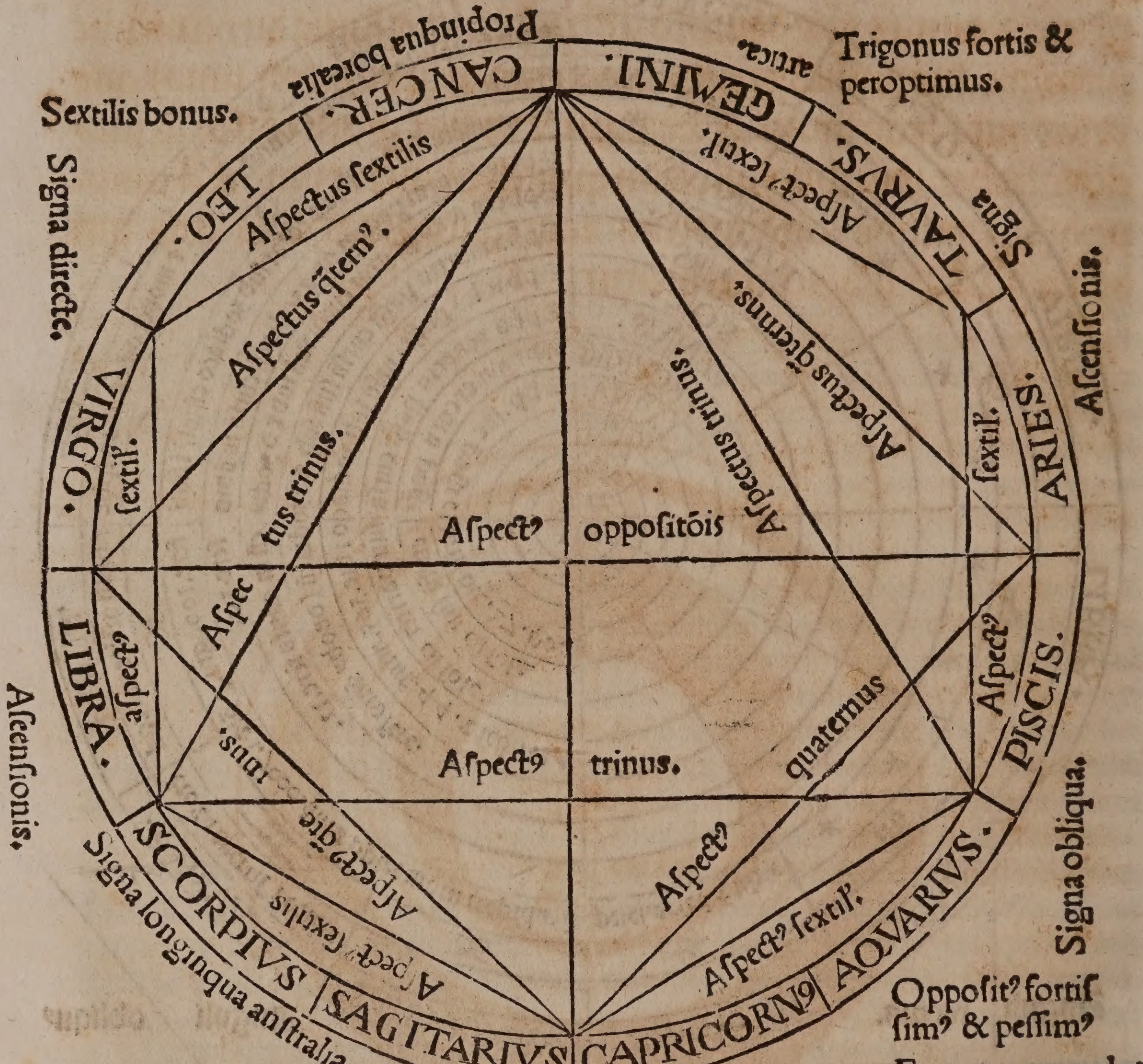
¶ Finis vigesimi tertij Septembris: horis. viij. Anni Millesimi quingentesimi vigesimi secundi.

Tabula mundi maioris qui ex quattuor elementis ac decem spheris continetur continẽs omne quod corporeum est.

In principio terminorum astrnomie: prima figura.

¶ Tabula aspectuum planetarum.

Quartus malus & fortis.
Infortunarū bonns aspectꝰ nil ꝓficit preterq̃ in egritudinibꝰ si fuerint de materia eis contraria.

Recte meant obliqua: cadūt a sydere cācri.
Donec finiꝰ Chiron: sed cetera signa.
Nascunꝰ prona: descēdunt tramite recto.

¶ Scḋa figura pricipio terminoꝛuꝫ astronomie.

¶ Quattuoꝛ oꝛbes compꝛehendit hec figura duos excentricos secundum quid differentes augem excentrici q̃ excentricus simpliciter dicitur: in quo epiciclus existit: ⁊ in eo planeta omnis sole dempto affixus est: qui nunc directus: nũc retrogradus: nunc vero stacionarius dicitur pꝛeter lunaꝫ que velox aut tarda motu appellatur: ⁊ in hoc motu cõtrario modo se habet motibus alioꝛum quinqꝫ planetarum. Est quippe oꝛbis mundo concentricus aggregatus ex tribus alijs qui deferens caput dꝛaconis dicitur.

¶ Incipit compilatio quedam terminorum astronomie a magnifico Thoma Rocha gottolano edita.

AD uerá tabularũ astronomie noticiá:hoc est ad sciendũ loca planetarũ:reqritur necessario noticiá saltẽ terminorum ipsius sciẽtie non ignorare : & qm̃ in theoricis planetarũ scropulose ac ꝓlixe tractanť:uolui: ut meli⁹ memorie cõmendentur:ac faciliori modo theorice intelliganť : nec nõ tabule quecũq; sint ipse:siue diui Alfonsi regis:siue diui Petri Aragonis regis: aut Bláquini uel Lineris:aut magistri Antonii Chimenis: qbus ꝑma rudiméta calculádi:ipsomet me docẽte adidisci:siue sint dicte de Carpentras:que alio noie instrumẽtũ desideratũ appellanť: que absq; calculo ꝑcipiunť:oẽs terminos noticie tabularũ necessarios breuiter recolligere.Et q꞉ oẽs in sphera cõtinere uidenť: qd sit sphera in ꝑmis notificabim⁹: secũdũ sentẽtiá Theodosii in libro de spheris.Sphera est solidũ quoddá una sup̃ficie cõtentũ in cuius medio punctus est a quo omnes linee ducte ad circũferentiam sunt equales:& ille punctus est centrum.

¶ Punctus secundum euclidem in principio sue geometrie est cuius pars non est.

¶ Axis est linea recta transiens per mediũ sphere:supra cuius extremitates sphera mouetur:ut patet in curru.

¶ Polus grece idem est quod uertex: eo quod supra illũ fit uertigo aut reuolutio corporis sphere.

10. sunt celi. ¶ Cœli sunt decem/primum est primum mobile:quo reliqui ab oriente.xxiiii. horis in occidentem redeunt ad orientem simul cum ꝑmo mobili. Cœlum nonum in quo signa que stellis in octauo sunt figurata:lineis sunt lineata seu depicta.Octauum qd̃ firmamẽtũ dr̃:eo qd̃ in illo stelle sunt fixe:moueť triplici motu simul.s.ꝑmi mobil' ab oriẽte in occidẽtẽ:& a.ix.sphera ab occidẽte i oriẽtẽ: & supra pricipia Arietis & Libre ab austro ad aquilonẽ & econtra:ut est sñia Tebit & Iacobi pubartii in libello de octaua sphera.Septimum est Saturni. Sextum est Iouis. Et quintum est Martis. Quartum est Solis.Tertium est Veneris.Secundum Mercuri.Primum lune:& mouentur ab oriente in occidentem supra polos zodiaci : sicut formica qũe mouetur motu rote uersus dextrum:& supra rotam mouetur uersus sinistrum.

Diuisio orbis celestis. ¶ Cœlum est diuisum in.xii.partes que uocantur signa:& quolibet in. xxx.gradus/ & quilibet gradus in.lx.minuta:& quodlibet minutum in.lx.secunda: & quolibet secundum in.lx.tertia.&c̃.

¶ Eqnoctialis est circulus diuidẽs cœlũ in duas partes equales. Zodiacus est circulus diuidens equinoctialem in duas partes equales/scilicet in principio Arietis & Libre: habens. xii. gradus latitudinis. Linea media inter sex & sex gradus dicitur ecliptica: & sol non egreditur ad ipsa:immo semper graditur sub ipsa:& dicitur ecliptica: quia sub ipsa fiunt eclipses.

Quid sit ascẽdẽs Signa. sunt.xij. ¶ Ascẽdẽs est signũ ascẽdẽs orizontẽ in oriẽte . Orizõ est linea diuidẽs cœlũ uisum a nõ uiso.Signa sunt duodecim:Aries.Taurus.Gemini.Cancer.Leo.Virgo.Libra. Scorpius.Sagitarius.Capricorn⁹.Aquarius.Pisces.Quattuor dicunť mobilia:& q̃ttuor fixa:& q̃ttuor cõmunia.Mobilia scilicet Aries/ Cácer/ Libra & Cap̃corni⁹.Fixa Taur⁹:Leo:Scorpi⁹ & Aq̃ri⁹·Cõmunia Gemini:Virgo:Sagitari⁹ & Pisces.Tria signa que in una natura uidenť cõcordare faciũt triplicitatẽ:Aries:Leo:Sagittari⁹ sunt prime triplicitatis ignea masculina diurna calida & sicca . Hec triplicitas est oriẽtalis:

cuius dñi sunt sol in die. Et Iupiter in nocte & eorũ particeps est Saturnus. Secunde Taurus/& Virgo/& Capricornus feminina/& nocturna/& terrea/& frigida/& sicca & meridiana. Hui⁹ triplicitatis dñi in die Ven⁹/& ĩ nocte luna/ & eorũ particeps est Mars. Tertie triplicitatis Gemini/& Libra/& Aq̃ri9 diurna/& masculina/& sãguiea/ & calida/& hũida/& aerea/& Occidẽtalia. Dñi die Saturn9/& nocte Mercuri⁹/ & eorum particeps Iupiter. Quarte triplicitatis Cãcer/& Scorpius/& Pisces feminina/ & nocturna/& aquilonalia/& aquatica/& frigida/& humida eorum domini die Ven⁹/ & nocte Mars/& eorum particeps luna.

De tri-plicitate signorum.

¶ Aries habet caput: Taurus collum & guttur: Gemini humeros/ & brachia/& manus. Cancer pectus & pulmonem. Leo stomacum/& cor latus/ & dorsum. Virgo uẽtrem ac intestina. Libra umbilicum/& lumbos/& inferiora uentris. Scorpius pudenda. Sagitarius femora. Capricornus genua. Aquarius tibias. Piscis pedes.

Domi-nia signorũ in homie.

¶ Saturnus frigid9 & siccus maliuolus. Iupiter calidus & humidus beniuol9. Mars calidus & siccus maliuolus. Sol calidus & siccus beniuolus. Venus calida & humida bẽiuola. Mercuri9 cũ bonis bon9/& cũ malis mal9. Luna frigida & hũida bẽiuola.

Quales planete isiuãt q̃litates.

¶ Et qm̃ isti planete adiuicẽ se aspiciũt: notãdi sunt aspectus: & sunt qnq; aspect9 acipiẽdo largo modo: scilicet sextilis/& trinus/ & q̃rtus/& oppositio/ & cõiũctio sextilis est: cũ planete distãt iter se p sextã circuli partẽ. Et est aspect9 beniuolus. Quart9 cũ p tria signa distãt planete. Et est aspect9 odii & inimicicie. Trin9 est cũ p q̃ttuor signa distãt q est amicicie. Oppositio est cũ distãt p sex signa/ & est ĩ amicicia. Cõiũctio est cũ planete minus duodecim gradibus distãt iter se. Et iste nõ est ꝓprie aspect9.

¶ Aspectꝰ plãetarũ sũt notãdi.

¶ Quoniã absq; fũdamẽto & radice nullus effectus potest ꝓuenire: est notandũ qd sit radix tabularũ. Radix mot9 alicui9 nil aliud est: q̃ locus firmamẽti in quo erat ille planeta in illa hora: in q̃ fuit initiũ tabularũ: uel est locus circuli signorum: in quo ille motus in ꝑncipio illius ere cuius est radix. Vt vult Alfonsus rex ꝓpositiõe octaua.

Quid ẽ rãdix tabularũ.

¶ Sciendum est: ꝙ quilibet planeta mouetur in quodam circulo: qui ambit terrã: cuius centrum est eleuatum supra terram: & inde appellatus est eccẽtricus: quasi extra cẽtrum mundi qđ est terra. Epicycl⁹ dicitur ab epi quod est supra: & circulus: eo quod cẽtrum circuli epicycli deportatur in circumferentia eccentrici.

Eccentricus. ¶ Epicyclus.

¶ Aux est duplex: in prima significatione est punctus circumferentie eccentrici: maxime a centro mũdi remotus. In secunda significatione est arcus Zodaici ab oriẽte secũdũ successionẽ signorum usq; ad punctum eccentrici: a terrra magis eleuatum.

Aux.

¶ Medius motus solis est arcus firmamenti ab initio Arietis / usq; ad terminũ linee directe: a centro eccentrici per corpus solis: ad firmamentum.

Medi⁹ mot⁹ solis.

¶ Medius mot9 aliorũ planetarũ est arcus firmamẽti ab initio Arietis/usq; ad terminum linee directe a centro eccentrici per centrum epicycli: ad firmamentum.

Medi⁹ mot⁹ aliorum planetarum.

¶ Dicitur medius motus: eo ꝙ est mediũ ad inueniendũ uerũ motũ seu locũ uerũ.

¶ Verus loc9 solis & aliorum planetarũ est arcus firmamẽti ab initio Arietis usq; ad terminum linee directe a terra p corpus ipsius planete ad firmamentum.

¶ Argumentum solis est arcus firmamenti: ab auge usq; ad lineam medii motus. Argumentum in aliis planetis est arcus epicycli ab auge epicycli ad planetam.

¶ Argumentũ.

¶ Centrũ in omnibus planetis est arcus firmamenti ab auge eccentrici usq; ad lineã medii motus. Inde patet ꝙ cum sole idem est centrum & argumentum.

Cẽtrũ ĩ plãetis.

¶ Equatio est distantia: que est inter lineam medii motus /& lineam ueri motus: & nulla est in auge: nec in eius oppositio.

q̃d sit eq̃tio.

q̄liter dicat᷑ planeta direct⁹ retrograd⁹ ⁊ stationari⁹.

¶ Direct⁹ est planeta in superiori parte epicycli: retrogradus est i inferiori parte epicycli. Stationarius est in duobus contactis epicycli & accentrici Vel planeta dicitur directus: quando linea ueri motus eius secundum successionem signornm progreditur. Retrogradus autem econtra. Stationarius dicitur: dū hec linea stare uidetur. Preterq̄ in luna que opposito modo se habet.

¶ Draco caput & caudam dicitur habre. Caput & cauda draconis nichil aliud significat: q̄ intersectiones que fiunt a circulo solis/ & circulis aliorum planetarum.

¶ Circulus solis recte est in medio latitudinis Zodiaci: sed circuli omnium aliorum planetarum declināt inde ab illo medio: ita ꝙ due fiunt. Sectiones ab illis circulis in circulo solis: in locis illis ubi sunt directe unus ad alterum. Vnde istarum intersectionum: una dicitur caput draconis: & alia dicitur cauda. Illa dicitur caput: a qua recedens planeta trāsiet ad partē septētrionalē. Et illa dicit᷑ cauda: ad quā dū uenit planeta: transit ad partem australē ab illo medio. Latitudo planete est distantia ab illo medio.

Latitudo planete.

¶ Annorum alius solaris/ alius lunaris. Annus solaris est tempus: quo sol ab aliquo puncto firmamenti receds: ad illud idē reuertitur. quod contigit fieri inter cētum sexaginta quinq̧ diebus/ & sex horis parumminus. Ille sex hore in quattuor annis colliguntur: & collecte: faciunt unum diem integrum. Et iste dies Februario atribuitur: eo ꝙ pauciores dies habet mensis iste. Et fit annus ille bisextilis: eo ꝙ super kalendas Martii assignata sit ista dies. Et si hoc non fieret: si mundus duraret per sexdecim millia annorū: esset natiuitas domini in estate: & natiuitas beati Ioannis in hyeme. Annus lunaris est illud temporis spatium: in quo luna a sole recedens duodecies reuertitur. quod contigit fieri inter centū quinquaginta quattuor diebus/ & decē & octo horis/ & uiginti quattuor fractionibus. Annus solaris diuiditur in. xii. partes que dicūtur menses: & similiter annus lunaris in. xii. partes diuiditur: que dicuntur menses lunares. Mensis lune est triplex: scilicet peregrinationis & consecutionis & apparitiōis. Differunt tamen inter se: nam mensis peregrinationis est: in quo luna ambulat tercētum sexaginta gradus zodaici punctualiter. Et est dierum. xxvii. & . xx. minutorū diei & triginta secundorum. Mensis consecutionis est: in quo luna de puncto unius reuolutionis seu coniunctionis cum sole tendit tamdiu: usq̧quo sit iterum pūctualiter iūcta soli: hoc est sit sub eodem gradu in quo est sol: & est dierum. xxix. Et minutorum diei. xxxii. & secundorum. xi. Mensis apparitionis est totum illud tempus: quo nobis luna monstratur. Et est dierum. xxvi. & minutorum diei. xlvii. & secundorum. xii. Et est notandum ꝙ. xx. minuta diei ualent. viii. horas equales: & . xxx. secunda diei ualēt xii. minuta hore: & sic mensis peregrinationis proprie continet. xxviii. dies/ & . xii. minuta: & mēsis cōsecutionis continet. xxix. dies/ & horas. xii. & quinquagiuta duo minuta/ & . xxiiii. secunda. Et mensis apparitionis continet. xxvi. dies/ & horas. x. & . viii. & . lii. minuta/ & . xxiii. secunda. Et notandum ꝙ ex duobus mensibus supradictis scilicet ex mēse peregrinatiōis seu mot⁹ q̄d idē est: & apparitionis seu luminis: quod idē est: possumus mensem medicinalem seu complexionalem habere hoc modo: scita igitur quantitate cuiuslibet istorum duorum mensium: coadunentur iste due quantitates: & ipsis coadunatis summa illa tota ex diebus/ horis/ & minutis: & cetera diuidat᷑ in duas partes equales: & medietas erit uerus mensis medicinalis seu complexionalis: & si istud facis uidebis: ꝙ simul istis duobus iunctis erūt quinquaginta quattuor dies/ & uiginti octo minuta diei/ & duodecim secunda: diuidantur per medium: medietas est uiginti septem dies/ & minuta quattuordecim/ & sex secunda: & ista medie

Unde ānus bisextilis ero: dit᷑

Anuus lunaris

Annus solaris.

Mēsis lune est triplex.

tas est mensis medicinalis;licet dicatur cõmuniter. Mensis medicinalis est. xxviii. dierum & medium:quia supponunt lunã semper a nobis tantũ absconsam per.xiiii.gradus;& non est uerum;nam si sic esset:mensis apparitionis nõ differret a mẽse peregrinationis. Et est iterũ notandum:ꝙ scito isto mense cõplexionis seu medicinalis:scire potes cursum qua die/& qua hora/& etiam qua parte hore creticabit morbus. Et pro noticia huius est notandum:ꝙ dies medicinalis continet.xxiii.horas/ & minuta.xii. Vnde sequitur;crisis diei quarte distat a principio morbi per nonaginta duas horas: & q̃draginta octo minuta. Hoc est fiet post tres dies naturales/ & horas uiginti equales:& quadraginta & octo minuta unius hore. Crisis septime distat a principio morbi dieb9 sex/& horis decẽ octo/ & minutis horis uigiti & trib⁹. Crisis diei undecime distat a principio diebus decem/horis tribus/& minutis duodecim. Crisis quartedecime est remota a principio diebus tredecim horis duabus/ minutis quadraginta octo. Crisis decime septime distat a ꝑncipio dieb⁹ sexdecim horis decẽ / minutis uiginti & uno. Crisis diei uicesimi primi distat a principio dieb⁹ uiginti/& horis septem/ minutis nouem. Crisis uicesime quarte est remota a principio diebus uiginti tribus/ & horis duabus/minutis quinquaginta septem. Crisis uicesime septime erit in fine mensis medicinalis : & sic distabit a principio morbi per uiginti septem dies / & horam unam/& minuta triginta & unũ. Hec breuiter sint dicta in futurũ/si secunda successerit fortuna prolixius tractabuntur.

Nota dies criticos secũdũ cõpotũ medicoruꝫ idẽ autoꝛ aliter scripsit i libꝛo quem edidit d̃ diebus criticis ꝛ de crisi.

ꝓmissa cõpleuit q̃uidẽ libꝛuꝫ de crisi:ꝛ d̃ diebus criticis : ꝛ de moꝛboꝛum pꝛognosticatiõe pꝛeclarissimũ edidit.

¶ Hebdomada est spatiũ septem dierum/ & dierum alius est naturalis: ali⁹ est artificialis. Dies naturalis est spacium uiginti quattuor horarum : quibus primum mobile ab oriente in occidentem tendit iterum rediens in orientem.

¶ Dies artificialis est spatium presentie solis super terrã. Nox est spatium presentie solis sub terra. Vel aliter nox est spatium absentie solis super terram.

Dies artificialis.

¶ Horarum alia naturalis alia artificialis. Artificiales sunt hore horologiorum: & dicuntur artificiales quia artificio horologiorum cognoscimus: nichilominus sunt naturales. Hora naturalis est duodecima pars arc⁹ diurni uel nocturni. Vel sic hora naturalis est duodecima pars temporis diei uel noctis. Et in istis horis planete dominari dicuntur. Vt prime hore die lune dominatur luna. Et secunde dominatur Saturn⁹ Et tertie dñatur Iupiter. Et sic de aliis secundum planetas descendendo usqꝫ ad lunã: & iterũ accipiendo Saturnum:cum hoc tamẽ q̃d incipias numerum ab ortu solis. Et ut maior habeat̃ noticia: exẽplificatur in aliis : & die martis in hora prima dominat̃ Mars. Et hora secunda sol. Et die mercurii hora prima dominatur Mercurius. Et hora secunda luna. Et die iouis hora prima dñatur Iupiter. Et secũda Mars: & tertia sol. Et die ueneris hora prima dominatur Venus. Et secunda Mercurius. Et die sabbati hora prima dñat̃ Saturn⁹. Et secunda Iupiter. Et die dñica sol hora prima precipue uiget/& sc̃da dñatur Ven⁹. Et tertia Mercuri⁹. Et in q̃rta luna. Et in q̃nta Saturn⁹. Et in sexta Iupit̃. Septima Mars. Et in octaua reuertit̃ dominiũ soli & sic de singulis.

Hoꝛarũ alia natal: alia artificialis.

Nota qualiter plãete dñant i hoꝛis.

¶ Arcus diurnus dicitur portio equinoctialis que in toto die oritur:similiter est dicẽdum de arcu nocturno.

¶ Annorũ alius collectus/alius spensus: anni Collecti sunt / qui descripti in tabulis per uiginti annos distant:hoc est sunt de uicesimo in uicesimum. Anni dicũtur unus post alium/& sperguntur sigillatim seu successiue usqꝫ ad uiginti.

¶ Latitudo ciuitatis duobus modis accipitur:scilicet in terra/& in firmamento. Latitudo in terra est distantia illius ciuitatis ab illo loco;qui est recte sub equinoctiali.

De latitudine ciuitatis.

¶ Latitudo ciuitatis in firmamēto est distantia Zodiaci illi⁹ ciuitatis ab eqnoctiali.
¶ Zenich est pūctus ille firmamēti in quo si perpenderet̄ linea: caderet supra illā ciuitatem. Vel est pūctus in firmamento directe supra positus capitibus nostris.
¶ Nadir solis est punctus directe oppositus soli in firmamēto. Meridianus est circulus imaginarius: & ubicunq̧ sit homo quando sol motu firmamenti uenit ad suum Meridianum: est illi meridies.

Lōgitudo ciuitatis.

¶ Longitudo ciuitatis est arcus eqnoctialis interceptus inter duos meridianos. Dñs ascendentis est ille planeta: que plures habet dignitates in signo ascendentis: uel in ascendente reperitur: & si pauciores habeat dignitates ac fortitudines seu testimonia in alchibitio habet uideri.
¶ Separatio planetarum est: ut pretereat planeta leuis planetā pōderosiorem: & incipiat habere plures gradus tam in aspectu q̄ in coniunctione.
¶ Aspectus est a signo in signum. Coniunctio a gradu in gradū/ut uult Mesahalla. Trāslatio luminis est: ut separetur planeta leuior a ponderosiore: & iungetur alteri.

¶ quot modis impeditur luna.

¶ Luna impeditur multis modis. Primo quādo est cōbusta: hoc est quādo est sub radiis solis. Secūdo quādo est in gradib⁹ sue descētionis: aut iūgatur planete in sua descētione. Tertio quādo est in oppositione solis. Quarto quādo est cum capite aut cauda draconis. Quinto quando est in signo duodecimo a sua domo: qd̄ est signū Geminorum. Sexto ut sit cadens ab angulis. Septimo ut sit in uia combusta scilicet in fine Libre/ & in tribus gradib⁹ primis Scorpionis. Octauo ut sit cursu tardior: & est quando minuitur ex eo eius equatio: aut quādo minuitur eius lumen: qd̄ est in fine mensis lunaris. Nono qando est iuncta malis: qui sunt mali: poteris per dicta immediate cognoscere.

¶ Qualitates planetarum.

¶ Saturnus est masculinus & diurnus: & significat frigores & siccitates. Iupiter est fortuna/ & masculinus & diurnus: & operatur calorem/ & humiditatem/ temperatā/ aeream/ sanguineā. Mars malus/ nocturnus/ influit calorem & siccitatem. Venus fortuna feminina & nocturna: operatur frigiditatem & humitatē temperatā. Sol fortuna per aspectum/ mal⁹ per coiūctionem in uno signo: est masculinus & diurnus: operatur calorem & siccitatē. Mercurius est cōmixt⁹ malus/ diurnus inclinatur ad illum: cui applicatur. Luna fortunata feminina aliorum influentiarum delatrix nocturna/ operatur frigiditatem & humiditatem. Crescere in numero est quādo equatio additur

¶ Confortatio planetarum.

medio motui: q̧ minor est medius motus uero motu. Confortatio planetarum seu uigoris crementum fit propter locum in quo est: quia locus ille iuuat planetam. Et secundum Algazel fit multis modis. Primo quando est in aliquo angulo. Secūdo quādo est in aliqua dignitate. Tertio quando est directus. Quarto quando stat cum planetis sociis ei: & nō estat cum aspectu malo cum contrariis. Quinto quādo non iungit se planete cadenti ab ascendente. Sexto quando est receptus a bono planeta amico suo. Septimo si planeta est de superioribus fortificatur ad solem: quando est orientalis: hoc est quando mane ante ortum solis exit prior sole in oriēte: & si est de inferiorib⁹ fortificatur: quādo est occidentalis: hoc est quādo sol prior eo oritur seu occidit. Octauo quando sunt persistentes signis fixis. Nono quando planete masculini de die sunt supra terram: & nocte sub terra: & de femineis econtra. Decimo quando planete masculini sunt in quartis masculinis/ & feminei in feminis.
¶ Quarte cœli sunt quattuor. Prima est masculina: & est a pūcto orientis: que est initiū prime domus usque ad pūctum medii cœli: qui est initium decime domus. Secū-

da eſt feminina:& eſt a pũcto medii cœli/ad pũctũ occidentis que initiũ ſeptime do‐
m⁹ dicit̃. Tertia eſt maſculina:& eſt a pũcto occidẽtis/uſq̧ ad pũctũ ſeu ꝑncipiũ quar
te dom⁹ que angul⁹ t̃re dicit̃. Quarta eſt feminina:& eſt a pũcto ãguli t̃re/ uſq̧ ad ꝑn
cipiũ ꝑme dom⁹:que aſcẽdẽs appellat̃. Et iſta q̃ttuor ꝑncipia domorũ ãguli uocant̃.

¶ Cõpilatio q̃dã in eligẽdo tempus corpori humano in ex‐ hibitiõe medicinarũ/ac phlebotomia exequẽda utile eiuſdẽ dñi Thome Rocha.

Diuina clemẽtia in ꝑmis inuocata. Notãdũ eſt:q̃d duplex eſt tẽp⁹:put ꝑpo
ſito expectat:ſcilicet ſubitũ & coactũ. Aliud eſt nõ ſubitũ neq̧ coactũ ſed
potius electiuũ. Verbi gr̃a de ꝑmo ut in peracutis egritudinibus:in talib⁹
enim differre malũ eſt:aſſerẽte Hippocrate aphoriſmorũ q̃rto. Immo illi
co nõ cõſiderata cõſtellatione: oportet minutionẽ facere:ut de antrace/ & eſquãtia/&
apoplexia/& pleureſi/ & freneſi/atq̧ ſincopi approbat̃:talib⁹ autem cũ phlebotomia/
aut pharmacia illico ſcurrẽdũ eſt:nã tales morbi nõ dãt fiducias. Alii morbi ſũt:q dãt
fiducias:ut acuti/& cronici/& in talibus tẽpus debitũ eligit̃:ſi talia debite ſanari inten
dant̃. Nã oppoſitũ pluries ex acutis aut cronicis/& ſanabilibus p acutos/ aut p peracu
tos/& tandẽ mortales reddit. Quapꝑter ut talibus ope cõtradicamus. Notandũ eſt:
ut habet̃ ex ſentẽtia cõmuni aſtronomorũ: & ꝑcipue principis Ptolomei:uirtuti uita‐
li ſol dñat̃. luna uero naturali: Saturnus retẽtiue: Iupiter uero uegetatiue:Mars diſſo‐ Quib⁹
lutiue atq̧ ariſcibili: Venus appetitiue:Mercurius enim uero cogitatiue: Saturnus fri‐ ꝟtut:b⁹ i anima
gidus & ſiccus/melancoliã aſpicit:atq̧ ipſam generat. Iupiter ſanguinẽ. Mars colerã. li vnuſ‐
ſol mediũ int̃ ſanguinẽ & colerã. Ven⁹ tẽperiẽ inter ſanguinẽ & phleugma. Mercuri⁹ q̊ſq̧ pla
ſubtilẽ melãcoliã. Luna fleugma. Vnde ponende ſunt in ꝑmis regule generales. neta do minat̃.

Prima eſt: quãdocũq̧ morbus eſt ratione Saturni:tẽpus cure eſt eligẽdũ. Quã
do Saturnus eſt retrogradus/aut impeditus & debilis:& q̃d in aſcẽdẽtem nullũ Prima
habet dominiũ:neq̧ in domo ſexta. Et de aliis planetis ſimili modo eſt intelligẽdũ:
uerbi gratia ſi egritudo eſt ex phlegmate: debet phlegma euacuari: qñ planeta phleg‐
maticus eſt debilis: nullũ dominium habens in aſcendete:& in aſpectu quarto aſcen‐
dentis. Et eſt notandum quod ſemper debet eligi tempus debilitationis illius plane‐
te qui eſt cuſtos illius humoris quem uis euacuere.

¶ Secunda regula eſt quandocunq̧ uolueris medicari:& aliquã potionẽ dare/fac q̃d 2
dominus aſcendentis & luna ſint liberi a malis planetis.

¶ Tertia regula quandocunq̧ luna ueneri aplicabitur in ſigno Aquatico: bonum eſt 3 Hec eſt
pharmaciã dare. Quoniam ſignificat illius qui eam biberit bonam laxationem. bona cõ

¶ Quarta regula habetur ex Ptolomeo propoſitione uiceſima prima cẽtiloquii: pur‐ ſtellatio
gationẽ accipere luna in Scorpione uel Piſce:& domino aſcẽdentis cõiuncto planete 4
q fuerit ſub terra: Laudabile eſt. Si uero cõiunctus fuerit dñs aſcendentis planete exi‐
ſtenti in medio cœli: patietur nauſeam:& uomet medicinam:& in eo nõ morabit̃.

¶ Quinta regula inſuper habetur propoſitione decima nona: ſiquis purgationẽ ac‐ 5
ceperit luna cum Ioue exiſtente abreuiabitur eius opus:& effectus eius minuetur: ita
q̧ purgationem luna exiſtente cum Ioue accipere non debemus: quod Hali in comẽ‐
to declarat:nam effectus medicine non eſt corpori cõnaturalis: immo humores attra
hit:uires nature ſuperãdo. Cum igitur natura uirtute medicine fuerit fortior: prohibe
bit ac diminuet illius effectum. Iupiter enim naturã confortat:& in cõiunctione ipſi⁹
cum luna corroborat:& auget fortitudinem effectum medicine prohibentem.

Nota cō filiū. ¶ Sententia est Almansoris: quod ad pharmacum laxatiuum signa phlematica sunt bona: & de melioribus est Scorpio: & de peioribus Cancer. Similis sētētia est Ptolomei: ut habetur loco preallegato: & recitatiue ab Hali/ Abenragel libro tertio capitulo illo. Et in accipiendo purgationes sapientes sunt discordati: uerum istos Ali/ Abēragel concordat: tenens opinionem Alquindi dicens/ & quāuis omnes isti quos nominauimus: bene dixerunt; & non errauerint; quia illi qui eligerunt signa aquea dicunt bene ad firmandum corpus/ & ad purgandum ab humoribus superfluis absq; dolore & infirmitate. Sed illi qui fuerint mutati ab istis signis dicunt ad extrahendum infirmitatem & impedimenta a corpore: & ad auferendum humorem illum: qui separant separatim: subdit sed opinio Alquindi dicit ipse: cum qua ego Thomas Rocha concordor est: quod luna sit immediate ultima Libre/ & in prima Scorpionis: & quod sit dominus rei potens/ & fortunatus/ & oriētalis/ & in angulo. Et quod sit dominus ascendentis similiter. Et quod non sit in fine Libre/ & in primis tribus gradibus Scorpionis. Et insuper ait Hali: & separa fortunas a luna/ & ab ascendēte/ & ab aliis angulis: & fac quod luna appropinquetur Veneri. Quia in hac re est melior: & maioris profectus quam Iupiter: & ut dixi significat maiorem laxationem.

6 ¶ Sexta regula ex Hali Abenragel loco preallegato habetur: ubi dicit: & si quod uolueris facere fuerit ad infrigidandum/ uel ad calefaciendum/ uel desiccandum: ponas lunam & dominum ascendētis uel aliquam eorum in signis illius nature: ut cum uis calefacere/ fac quod luna aut dominus ascendentis sit in signo calido. Et illico subdit: quod si dederis medicinam ad purgandum melancoliam: est bonum quod luna sit appropinquando Ioui: & si ad purgandum phlema sit appropinquando soli. Si colleram applicet se Veneri: & caue quod planeta cum quo applicatur: nō sit retrogradus nam uomeret patiens medicinam. Nota.

7 ¶ Septima regula potest elici ab eodem doctore loco preallegato: quod si medicina fuerit potio melius est Scorpius: & si fuerit electuarium: melius est Cancer. Et si fuerit pillule melius est Piscis. Et si luna fuerit in ascendente in receptione medicine; significat apostema: & caueas ne dominus ascendentis/ nec luna sint in quarta domo. quoniam significat destructionem: hec ille: & caueas similiter in minutione. Insuper subdit: & caueas quanto poteris: quod non sit dominus domus mortis in aliquo angulorum: & preterea dicit in fine capituli: & quādo istud obseruaueris; habebis a medicina quod uolueris. Nota & bene.

8 ¶ Octaua regula si aliquem humorem particularem uolueris euacuare: elige constellationem sibi contrariam. Verbi gratia. Si uis euacuare coleram: fac quod luna uel dominus ascendentis sit in signo Aquatico. Et si phlema in signo igneo: sintq; liberi a domino domus octaue.

9 ¶ Nona regula ex dictis Alberti in speculo elicitur: luna existente in signis ruminantibus: ut in Ariete/ Tauro/ & Capricorno/ aut iuncta planete retrogrado non est bonum uti purgationibus per secessum: quoniam uomitum aut nauseam prouocant: aut manifestam lesionem corpori afferunt. Et precipue si aliquod dictorum signorum ruminantium fuerit ascendens: aut luna/ aut planeta retrogradus fuerit in ascendente.

Euitat Saturnū & martē. ¶ Insuper loco preallegato dicit Albertus: Saturnus cōstringit medicinam Mars usq; ad sanguinem euacuat. Quapropter ipsorum coniunctio inter se/ & cum luna/ & hore ipsorum debent euitari in exhibitione medicine.

¶ Decima regula in omni cura diminuente uel euacuante/sit luna defficiens lumine/ 10. Regula.
& numero. In augmentatione uero uel confortatione/ sit econtra cum cōditionibus predictis.
¶ Vndecima regula quādo uolueris alicui mēbro iuuare p tuā purgationē laxatiuā: 11.
respice tēpus & horā quibus signū aspiciēs illud mēbrū sit fortunatu. Hoc est planeta fortunatus sit in eo. Aut bonus planeta ad minus bono aspectu eum aspiciat: aut ad minus signum illius membri sit ascendens & liber a malis.

¶ De regulis vnicuiqȝ virtuti deseruientibus eiusdem Thome Rocha.

PRima regula est quod quicunqȝ vult uirtutem talem fortificare & cōfortare: eligat tempus uidelicet: quando planeta illius uirtutis est in suo dominio sine ullo impedimento existens in ascendente. Prima regula.
¶ Secunda regula quandocunqȝ uolueris uirtutem naturalem cōfortare: fac hoc quādo luna est fortificata: & quod sit domina ascendentis. 2
¶ Tertia regula quando uis fortificare aut confortare uirtutem appetitiuam. Fac quādo Venus est fortificata: & est dominus ascendentis. 3
¶ Quarta regl'a ubi uolueris uirtutē digestiuā fortificare ac cōfortare in cōficiēdo medicinā: & in tribuēdo eā elige luna sit fortis in signo sanguineo fixo: aut saltē elige horā: qua signū sanguineū fixū sit ascēdēs. Etsi in tali ascēdēte est Iupiter fortunat9: melius erit. Et similiter quando dabis medicinam restrictiuam: fac luna corporaliter sit iuncta Ioui: uel sit in sua exaltatione: uel quod se applicet Ioui. 4
¶ Nota quod Mars & Venus sunt mali in operibus medicine restrictiue.
¶ Quinta regula quandocūqȝ uolueris uirtutem retentiuam fortificare: elige tempus in conficiendo medicinam talem stringentem: & eam dando patienti quod luna sit in signo frigido & sicco fortunata: & si possibile est: sit Saturnus in eodem: aut saltē ascendens sit signum frigidum & siccum: hora qua talem accipiet medicinam. 5
¶ Sexta regula si uis uirtutem dissolutiuam fortificare/ac resolutiuam creare/ confortare/ac fortificare: debet eligi hora qua luna sit fortis in signo colerico: aut saltem elige horam diei: qua signum colericum erit ascendens. 6
¶ Septima regula quicunqȝ vult uirtutem expulsiuam cōfortare: ac iuuare: eligat horam: qua luna sit fortis in signo phlematico mobili: ac saltem ascendens hore qua accipiat medicinam: sit signum phlematicum & mobile. 7
¶ Octaua regula fundatur ex sententia Hali loco preallegato: quod quando uolueris curare cum clisteri: ponas lunam in Libra: uel in Scorpione: & erit melius. Et dominus ascendentis non habeat aliquem aspectum cum domino sexte domus. 8
¶ Nona regula contra spasmum/& uentris labores: si uolueris dare medicinam: elige libra sit ascendens: & luna sit in eo iuncta cum fortunis sine aspectibus malis quarti/aut oppositionis. 9
¶ Decima regula si suffumigia/ sternutantia administrare uolueris: sententia est Cazellis: luna sit in Leone aut Virgine/ non tarda nec malis iuncta/ nec aliquo modo impedita. 10.
¶ Vndecima regula si uis prouocare uomitum: sit luna in aliquo signo ruminante/ aut retrogrado planete iuncta/aut ad minus ascendens ex ruminantibus. 11.

20

12 ¶ Duodecima regula si accu aut ferro uis medicari oculos: fac qđ luna sit crescēs lumine & numero. Et sit iuncta fortunis / Ioue stante in domo decima / aut nona / aut undecima: aut respiciat Iupiter ascendentem. Et caue ne ascendens sit signum terreū: nec luna sit in signo terre / nec in Geminis / nec iuncta Marti.

13. ¶ Decima tertia regula: si balneū uis administrare / sit luna ī signis Aqueis absq; malorum aspectu infortunato. Si uero Martem bono aspectu aspicit: prodest. Aut si est in domo Iouis. Et si uis sanare humiditates superfluas / ut de pasmo / de repletione / aut paralisi: pone lunam in signo calido & sicco / & in domo Martis.

¶ Regule ꝑ phlebotomia exequēda eiusdē Thome Rocha.

Prima regula. Prima aliis cōmunior: que uerbo uicesimo Tholomei habetur. Tangere membrum ferro luna existente in signo illius membri / uerendum est quia luna humectat locum subaudi.

2 ¶ Secūda regula: existente in ꝓma q̄dra phlebotoma puerū. In scđa iuuenē. Qm̄ in ista q̄dra sanguis est in augmento: & habet cōsimilitudinē cū iuuenib⁹. In tertia q̄dragenariū phlebotoma. Et in q̄rta q̄dra si oportuerit: seni hoc tēpore facias: que regula traditur ex sententia Tholomei uerbo quinquagesimo sexto inquientis: humiditates corporum accidunt in prima quadra: & in secunda uero recedunt: & secundum hanc proportionem erit in duabus quartis.

Regula antiquorum. ¶ Dixerunt antiqui quando luna erit in Ariete / Libra / Sagitario est fiēda phlebotomia: quia tunc est bona. Cum est in Tauro / Geminis / Leone / & Capricorno / tūc est mala: quando est in aliis signis indifferens.

3 ¶ Tertia regula quādo uis facere phlebotomiā: & ignoraueris cōplexionē: fac luna sit in signo aereo: & ascēdēs sit signū aereum: aut in igneo: & ascēdēs sit igneū: & qđ dn̄i eorū sint fortunati & recepti. Et nō sint diminuti lumine. Nec dn̄s ascendētis neq; luna maneāt in signo aspiciēti illud membrum: quod uis phlebotomare.

4 ¶ Quarta regula si quādo uis phlebotomare fuerit sanguine⁹: oportet qđ luna sit in signo terre: & dn̄s ascēdētis / & ascēdēs similit̄. Et si est coleric⁹ sit in signo aquoso: & si est phlematic⁹ in signo igneo. Et si malācolic⁹ sit in signo aereo. Caue ne dn̄s q̄rte domus hēat mixtionē cū dn̄o ascēdētis / aut cū luna. Et qđ nō sit in aliquo angulorū.

¶ Mixtio est cum corporaliter planete sunt iuncti; uel quando amicabiliter se aspiciunt: aut quando unus recipit reliquum.

5 ¶ Quita regula luna existēte in signo cōmuni nō est utile phlebotomiā exercere. Nā aut is ferro percutietur: aut iterū propter necessitatē cito coget̄ phlebotomari.

6 ¶ Sexta regula: phlebotomiam facere luna stante in opposito aspectu aut quarto ad Martem malum.

7 ¶ Septima regula: aspectus malus lune cum Saturno in phlebotomando abhorrendum est. Nam aliquando adducit congelationem: aliquando spasmum: aliquando maniacam passionem / & malancolicam cogitationem.

8 ¶ Octaua phlebotomare luna existēte in Ariete / aut Libra applicata ueneri / autioui bonum: quia minuetur malus sanguis: & in breui restaurabitur melior.

9 ¶ Nona regula in exercēdo ipsam fac aer ne sit nebulosus / nec infectionatus / nec minis calidus / nec uentus meridionalis / aut occidentalis: aer temperatus / aut aromaticus arte productus. Et minime Gemini sint in ascendente: nec luna in ipsis / nec in cauda draconis. Nec uacua sit cursu, quia tūc noceret. Et cū aliis cōditionib⁹ predictis.

¶ Sit documentū a doctoribus astronomie acceptū: ꝙ duo dies ante cōiunctionem lune cū sole/ & duo post nō est bonū flebothomare: ni urgeat necessitas. Docu- mentū.
¶ Aliud documentum ꝙ pessima constellatio pro flebothomando est luna coniuncta soli in uia combusta.
¶ Decima & ultima regula. si uis uentosis medicari/ fac ꝙ luna sit in signo Aereo: nō sit luna corporaliter iuncta Mercurio. Domus medii cœli sit fortunata: cauēdum est a Cancro/ Leone/ & Capricorno: ac uia combusta. 10.
¶ Magr̄i thomæ rocha hui⁹ opuscl̄i cōpilatoris ex autorū dictis ad legētes deꝑcatio.
¶ Nō arbitreť autē qſpiā: me cōparāde gl̄ie hos labores subiisse: hoc enim a me longe alienū est. Sed poti⁹ gr̄a exercitii atq; meorū amicorū ꝑcib⁹ obtēperarē. Et ꝑcipue dn̄i Bn̄dicti Valētini in artibus magistri/ & in medicina de ꝓximo Laureandi: necnō Petri Gorriz/ ac Petri de sancta Fide: ambo saltiberi in artibus itidē magistri/ ac hui⁹ insignis uniuersitatis medicine mōtispli Bacchalarii: uolui terminorū astrologie cogniciūculā aliquā tradere: necnō regl'as aliq̄s phisico practicāti utiles adiūgere. Quarū sepenumero ex libris doctorū huius scientie approbatissimorū uerbo ad uerbū multa accepimus: & in unū coadunauimus. Oratos autē uolumus quoscūq; q hos nostros libellos inspixerint: ut ne prius eos dānent: quā perlegāt. ꝙ in principio dici deberet. Quod tamen si dānare uoluerint: scriptis potius q̄ angularibus uerbis illud efficiant. Fuimus enim semper discendi cupidi. Libenterq; manus damus si conuincimur.
¶ Anno salutifere incarnationis christi Iesu saluatoris millesimo qngētesimo ꝑmo/ sole existente qndecimo gradu Geminorū / opusculū istud magistri Thome Rocha in celeberrima mōtis Pesulani uniuersitate medicine incūbentis feliciter explicit.

Tabula dn̄i triplicitatū. Tabula domorū planetarū.

	Die.	Nocte.	Particeps.		
Aries.	Sol.	Iupiter.	Saturnus.	Aries.	
Taurus.	Venus.	Luna.	Mars.	Scorpius.	
Gemini.	Saturnus.	Mercurius.	Iupiter.	Taurus.	Veneris.
Cancer.	Luna.	Venus.	Mars.	Libra.	
Leo.	Sol.	Iupiter.	Saturnus.	Geminis.	
Virgo.	Venus.	Luna.	Mars.	Virgo.	
Libra.	Saturnus.	Mercurius.	Iupiter.	Cancer.	Lune.
Scorpius.	Luna.	Venus.	Mars.	Leo.	Solis.
Sagitarius.	Sol.	Iupiter.	Saturnus.	Sagitari⁹.	Iouis.
Capricornus.	Venus.	Luna.	Mars.	Piscis.	
Aquarius.	Saturnus.	Mercurius.	Iupiter.	Capricornus.	
Piscis.	Luna.	Venus.	Mars.	Aquarius.	

¶ Exaltationes seu gaudia planetarū

Est tibi Saturno magna exaltatio Libra.
Iupiter in Cancro. Mars imperat in Capricorno.
Sunt Pisces ueneri stulboti est gloria uirgo.
Soli Aries/ Taurus est exaltatio lune.

¶ Finis.

¶ Prognosticum pro anno .xxij. a millesimo qngentesimo/a magnifico Thoma Rocha gottolano edita.

Cum auxilio dei omnipotētis cuius nutu oīa mouenť: & ipsius uirtute in esse conseruanť: cui fauet astrorum series; cui orbis cūcta deseruiūt/& angelice cohortes: sine quo nichil factū est: & a quo ꝓcedūt oīa p̄ter malas uolūtates: ipse enim afferente Augustino inde ciuitate dei libro quinto cap̄. ix. ab ipso non sunt: exordiť ꝓgnosticū mei Thome Rocha gottolani dñi Castri de Fortianello/ diocesis Gerundensis militis & doctoris medici Illustrissimi uiri dñi Federici Enrriquez de Cabrera magni Admirātis/& de Modica comitis excellētis: Hispanie ulterioris gubernatoris dignissimi/ꝑ anno millesimo qngētesimo uigesimo secūdo. Oro atq; hūiliter obsecro sanctā Mariā uirginē xp̄i dei matrē; ut p̄cibus suis ab spiritu sc̄tō in aīa mea gr̄a infundať: & cordis mei penetralia referat arcana: ut ꝑfecte que dubito intelligam: & de futuris contingentibus aliquid proferre ualeam. Que si mala indicāt sidera hominibus futura: orationibus/ieiuniis/elemosinis cōtradicamus. Scriptum enim est a Tholomeo. Vir sapiens dominabitur astris. Quare deus pater/filius/& spiritus sanctus in adiutoriū meū intēde/& ad adiuuandum me festina.

¶ Prospiciēdo cœlorū hui⁹ anni reuolutionē / ac eorū dispositiōes figuras p̄uētionales/ac introitus solis in Ariete/ & figurā eclipsis lune planetarū cōiūctiones adinuicē eorūq; uirtutes Horoscopa/ ac Cuspides duodeci domorū dños q; ascēdētis/& loca syderū errātiū partes: & cetera alia ad sequentē effectū necessaria/opus arduū uiribus meis impar aggredi istituo. Quare iterū obsecro uirginē xp̄i parētē misericordie secūdā huic operi assit. Quā p̄cor: faciat me cepta felici termino claudere. Amē.

¶ Futurā ꝓgnosticationē in tria capitula diuidem⁹. In p̄mo hui⁹ āni planetā seu planetas dominū seu dños exarabim⁹. In sc̄do de uniuersi calamitatib⁹ aut īfortuniis ī uniuersali scribem⁹. In t̄tio de ꝓspa aut aduersa fortūa de articulati⁹ det̄minabim⁹.

¶ Sequitur capitulum primum de domino anni.

Scriptū extitit ab exptissimo Albumazare/ dominū āni fore illū planetā: q fuerit in ascēdēte aut in medio cœli. Et si nō repieť: eligem⁹/ quē repiem⁹ in septima aut q̄rta. Et si nō fuerit in istis. Illū quē repiemus in undecima/nona aut quinta: si dignitatē habuerit in ascēdēte: & si nō fuerit in istis locis: illū eligemus q plures dignitates habuerit in ascēdēte. Et si plures planete reperiunť in aliquo angulorū: tūc eligem⁹ in dñm illū q plures dignitates habuerit in ascēdēte. Et iste p̄ncipalis dñs dicetur. Tamē planeta qcūq; fuerit: & si in p̄dictis locis non reperiť: & plures ceterorū planetarū habuerit dignitates: participationē habebit dñi. Et quoniā anni futuri figure p̄uētionalis duodecimus gradus Geminorū cuspidē p̄me domus efficit: & in angulo cœli puta in decima plures planete reperiunť: inter quos Mercurius ibi existit. Et quādoqdem in figura introitali Venus & Saturnus reperiunť in q̄rta: & in aliis angulis nullus reperiť planeta: & in qnta reperiť Mars: questio esset uertēda: quis istorū erit dñs. Verū cū ascēdēs sit nonus gradus Scorpionis: & in eo Saturnus habuerat duas dignitates tantū uidelicet terminū: & gradus ille. s. termini fuerit putealis. Et Venus habuerit sex dignitates. s. ratione termini duas & ratione triplicitatis q̄ttuor. Et Mars licet fuerit in quinta: habet undecim dignitates: eo q; qnta inter loca dñi principalia reputať; dicendū est: figure introitalis Martē dominū fore cū participatione Veneris:

Mars in hac figura fortis existit: ab aliquo nō infortunatᷣ. Directus & oriētalis repitᷣ. Et Venus benignus etiā in presenti figura introitali/in qua dn̄s reperitᷣ: non existit in fortunatus. Mercurius uero dn̄s figure ꝑuentionalis a radio maliuolo Saturni infortunatᷣ: & hoc ꝑpter cōiunctionē qm̄ Saturno unitur ad distātiā triū graduū in signo Aq̄rii/& in decima domo: in qua omnes planete preter Iouē in figura hac preuentionali repiuntᷣ. Et in figura introitali ab ipso Marte infortunatᷣ qn̄doqdē ei unitᷣ. Luna qnta Septembris eclipsabitᷣ: ascendens erit Cācer & Mars in eo reperitur: dn̄s illius figure dicetᷣ. Et in figura autūnali duodecim⁹ grad⁹ Cācri Horoscopū facit: & Mars in ipsa domo ꝑma repitᷣ. Etsi in ꝑmo gradu Leonis existat dn̄s isti⁹ figure dici meretᷣ.

¶ Anni igitur istius futuri. s. M.D.xxii. dominatores principales erūt Mercurius infortunatus/& Mars/& eorum particeps Venus. Et quia faciem ultimā prime dom⁹ figure ītroitalis efficit figura Sagitarii/ & Iupiter in eo plures habuerit dignitates aliquam partitionem licet paruam habet dominii in anno.

¶ Capitulum secundum de calamitatibus in generali: & infortuniis vniuersi pro anno. M.D.xxij.

ANimaduertat illustrissima dn̄atio uestra: & obsecro ne odio habeat. Quādoqdē forsam indicēdis referēdisq; effectuū causis ꝑlixior efficiar. Istud qppe efficiatur: ut credatur prognosticum fore/ & non prophetiā: & fore editum / & ex tractū ex fibriis magnorum astrologorum/& non aliunde. Vt forsam aliqui efficiunt. Qui non modica pena puniri debent.

¶ Sentētia est Albumazaris: in libro quē de reuolutionibus annorū edidit tractatu qnto: q̄ troculēto Marte existēte dn̄o anni/ & ipse maliuolus fuerit rept⁹ in signo Pisciū: significat hominū multā interfectionē. Et hāc fore inter reges & nobiles/hoc est ꝑpter reges & nobiles/& ablationē regis ueri ꝑpter illas causas / & descensionē nobiliū a dignitatibus suis/& a regnis suis. Et ut clarius intelligatᷣ quādoqdē anno futuro millesimo qngentesimo secūdo talis cœli reperitᷣ dispositio: hominū interfectionem ostēdit. Et a quodā magno dn̄o ui alterius potentie ꝑpria ꝑuintia seu regnū auferetᷣ. Et nobiles ac dignitate fungētes illius ꝑuintie seu regni detrimēta magna patientᷣ: & quādoqdē Mars ipse est oriētalis: febres colerice hoc anno expectare oportet. De⁹ autem ab eis & ab aliis infortuniis nos sub Cesarea maiestate subditos liberet: & protegat: foueatq;. Orēt equidē deū omnipotētē qdā homines: q cuidā magno principi inseruiunt/ut dignetᷣ ab ira eius liberare: quoniā ait exptissimus Albumazar: & Iupiter habens participationē in anno/& fuerit in signo Capricorni/ significat iram regis super quosdam seruientes ei. Caueant q̄uis particeps Iupiter sit domini. Nota.

¶ Et q̄ figure introitalis Venus dn̄a existit/ & ipsa meridionalis: significat: ait idem Albumazar multas angustias. Et quia in signo Aquatico reperitur/ significat aquarum abundantiam certis temporibus anni/ & submersionem quarundam nauium: & quia equ edistat signo Piscium adiuuat ad illud.

¶ Et q̄ Mercurius est dn̄s figure ꝑuentionalis: & in signo humano repitᷣ puta in Aq̄rio. Significat bella & ꝑlia: ait Albumazar. Et ī qbusdā regiōib⁹ īsultū uulgi in dn̄os: & ex istis causis qbusdā hoīb⁹ adueniet mors. Et hoīb⁹ accidēt febres: ut dictū est.

¶ Et aliqui homines egrediētur a lege sua: & significat etiam odium latrocinia: & in aliquibus terris abscindentur uie.

¶ Et q̄ ipse Mercuri⁹ figure dicte ꝑuētionalis est dn̄s: & eque distat signo Aquarii: significat certo tēpore flatū uētorū: & q̄ est merediōalis significat in Hemisperiis quo

rundam terrarum apparere multas nubes steriles: fortitudine uentorum ad alias terras aqua deferetur. Quare astrologi qui pluuias futuras prognosticant/non sunt omnino reprehendendi si non contingerint.

¶ Et ꝙ ueneri iungit̃ Mercurius/significat ꝙ cadet timor in plurib⁹ partibus. Et uigebit pestis in qbusdã. Et apparebit ait Albumazar prodigiũ in luna. Et ꝙ Saturn⁹ cũ Venere/& Mercurio p̃sens est in signo Aq̃rii: in quibusdã prouintiis pluuias multas tonitrua/& fulgura/& nocumenta sequi in mundo significat: que deus auertat.

¶ Et ꝙ caput draconis reperit̃ in Ariete: & iungitur soli: q̃uis nõ p equidistãtiam pũctualẽ/significat alterationẽ nobiliũ in quadã seu in qbusdã puĩtiis. Et ait Aliabenrragel/& significat ꝙ apparebũt reges noui seu magni dñi/q per uiolentiã regnare uolẽt/& occupare dominiũ/& hoc intelligit̃ de regno subdito Arieti: uerũ ꝙ eorũ coniũctio nõ erit p equidistãtiã pũctualẽ/significat illorũ uires ad occupãdũ regnũ nõ fore potẽtissimas: uerum cauere debent qui habent dominia sub Ariete/testificat̃ hoc Saturni cũ Marte: Coniunctio uicesima sexta Ianuarii anni millesimi quingẽtesimi uicesimi facta in signo Aquarii: quod decimam domũ regiã. s. efficit. Verũ si mors nõ contigerit ante ultimam Octobris nõ morientur. Qd deus uelit si fuerint christiani ratio istius/quoniã in figura eclipsis lune/Mars in ascendente collocatus repit̃.

¶ Et quoniam Iupiter repitur in Capricorno: & est orientalis/significat quorundã hominũ eleuationem ad magnũ honorem/& Episcopũ ad sublimitatem honoris/& augmentũ fidei christiane. Hec sunt uerba Albumazaris in de floribus libro.

¶ Et testificatur illud caput ipsũ draconis in Ariete repertum/qui sublimitatem magnorum & nobilium portendit: & deiectionem ignobilium & uilium.

¶ Et eo ꝙ Mars in Piscibus reperitur: & eius latitudo est meridionalis in aliqbus regionibus laguste uigebunt earum multitudine. Etsi non fuisset directus: eo quia est orientalis: diuitum adinuicem interfectionem portenderet.

¶ Ex sententia Albumazaris elicit̃: ꝙ eo ꝙ Scorpius efficit Horoscopũ figure intro italis significat ꝙ multiplicabunt̃ bella/& p̃lia/& dep̃dationes: & multi erũt incarcerati. Testificat̃ idẽ maliuolus ille Saturnus qui in hac figura in angulo terre reperit̃/& ꝙ in fine Maii Saturnus incipiet a recto tramite egredi portẽdit/nũc tẽporis bellum quoddã exordiũ habere: licet circa finẽ Aprilis/& circa decimã Maii ab eadẽ causa in regionibus Leoni/& Aquario subditis/iam forsam p̃liatũ fuerit. Et subditis Leoni & Aq̃rio passi fuerint. Ideo oret Lõbardia que Leoni subest. Et accidet inter homĩes interfectio: & accident egritudines/& in aere obscuritates in hora post horã. Et ex dictis Hermetis habet̃ Scorpiũ fore infortuniũ signorũ sicut est ei dñs infortuna planetarũ. s. Mars/& Saturnus aspectu maliuolo ai irradiat portẽdit Scorpionistas pati hoc anno angustias: sine ratione egritudines/seu alia causa prouenerint: quare oret deũ Valẽtia: quãq̃ p̃terito ãno passa fuerit. Terra Alger/Tanger/Vbeda/& Arabia patient̃. Et quia Mars est dñs anni/& repitur in Piscibus: & ascendet Scorpius: significat in terris Piscibus subditis pluuias multas futuras. Et gentes que non fuerint de particione Martis non habebunt tam aduersam fortunam: & aliqui habebunt bonũ & ꝙ Mercuri⁹ marti in signo Pisciũ unit̃: significat ꝙ q Piscib⁹ subsũt patient̃ interfectiões/& ãxietates: & minores patient̃ a maiorib⁹. Verũtñ illic erũt bone seggetes.

¶ Et ꝙ tertia pars p̃me dom⁹ puta ascẽdẽtis efficit signũ Sagitarii/significat in Sagitariis puta in Hispanis fortitudinem magnatum & nobilium: & ait Albumazar apparebit prouidentia eorum super prouidẽtiam annorũ ex populis: & apparebit mul-

ta militia arma ferrum/& instrumenta belli/& gubernatio militum/& fraus/ & ingenium/& congregatio pecuniarum/& ipsarum dispositio.

¶ Et etiá significat abūdantiá yuarū:& aliqui uiri nobiles interficient. Et q̄ Ven⁹ ascēdentes tam figure introitalis q̄ preuentionalis aspectu q̄rto inimicitie uidelicet aspicit:significat mortes hominū/tonitrua/& fulgura. Et semen terre q̄ in angulo terre reperitur multiplicabitur:quod deus uelit. Hominū mortes in parte meridiei uigebūt. Et de vuis satis bona pars in quadá regione destruetur : testificatur hoc Iupiter repertus in Capcorno/dominiū habens in ascente figure introitalis.

¶ Preterea quia angulū ascēdentis figure p̄uentionalis signū Geminorū efficit:portendit qd in ciuitatibus & p̄uintiis q̄bus preest:licet exercitiū aliqd fuerit in cōsideratione altiori/que est supra naturá quattuor elemētorū:uidelicet in theologia/ & astrologia:cū hoc patient. Accident enim eis egritudines/& dolores capitis. Et multi inde morient:caueat i signis p̄pter studiū mōtis Pesulani uilla/& Corduda / & Armenia maior que Geminis subsunt. In armenia p̄lia erunt cū sanguinis effusione: & multi ad alienas terras fugient:& rex Babilonie egritudinem consequetur. Ait Albumazar & durabit uiginti duos dies:& forsam euadet.

¶ Et qm̄ Ven⁹/Satno unitur in p̄uentionali figura:significat qd in terra/ ciuitate/ul' uilla:que fuerit de partitiōe Aq̄rii uel Leonis:morieť mulier diues & potēs:& q̄ Mercuri⁹ repieť iūct⁹ Veneri & Satno/& in domo regia: erit forsaȝ mulier cuiusdá regis: & q̄ Mercuri⁹ illic infortunat⁹ existit/morieť ipsa magna mulier:simul & ei⁹ soboles. Testificať etiá hoc truculētus Mars/q in introitali figura in q̄nta domo filiorū: scilicet repiť Mercurio unitus. Caueát filii regū & magnatū ne a debito regimine egrediant: ná Ven⁹ & Mercuri⁹ taliter cōmixti & dispositi dubiam promittūt fortunam.

¶ Et quoniam ex astrologorū sentētia/& p̄cipue Ali habeť:qd quádocūq̄ Venus & Mercurius fuerint infortunati:significat qd populo dánū eueniet ex parte cuiusdá regis/seu p̄regis uel alterius dn̄i. Et similiter accidēt dána regi/aut p̄regi seu dn̄o ex parte populi. Et testificatur hoc luna a radio diametrali Martis infortunať:& erūt he cōtētiōes & effusiōes sanguinis p̄ re grauata. Et hoc eueniet in terris partitiōis signoruȝ in qb⁹ repiunť planete isti infortunati. Et eapp̄t caueát q sub Aq̄rio & Virgine i quo luna infortunata reperiť/hi enim ni deus auertat patientur controuersias.

¶ Et qm̄ luna separádo se a sole in figura p̄uētionali cōiūctiōis:scilȝ ei⁹ cū sole Ioui p̄ aspectū sextilē applicať:significat qd in terris subditis Capricorno in quo Iupiť repiť/ uigebit iusticia & securitas:& malū nō ita ingēs patieť popul⁹ Piscib⁹ subdit⁹. Eo q̄ luna in eo reperiť. Et hoc durabit usq̄ ad q̄rtá autūnalē. Tūc tēporis acriter uexabunť: qm̄ luna labores & defectus patieť. Eclipsabiť eqdē ipsa existēte in signo Pisciū q̄nta Septēbris:nec minora patienť:etiá tūc tēporis existētes sub Virgine/ & sub Aq̄rio/& sub Leone aliqd enim nouū subito accidet in mēse Octobris non obscure memorie: quádoqdē maliuolorū oppositio illud indicat. Caueat iterū Lōbardia/& Apulia/& Hispani nō auferát custodes a Nauarra. Ná anno preterito a Gallis simili quodammodo constellatione uigente:sine ui capta fuit:& quamuis uenerint Galli: ipsi malu issent non uenisse:quod sic eis etiam contingeret:si accederent. Animaduerte ꝛ sic parat⁹ ad arma.

¶ Et qm̄ sol in figura p̄uētionali in decima repiť domo regia:& cōburit Martē. significat qd sūmus Pōtifex/Impator/& reges honorabunť. Et nobiles ac magni uiri p̄ueniēt ad dominiū & nobilitatē:uerū q̄ Mars a sole debilitať: qm̄ cōburiť significat cōbustiones/lites/ac sanguinis effusiones/ac epidimias/febres/colericas causones; scili-

cet & peſtilẽtias/febres. Verũ Iupiter in octaua domo reptus eius furiá reprimit:qua
re de egrotis nõ moriẽtur táti:quod deus uelit. Continget in terris & ciuitatibus: que
ſunt de partitione Martis:& que fuerint ſubdite Piſcib⁹:ubi maliuolus repitur:& exi
ſtẽtes ſub ſigno Geminorũ/& ſub Sagitario/& Virgine aliq̃liter patiẽtur:quoniam
ipſe troculentus ea ſigna maliuolo aſpectu inficit:& eclipſis lune future in Piſcibus ſi
mili radio ea infortunat. Et eo magis patiẽtur quoniá Mercurius in ambabus figuris
introitali.ſ.& preuẽtionali infortunatur : quare populis accidẽt pene & anguſtie. Et
multi eorũ domini dánũ inferrẽt propter exactionẽ pecuniarũ ab eis:& eorũ ꝓcurato
res peiora faciẽt;quare animaduertát magni dñi. Et uẽti uigebunt fortes: & in aliqui
Nota terremotus causatur a vento.
bus regionibus dánabiles. Et quia luna a Martis radio diametrali ifortunatur:signi-
ficat illud quod dictũ eſt.ſ.quod populo accidet dánũ malũ/& pene ex parte ſuorum
dñorum:& hoc magis accidet in ciuitatibus & prouintiis que fuerint ſub partitiõe ue
neris & Mercurii:quádoquidẽ a Saturno & Marte exiſtũt infortunati. Et ſecũdum
ſententiá Hermetis in cẽtiloquio ſuo Venus & Mercurius/& ipſa luna que etiá ifor
tunatur a Marte populo minuto/& ſcribanis/ſecretariis atribuũtur. Et ipſi eis domi
nant:ipſi quidẽ patiẽtur. Quare etiá uerendũ eſt de quibuſdam ſecretariis nõ Ceſaree
maieſtatis : quoniá bene morigerati ſtudioſi/& ut plurimũ ex genere militari procre
ati ne aliquod facimus/ perpetrent in ſuis ſcripturis eas falſificando. Mercurius enim
Marti unitur:& eius qualitatẽ ad ſe attrahit. Ac ipſum ut dictũ eſt infortunat. Caue-
ant etiá notarii:ná ad ſimile facinus ꝑpetrandá ab aliquibus aliqui ipſorũ incitabunt.
Obſecro eorũ ſapiẽtia/prudẽtia/& ſagaſcitate a tali facinore retrahátur. Ac inducto-
res acriter rep̃hendát. Influxus enim celeſtes inclinát tantũmodo;& minime cogunt.
Etſi quarto Ethicorũ Ariſtoteles fuerit ſentẽtia: quod facili⁹ eſt magnũ preliũ aggre
di q̃ a uoluptatibus ſe abſtinere. A uoluptatibus.i.inclinationibus. Quare gr̃as agite
de p̃ſciẽtia. Et orate omnipotentẽ ꝓ uobis & ꝓ me peccatore. Oratio enim unius iu-
ſti omnes poteſt influxus ſuſpẽdere:quáq̃ Auguſtinus Aurelius ſanctus dixerit; & il
lud uerũ ſit quod deus res quas condidit: ſic adminiſtrat ut proprios motus agere ſi
nat. Etſi inclinationẽ uolueritis expellere adiuuabit uos Iupiter ad illud;quoniá repe-
ritur in tertia ab aſcendente:ſignificat quod lex bona:que eſt chriſtianorũ:fortificabit
in ſua religione. Et ſignificat quod homines unius ꝓuintie/ & etiá diuerſarũ ꝓuintia
rum aſſociabũt ſe adinuicẽ:& diligẽt ſe. Et diuites faciẽt elemoſinas. Et cogitatio ma
gni/alti & potentis dñi;erit maior pars in ſororibus ſuis/& in fratre ſeu fratribus. Et
diliget facere itinera. Et quid alter potẽtiſſimus dominus uolet ad ſe trahere homĩes
bone progeniei;licet non fuerint de terris;quibus dominatur. Hec ex ſententia aſtro
nomorum/& precipue Ali habentur.

¶ Et quia Venus in quarta domo reperit: portẽdit quod uiri exiſtẽtes ſub Piſcib⁹ in
quo ſigno Venus peragratur:q̃uis anni dñs mulieres cuſtodient:pluſq̃ conſueuerát.
Et quia in figura preuentionali Ven⁹ reperitur in decima domo regia:Reges & ma-
gni domini diligent feminas: & extollent eas;& potentes facient. Et mulieres preci-
pient:& ſi non fuiſſet a Saturno infortunatus : populus bonum habuiſſet a regibus.
Et ſcribani fuiſſent honorati. Cuſtodiat deus omnipotens ſua pietate mulieres pre-
gnantes:quoniam ſol in quinta domo.ſ.filiorum/ & Mars/ Mercuriuſq; infortuna-
tus reperiuntur:quare labores/& anguſtias/triſticiaſq; eis portẽdunt ratione aborſus.
Preterea rex cui⁹ regnum Aquario/aut Leoni ſubeſt:eius fortuna in dubio eſt. Quá-
doquidem Mars in figura preuẽtionali infortunatur a radiis ſolis: & in figura introi

tali dominus existit & bene fortunatus: & in figura preuentionali in ipsa decima si=mul cum Marte/& sole/& luna/Mercurius/ & Venus infortunati simul & Saturnus in fortuna reperiuntur. Caueat igitur.

¶ Si uero damnum aut malum regi aduenerit; eueniet a parte septētrionali. Eo quia Mars in ambabus figuris in Piscib⁹ reperitur; qđ signū plage septētrionali preest. Nota.

¶ Et quoniam in figura introitali Mars unitur Mercurio: ab aliquibus regiis offici=alibus officia auferentur. Et eorum aliqui destruentur. Et rex irascetur contra eos.

¶ Si luna non infortunaretur a Marte: eo quia ipsa in decima reperitur: Rex popu=lum laudaret. Et ei honores tribueret: nunc uero dubium est: & quoniam in figura in troitali luna ipsa in undecima reperitur: quamuis infortunata annus in seminibus & fructibus satis/ut plurimum erit fortunatus.

¶ Et quamuis dictum sit de malicia Martis/ & de minis horrendis; eo quia Iupiter in domo Martis reperitur/non portendit tam horrendum fore.

¶ Quandoquidem Mercurius dominus figure preuentionalis existit: ꝑpterea quia signum Geminorum ascendit: & ipse in angulo medii cœli reperitur. Portēdit quod ad uiros magnos uenient legati: qui epistolas afferent: & res noua & magna pro=mulgabitur in terra appropriata Mercurio/aut sub eius signo existente. Et ait Ali aut rex ueniet de altera terra. Et quia Mercurius iungitur Veneri: detegentur secreta noua & carte legationum: & facient multi homines turpia & malefacta. Et inde eis acci=det metus.

¶ Attendite popule: & si summa ipsorum dicendorum uirtute solum dici posset: con firmatur equidem a sideribus: indicant enim uero summum Pōtificem / & Cesarem Hispaniarumq; reges fore iustos. Et absq; rerum proximi cupiditate. Quandoqui=dem sol ipsorum significator in decima reperitur. Et profecto Mercurius & Satur=nus quamuis maliuoli/ & Mars presens opinor ego: non habebunt tantam uim ut solem inficiant: quod deus ita uelit.

¶ Quandoquidem Mars dominus anni / tam figure introitalis quam autumnalis/ & eclipsis lune quinta Septembris/& ipse maliuolus reperitur in triplicitate aquea: & in tribus figuris reperitur in angulis: in preuentionali in angulo cœli. In reliquis uero in ascendente. Ex sententia astronomorum habet̃. Quod lites erunt in Arabia/ & in terris christianorum. Et quod uigebunt ut dictum est febres pestilentiales.

¶ Et attendite: ex sententia Ali habetur: quod eo quod Mars est in signo commu=ni in figura introitali; significat quod ad tempus cessabunt bella & prelia: & quod re=uertentur.

¶ Et q̃ Mars separat̃ a Saturno: cui iūct⁹ erat. Significat quod lites iste fuerūt mote pro delictis & petitionibus iniustis & malefactis. Et quia Mars directus existit: du=rabunt lites iste. Et propterea & eo magis quia Mercurius iungitur Saturno a; it Ali his uerbis/significat exempli defectus. s. boni.

¶ Et quoniam Venus iūgitur Saturno: significat fore latrones/& accidere metus in partibus orientis. Et ait Albumazar eo erit annus uehemens ciuibus indorū & Egy pti/& habitantibus in ripis Nili: & facient multas peregrinationes.

¶ Attēdite principes uniuersi precipue christiani: sententia est expertissimi Albuma=zaris inde magnis cōiūctionibus differētia ꝑma de cōmixtione planetarū cū Sat̃no: qđ qñdocūq; in similibus figuris Mercurius iūgit̃ Saturno: ut in ꝑuentionali figura contingit: significat quod aliqui homines utentur incantationibus & necromātia: si

tales inueniantur ardentibus flãmis igni tradantur edaci/& eorum cinis euentetur.
¶ Ex differẽtia.3.ab eodẽ habetur eo ꝙ Mercurius iungitur in figura introitali Marti:significat homines multos cudere numos. Caueant ne absq̃ supioris licentia illud efficiant:& aliqui opationi alqmie operã dabũt. Et ex eadẽ differẽtia habet̃ ꝙ luna aspectu sextili Ioui cõmiscetur:significat apparitionẽ rerũ diuinarũ/& fidei & ꝓphetie.
¶ Et quoniã de effectibus cõmixtionũ planetarũ in fine istius capituli partim tractaui. Animaduertẽdũ est q̃d eo ꝙ Mars/Saturno unitur ante figurã ꝑuẽtionalẽ/& in signo humano/ & licet effectus cõmixtionum planetarum in tẽporibus aliis ab introitu solis in Arietem non ita fortes successerint: ueruntamen non priuantur male a malicia/& bone cõmixtiones a benignitate. Vnus alteri fraudem cõmittet crescent deceptores:quare Cesarea ac sacra Maiestas de inimicis suis quamuis recõciliatis/& cum eis treuguas seu fiducias habuerit omnino non confidat. Ait enim Albumazar/& regi cuidã accidet impedimẽtũ & labor ꝑ hominẽ/q̃ est de partitione signi in quo uniũtur puta signi Aq̃rii: homines q̃dã sup lege multa uerba faciẽt disputãdo & scribẽdo: scilicet quoniã Mercurius sextili aspectu Ioui cõmiscetur. Et quoniã luna detrino Iouem aspicit:significat q̃d lex manifestabitur ac sapiẽtia: lex enim hec nostra christianorũ que augmẽtũ suscipiet:in ꝓgnosticatione anni. xxiiii. plenius exaratur quoniã Venus in nona repitur:lex Arabũ mahometica detrimẽtũ patietur: & multi egrediẽtur ab ea. Christianorũ autẽ cremẽtũ accipiet: augebitur:& reformabitur. Q̃d de⁹ uelit. Et suppositis bellis aliquod eorũ erit ratione legis: quãdoquidẽ Mars/ Ioui sextili aspectu beniuolẽtie. scilicet applicatur: Mars quippe Ioui iseruiet: quare letetur sũm⁹ Põtifex qui Ionialis & sol eum regit:& caput legis existit: milites enim Marti subditi ei inseruient:& pro eo pericula egredientur:& uincent. Quod deus uelit.

¶ Capitulum tertium.

QVamq̃ ex dictis in.2.capitulo illa que in ꝑsenti scribent̃: intelligi possent: uerũtamẽ hic dearticulatius inferentur: tota astronomorũ schola cecinit quod sol significator sũmi Pontificis/ ac Cesaree & Catholice Maiestatis existit. Et ꝙ ipse satis fortunatus a nullo malo planeta inficitur: eis ambobus satis prosperã promittit fortunam:ueruntamen sint cauti:quãdoquidẽ Venus/& Mercurius/a Saturno infortunantur:& Mars/Mercuriũ inficit. Et omnes reperiũtur in decima domo regia.
¶ Frãcorũ rex christianissim⁹ hocãno dubiã habebit fortunã:si ante ultimã Maii exercit⁹ su⁹ nõ inuaserit suos inimicos/ postea nisi cũ magna eorũ iactura nõ aggredietur eas: Galli ipsi & Veneti deũ orabũt:pegrinationes minores infra eorũ ciuitates facient. Cancer eorum dñs tertiã domũ efficit. Et in figura introitali nonũ angulum cõplet:licet Iupiter radios diametrales ad Cancrum mittat:aliqui eorum forsam maiores facient peregrinationes:in ipsis malum consequetur.
¶ Cardinales/episcopis/ uice reges/gubernatores/senescalli/magnates/iudices/ auditores/rote/quia Iupiter eos gubernat:& a nullo infortunatur hoc anno / notoria minime patientur detrimenta.
¶ Mars significator militum medicorum/ & eorum qui ferrũ & belli machinas tractant: quãuis in figura preuentionali a sole cõburatur. Tamen figure introitalis dñs existit:eorũ fortuna ad prosperitatem & lucrum/ut plurimum declinabit.
¶ Saturnini ut in dei agrum laboratores/religiosi/mendicantes/ & exercẽtium artes uiles ab ultima Maii/usq̃ ad finem anni/dubiam habebunt fortunam.
¶ Et qui Veneri subiiciuntur ut musici/mulieres/ ioculatores / infortunia aliqua pa-

tientur: a Saturno ipse planeta Venus infortunatur.
¶ Mercurius significator mercatorum/arismeticorum/studentium puerorum/ & secretariorum/& astrologorum qui tantum astrologie incumbunt/caueant omnes: ná ipse infortunatus eis infortunia promittit.
¶ Luna uero quia populo dominatur: & infortunatur: populo infortunia ꝑmittit: & precipue regionibus quibus preest: quod deus auertat.
¶ Animaduertendum est quod qui magis anno futuro. s.1522. ĩfortunanť: sunt existentes sub Aquario & sub Piscibus: sub Aquario quia Mercurius & Venus in eo signo in preuentionali figura Saturno maliuolo uniuntur. Et antea uicessima sexta Ianuarii Mars & sol Saturno coniunguntur: quare signa que odioso radio in tali conuentu planetarum ab ipsis aspicientur/licet non ita grauiter etiam patientur. Caueát igitur existentes sub leone/sub Scorpione/& sub Tauro: signũ Piscium a Marte presente cui Mercurius unitur infortunatur. Et etiam omnia signa ipsius triplicitatis: scilicet Scorpius/& Cancer/& eorum planetarum aspectu odioso inficiũtur. Sagitari⁹ Virgo/& Geminis. Et non minus infortunium eis promittit eclipsis lune in signo Piscium quinta Septembris eclipsabitur. Itaq3 hoc anno patientur precipue existétes sub Aquario/& sub Piscibus. Et ex consequenti qui Leoni/ Scorpioni/ & Tauro/ Cancro/ Virgini/& sub Sagitario/& sub signo Geminorum degunt: eorum plurimi patientur quidam egritudinibus/aliqui bello fame/ceteri nescio quodam alio genere opprimentur.
¶ Arieti subsunt Persia/ Palestina/ Babilonia/& pars Germaniæ: Bitania: Idumea: Armenia: Barachia: & sunt qui dicunt quod Partonope: idest ciuitas Neapolis: Florétia: Ferraria: Ianua: Fauétia: Cesar augusta: Tortosa: ei subest: & Antiochia.
¶ Taurus habet quicquid post Hispaniam: & paruas ex insulis maris Romanorũ: & Cabros: & paruam Asiam: & habet montanea Daleich: & habet particulare dominium supra ciuitates Bononiam: Veronam: Mantuam: Senas: & Anchoná. In Hispania dominatur ciuitati Astorgue: Tauro: Badaios: Iaen: Girone: & ciuitati Osche & Constantinopoli. Tauro & Marti subest.
¶ Gemini: Armenia minor ei subest: & terra Barcha: Bararchia: Trabasthen: & Armenia grãdis ex ciuitatibus Mediolanum: Viterbium: Versela: regnũ in Hispania: Corduba: Seguncia: & mons Pesulanus. In Gallia. Narbonensi.
¶ Cancer habet Franciam: Armeniam: Bethicam regionem Hispanie: & Affricam: Numidiam: terram Babilonie: Luccam in Italia: Alediquiam: & Marroruth: Pisas: Venecias: & Mantuam. In Hispania Vlisbonam: compostellam: Granatam.
¶ Leo habet inter alias regiones Turquiam: Caldeam: Lombardiam: Apuliam: Alcusa: Damascum: & medium Surie: & Gog: & Magog. Et in Italia Romá: Cremoná: Rauená: Perusiũ: Panormũ. Et in Hispania ulteriori habet Legioné. Murtiá.
¶ Virgo habet terram promissionis: & terram Grecorum: Aliaziram: Fetis: Alexádriam. In Italia Aretiũ: Nouarram: Perusium: Papiam: Toletum: Auila ciuitas Hispanie: & Ylerida: & Creta: Rhodos insula Virgini subsunt: & Barchinona.
¶ Libra habet sub dominio suo partem terre Nigrorum: que nominantur Anchus: Bactrianam: Bamaniam: & Tusciam: & ciuitates Plazenciam: Lodum: Viterbiũ: & secundum aliquos Salmanticam: Burgos: & Almeriam: & Mechá ciuitas.
¶ Scorpius habet Arabiam: Suriam: & Valentiam: & Romaniam: & Damascum: Segouiam: Tudelam: Xatiuam: Malagam.

¶ Sagitarius habet inter alias prouincias Hispaniam: & precipue citeriorem Gottoloniam/Sardiniam/Ciciliam/& secundum aliquos Hongariam.

¶ Capricornus habet Ethiopiam/Arabiam/Azin/ & Magdimiam est medium terre grecorum/Tabrazen/& habet partem occidentis extremam: & totam terram Indie & secundum aliquos Bisantiũ/Macedoniá/Romaniá/Sabaudiá/Forliuiũ/Fauẽtiá/Veroná/Portugaliá/Carmoná/Tortosam/Soriá ciuitatem Hispanie.

¶ Aquarius inter alias prouintias possidet Alcusa terra Arabie/& Indie/ & Nigredinem/Saramaticam/Trutionem/Pede montium/& secundũ aliquos Veneciá/& Pisam possidet/camoram/& a Moderno quoddam Aragonia scribitur.

¶ Piscibus subsunt inter alias prouintias pars Septentrionalis Trabasten. Et ait Albumazar habet cõmunicationem in Romanis usq; ad terram Hierosolime/& Insulam/& Egyptum/& Alexandriam/& que est circa Egyptum/& terre Iurgen/& illud quod est inter Romam & terram promissionis/& mare rubrum/Hyspalim/& portum Portugalie.

¶ Saturn⁹ habet primum clima & indiam Azin nigros/& sũmitatem maristime: & secundum Albumazarem clima istud habet ex signis Capricornum & Aquarium.

¶ Iupiter secundum Albumazarem habet secundum clima/& est Ethiopia/& Alchiged: & ex signis dominant Sagitarius & Piscis/licet aliqui dicant quod habeat quartum clima.

¶ Mars secundum Albumazarem habet tertium clima/& est Egypti: & habet ex signis Arietem & Scorpionem/& quidam alii dicunt quod habet septimum clima/& terram Turquie/terram promissionis/& Romaniam/& Saltiberiam quod regnum Aragonis & gottolonia dicitur.

¶ Sol secũdum Albumazarem habet quartum clima/& est clima Babilonie: & ex signis habet Leonem/latini aliter sentiunt/& dicunt sol habet clima Romanie/ & clima secundum/& orientem tertium cum suis terminis & corrocem.

¶ Venus secũdum omnium oppinionem habet quintum clima/ & Alhiget terram occidentis/& Liemen. Et ex signis habet Taurum & Libram.

¶ Mercurius habet sextũ clima/habet terrá grecorũ/& terrá promissiõis: & ex signis Virgineũ/& signũ Geminorũ. Et in aliis climatibus plures ciuitates & uillas.

¶ Luna secundum Albumazarem habet septimum cluna/& habet ex signis Cancrũ secundum latinos luna habet terram occidentis Franciam/Hispaniam/ & Armenia usq; ad Turcos & montes.

Habes illustrissime domine opusculum de sydereis discursibus pro anno millesimo quingentesimo secundo/ per tuum Thomam Rocha gottolanum militẽ & inter doctores postremum calculatum/si quid minus docte/inornateq;/ & inculte uidebis: parce precor non quidem ausu temerario/nec elatione aliqua: sed ut tuis mádatis pararem/ debitumq; exhiberem seruitutis mee hanc assumpsisse prouintiam. Animaduertendum supplico de hinc cum similia precipies diffutius atq; atẽtius deo duce efficientur.

¶ Deus omnipotẽs influxus asperos mitigare dignet: & beatissimũ dñm nrm Papá cõseruet/Cesareá catholicáq; magestatẽ tendat/foueatq;/ ac omnes principes uniuersamq; religionem christianá misericorditer tueatur & augeat. Amen.

¶ Finis cum adiutorio deo altissimi.

¶ Thomas Rocha gottolan⁹ miles: artium magister: ac sacre medicine doctor Reuerēdo prī fratri Sarreal/sacre theologie doctori/ cenobii Gerūdēsis: fratrū predicatorū scti Dñici priori dignissimo. S. P. D.

Sacrarū litterarū egregie īterpres ac prior dignissime. Etsi petitionib⁹ tuis me obtēperare cōsentaneum ac decēs sit; uerū qꝫ de re tam ardua a me respōsum flagitabas: quātū potui distuli. Expectādo siqs inter tot & tātos uiros utriusqꝫ Hispanie/ ingenii acerrimi ac prespicacissimi/celestiū/inferiorūqꝫ rerū artib⁹ atqꝫ doctrina imbutos rem pdifficilē nr̄eqꝫ religiōi christiane putilē enodaret. Verū qum hucusqꝫ ad aures nō puenerit nr̄as: quēpiā causam reddidisse: & aīaduertēdo petitionē tuā cōtinuā fore iustā: quamq̄ in pgnosticatione p anno nonodecimo/& undecimo: quē Neapoli precepto dñi mei illustrissimi Comitis Ripacurcie castellani emposte/ tūc temporis illi⁹ regni pregis dixerim: fere omnino me fuisse sequestratū ab hoc exercitio p difficili ac laborioso: & nūc uerū sit: tantū que medico p necessaria sunt mēte mea uoluere/ ac illa quo ad possum cōsiderare atqꝫ librare. Est enim medicus absqꝫ astrologia fere homicida: reliq̄ uero dimittere. Nō qd̄ uite humane ac religioni nr̄e xp̄iane fuerint inutilia: sunt enim fere ei p necessaria. Isidorus de sūmo bono libro secūdo ait: fides enim si corde retinet̄: confessio oris ad salutē pfert̄: multi fide tātū xp̄iani sunt. Ope uero a xp̄i fide discedūt. Multi quidē fidē xp̄i ex corde nō amāt; sed humano terrore eandē p hipocrisim tenere se simulant: & qꝫ esse nō possunt apte mali: p terrorē ficte noscunt̄ boni. Hec Isidorus. Ex quibus aliq̄ diabolo moniti uaticinari autumant: alii uero ab ipso demone adiuti pniciosum opus efficiūt: quorū effectuū nulla de secūdis in cœlis repitur causa. Isti pessimi superstiticiosi ac necromātici appellant̄: q precipites ardētibus flāmis igni tradant̄ edaci: atqꝫ eorū rapido uēto cinis euentet̄. Sed quis hec cognoscet? nōne solus astrologus: sic pfecto: ceteri autē erūt ut ceci ad colores: q̄re iam diu est in Italia ad reuerendū dñm episcopū sancte Iuste/inter alia litteris hec inserui; tales non quidē rephendunt̄ ut astrologi/sed ut necromātici & pessimi. Et hac de causa inter alias astrologi debent uenerari: ac sūmus Pōtifex & Reges/ac principes ipsos manu tenere: ut ipsi astrologi possint eos diiudicare/an talia diabolo moniti pferāt: seu imbuti arte astrorū dicāt: nō enim uolūt astrologi sydera effectus ex necessitate inducere: nec intellectū cogere: sed ipsuz inclinare. Ipse quidē a corpore sequestratus liber extitit. Vnitus autē corpori ut plurimū labe fit effectus cōplexionū insequendo. Vnde libidinosi: quidam iracundi: alii latrones: auari: ceteri probi existūt uirtutē apetēdo. Cōplexiones quidē ex uirtutibus elemētorū quattuor influxu cœlesti cōcurrente causant̄: annuūt enim hoc: nō solum astrologi sed medici ipsi: Theolgi insequunt̄. Et uirtus elemēti ignis qui quinte essentie ppinquior existit ad generationē mixti aliorū elemētorū efficatius concurrit: inter alias enim ipsius opationes quas dñs Auicēna ponit faciēdas in mixtis: est que sequitur sexta ducere uidelicet elementa de proprietate elementali ad complexionem: quod nil aliud est dicere: nisi quod dum agunt/& patiuntur elementa adinuicem: qum pro certa complexione prime ad gradus materiei conuenientes qualitates uenerint: illud quod introducit cōplexionē est ignis / & calor ignis: hec est exp̄ssa sententia Auerrois metheorū. 4. ubi dicit. Et elemētū qd̄ est generationis causa p̄ma antecedēs o perās in rebus corporalibus est ignis: & id qd̄ est aer: & qd̄ est aqua: cito destruunt̄ per ignē. Et elemēta oīa sunt subiecta igni. Et ignis est operās in ista/& uincens ista. Et sic omne

mixtū eſt a pdominio calidū: qd Ariſtoteles in de morte & uita prius dixerat:gn̄atio enim uiuētis eſt pma participatio aie nutritiue in calido natali: & uita eſt ei⁹ pmanſio. Qd magn9 Galien⁹ ap.pbare uidet/qndo ſcdo de cōplexionib⁹ inqt. Omne uiuēs de clinat ad calidū & humidū. Et uita ſtat i calido & humido:qlit itelligat:ſi uenerit i lu cē unq Neapoli i doctrina de cōplexionib9 exponēdo pmaz pmi:phiſicorū ſentētias plurimas illic inſerui:qs licet uidere. Iſte tamē opatiōes in celeſtis curreret influx⁹:uni uerſalit nō fierēt. Cū in iſtis magis ifluāt cauſe pme quā ſcde: ait Ariſtoteles i libro de cauſis/& ſcdo phiſicorū qndo dixit:ſol & homo generāt hoiez. Ait em̄ Alfarabi⁹ i de ortu ſcientiarū: cœlū aūt qd ſua nata mouet:mouet hec & reliq.4.ſ.elemēta pmiſcet: & cōplexioāt ea. Qd ſi cœlū nō eſſet:nec mouerent:nec pmiſcerent. Ex motu igit eo rū & p mutatiōe figurat ſubſtātia:que ſub circulo lune eſt:& pmutat de accidēte ad ac cidēs/& de forma ad formā/& de figura ad figurā:& qꝛ diuerſ⁹ eſt influx9:diuerſe pp etates reb⁹ ac generant: inde ſeqt qd Aliabas & pnceps Auicena dixerit ipoſſibile eſſe duos hoies eandē cōplexionē habere:ad qd tot mirāda ſydera fuiſſēt creata:ad qd tot diuerſi cœlorū mot⁹:ad qd tātā ſeriē:ad qd aureū Iouē/plūbūqꝫ Satnū/igneūqꝫ mar tē:ceruleūqꝫ Mercuriū:nō ad aliud quā ad exequēdū pceptū dei. Potētia em̄ ipſi⁹ du plex eſt abſoluta uidelz:abſqꝫ cauſa ſcda oia potēs: alia ordinaria: ſic em̄ ſublimis de⁹ oia ordinauit in pncipio qdē/& ſyderib9/& cœlis talē intulit uirtutē:q mediāte hec i feriora gubernāt:regūtqꝫ:& ad diuerſa qppe trahūt: effect9 mirādos ibres pluuias ſu pfluas/ terremot⁹ eſt⁹ imoderatos fulmina tonitrua / rapidoſqꝫ uētos hūores alterāt animuſqꝫ ad plia iclinat. Indicāt aliquādo ſydera currētia globū igneū lāceā ardētē cri nitūqꝫ cometā: ut dn̄s aſcone anno ſexto a qngēteſimo milleſimo aliq indicauit: & ſucceſſū habuerūt:qliter diu erat pgnoſticat⁹ erā:pcib⁹ ac pcepto reuerēdiſſimi dn̄i Be rēgarii Epi Gerūdēſis. Indicauit eqdē mortē magni pncipis in Hiſpania:quāuis ecli pſis ſolis potior fuerit cauſa:ut ſcriptū p me in illa prognoſticatione girude cauculata repies:illo enim in anno migrauit de hoc ſeculo ad Paradiſum / aia potētiſſimi ac in uictiſſimi regis Philippi:& quā plurima qliter puiderā Neapoli euenere de bellis/ ui delicet Lōbardie/Apulie ora/& de Numidia:que nunc regnū Botgie dicit/& de terra de Barcha in q Tripolis exiſtit:& alia que illic licet uidere: que euenere. Et qplurima pmiſerūt aſtra annis uēturis futura:impſſiones em̄ he pncipaliter a corporib⁹ ſup cele ſtib9 acgenerant. Etſi materialis cauſa elemēta exiſtāt:nō anno quolibet talia eueniūt. Sed tēpore quo erratice planete in ſignis debitis exiſtūt:& adinuicē taliter ſe aſpiciūt: ut effectū talē pducere queāt. Aſtrologi pcul ea aſpiciūt:que ut plurimū cōtingūt:dei potētiā ac uirtutē mirādā eſſe credūt:pfectius aliis eam intelligūt: quādoqdē recte ſci unt uirtutem aſtris a deo eſſe datam. Et ipſe ſublimis eam poteſt ſuſpendere:ſed raro facit:ni precibus iuſtis deprecetur. Inquid enim Auguſtinus. Deus res quas cōdidit: adminiſtrat:ut proprius motus agere ſinat. Qui procul aſpicit lapidem uenientem p uiam ledere potentem:ſi ſanus eſt:a uia egreditur:& ſic liberatur. Si a pauca diſtantia lapis uidetur:non niſi cum periculo maximo euadet. Aſtrologi enim preuidentes fu tura mala contingentia peccatis noſtris forſam euenientia / que ab eterno non fuerūt ignorata:populum perſuadere debet:ut orationibus/ieiuniis/elemoſinis illis contra dicamus. Iſtis enim ad libidinem inclinati refrigerantur:ad gulam refrenantur. Ad ſu perbiam humiliant:ad prelium incitati mitigant:ad furandum repremūtur: ad ſegni ciem qua ſupflui humores ac corrupti acreſcūt:& corpora cochoximica fiūt:curioſi in bonū efficiunt. Humores praui reſoluunt. Vita que circa terminū quodāmodo erat:

prolongatur. Si uides domum cōburere: & tua est in uicino loco: para necessaria ad extinguendū ignem: citius enim extinguitur: quā illa que dum cōburitur: extinguē tia querūtur. Querite igit̃ p̃ncipes tā religiosi quam seculares astronomos arte astrorum imbutos: alias scientias nō ignorātes: hi enim plurima contingentia nata patefaciēt. Si bona fuerint ueniant: si mala orōnibus ieiuniis elemosinis principes & populi contradicant: inquit enim ptolomeus in centiloquio astrologus optimus: multa mala prohibere potest: que secūdū stellas uentura sunt: sic enim premunit illum cui malum futurū est: ut possit illud pati munitio enim principalis est deū orare: ut dignetur nobis misereri: querite etiam propter scientie nobilitatem atq; excellentiam: inquit ptolomeus in p̃mo capitulo prime dictionis almagesti. O quā bonum fuit: q̄d aristoteles diuisit theoricam: cum eam in tria prima genera distribuit: in naturale doctrinale. i. mathematicum & theologicū: & in eodem capitulo subsequitur. Quapropter dico q̄d duo reliqua genera diuisionis theorice: sola estimatione cognoscunt̃: & nō scientie ueritate comprehenduntur: theologicum uidelicet quia nunq̄ uidetur: neq; comprehenditur. Naturale uero propter motionem materie & leuitatem sui cursus & uelocitatem alterationis sue & paruitatem sue more. Quare conueniētia sapientum nunquam in eis expectatur: genus uero doctrinale. i. mathematicum ipsū solū replet eum qui ipsum studiose reponit. Et uehemēti inuestigatione sciētia permanente uera absq; alteratione contrarietate: qoniam demostrationes que in ipso sunt secundū uias: in quibus non est ambiguitas: cū assumantur ex scientia numeri. i. arismetice & mensure & geometrie. & subsequitur. Hoc quoq; scilicet doctrinale gen⁹ nō parum ualet ad reliquorū duorum modorum scientie comprehensionem. & precipue dei ex celsi: ipsi namq; est sciētia ad sciendum deum altissimum propter rationem cum per scrutatiōe & intellectu que & eius similia uere & manifeste significant deum: qui nō alteratur nec mouetur: & non est nouus neq; factus: quia ipsa nostre scientie quā de deo habemus altissimo: uicina existit: & quia ipsa est seminata ducens ad eū ipsa nāq; sola tantū de rebus semper permanētibus perseuerāter inquirit: & est ex genere cōsideratiōis eius: quod non alteratur. Et estimatio eius absq; opere uicinatur accidentibus que sunt in reuolutionibus & ordinibns motuum: qui sunt in substātiis sensibilibus mouentibus & motis sempiternis: in q̄bus non existit diuersitas: Ad genns quoq; naturale nō parui existit iuuaminis: uniuersalitas enim nature naturalis p̄prietatis nō uidetur neq; comprehenditur: nisi ex proprietate cōuersionis motus celestis: quapropter & q̄d corrūpitur & quod non corrumpitur per motum rectum & circularē sentit̃ graue quoq; & leue & agens & patiēs numerant̃ per motū a medio: & p̄ eū qui est ad mediū: preterea in actionibus quoq; honestatibus morū laudabiliū nō est eius necessitas parua: immo nichil est. ea magis adiuuās ad acuēdos oculos mentis nostre & intellectus ad considerandū ea: que operibus similant̃ diuinis. hec & alia uera Ptolomeus de laudibus scientie doctrinalis in prima dicttione almagesti protulit.

¶ Petis reuerēde doctor: an uētorū cōflictus eorūq; rabies imber & grādo ac arborū cōfractiōes erradicatiōesq; q̄nta Augusti: anni presentis millesimi q̄ngētesimi decimi secuti fuerint ui astrorū motuūq; sup̄ celestiū corporū an arte demonū tantū facimus fuisse factū: ad q̄d ego Thomas rocha tarraconensis oriūdus gerūde populat dn̄s castri de fortiāello inter philosophos postrem⁹ proposse reddere rationē profiteor. Sed p̃mo animaduertēdū & presupponēdū puto ex sententia sancti thome in p̃ma parte questione. 1o16. artiulo quinto: q̄d demones non possunt operari nisi mediantibus

uirtutibus naturalibus:& in suis operibus cōsideratur corporū apritiudines ad effectus intētos preterea diabolū nō tātū aerē aquas & uapores nulla celestiū causa cōcurrentes posse concitare:uerūetiā humanū sanguinē & spiritū influentē sensū & phātasiá:ꝙ ex dictis Augustini & aliorū doctorū ꝑbatur. Ait enim Augustin⁹ ꝙ demones immiscent se sanguinibus hominum ad excitandū tentationem in cōcupiscentia quod magnus Albert⁹ de quattuor coequeuis sit enodat: concedimus cum euāgelio & Augustino:qd demones intrāt in corpus hominis imiscendo se sanguini: & opinor corporis etiam spiritibus influentibus: & quemadmodum febris puta calor igneus preter naturalis procedens a corde mediāte spiritum & sanguinem per arterias & uenas in corpus defertur: sic & diabolus immiscendo se sanguini mittendo illum sanguinem ad membrum quod vult uirtutem illius incitat ad operationem faciendū qualem optat. Et ait Isidorus in tertio de summo bono capitulo quinto ex ea parte homines diabolus tentat: q̄ eos per ex crescentē humorē facile inclinari ad uicia cōspicit:ut secundum humoris consꝑsionem adhibeat tentationem ad incendendum ad libidinem & grauando corpus quandoq̧ ad accidiam & buliendo sanguinem ad irá & sic de aliis peccatis:sed in animas substātialiter intrare nō possūt:& huius causa & quia unus spiritus creatus nō potest esse locus alterius: & si quis dixerit quod nō intrat diabolus in cor non intelligit de parte carnea ait Albertus:sed de corde quod est prncipium uite:quod est animam. Nec anime aplicatur demon nisi propter similitudinem actionis in ipsam cum actione nature:agit einm in sensus:& in phātasiam in apprehēsione:ita quod non potest dicerni de facili inter immutationē sensuū & phātasiá que est a demone: & que est secundū naturam: & istud est quod dicit glosa super primam epistolam petri: parrapho super illū querēs quem deuoret: circuit ait Albertus:tanquam hostis obsidens muros clausos explorat: an sit pars aliqua murorū min⁹:cuius additu ad interiora penetret. Fert oculis formas illicitas:ut uisu destruat castitatē. Aures per canora tentat:ut molliat animū: uigorē lingua conuicio prouocat:manum iniuriis lacescentibus ad cedem instigat: honores terrenos promittit: ut celestes adimat:et cum latenter non pōt fallere:apertos addit terrores:in pace subdolus:et in persecutione uiolentus.

¶ Verum demō de per se & immediate non pōt super intellectum hominis quēadmodum angeli boni:ratiōem reddit magnus Albertus quod demones licet secundū naturā altioris sint intelectus q̄ homines:tamen quia ex peccato auersi sūt a lumine primo: habent in tellectum obscuratum: propter quod beatus Dionysius ait quod phātasia dicitur intellectus demonum: & cum ipsi plurimum distēt a lumīe ꝑmo & intelligētie uirtutem illuminandi secūdū intellectuale lumē accipiāt a lumine primo: uirtutē amiserunt operandi super intellectum humanum. Nec supra hominis uolūtatem habēt demones potestatem:quandoquidē libera existit:nec cogitur ab aliqua causa:licet illius ascensus prima causa certā habuerit noticiá: inquit Augustin⁹ quinto de ciuitate dei capitulo.ix. Sicut enim omniū creaturarum creator est:ita omnium potestatum dator: non uoluntatum: male quippe uolūtates ab illo nō sunt insuper capitulo sequenti ait. Manifestum est uoluntates nostras quibus recte uel perperam uiuitur: sub tali necessitate non esse multa enim facimus:que si nollemus: non utiq̧ faceremus. Nec quia prima causa ascensus uoluntatum presciuerit:sequitur ex necessitate talia accidere & uolūtatem cogere. Ait enim Augustin9 in eodē libro capitulo de uniuersali prouidentia dei: non ergo propterea nichil est in nostra uolūtate:quia de⁹

prescíuit quid futurum est in nostra uoluntate : & prosequitur absit a nobis eius negare prescientiam : ut liberi esse uelimus quo adiuuáte sumus liberi uel erimus proin de non frustra sunt leges obiurgationes exhortationes laudes & uitupationes : quia & ipsas futuras esse prescíuit . Et preces ualent ad ea impetranda: que se precantibus cóces surú esse p̄sciuit . Et iuste p̄mia bonis factis: & peccatis supplicia cóstituta sunt: neq; enim ideo peccat homo : quia deus illum peccaturú esse p̄sciuit : immo ideo nó dubitat̄ ipsum peccare cum peccat: quia ille cuius presciétia falli non potest ; non fatú non fortuná non aliquid aliud sed ipsum peccaturú esse p̄sciuit: qui si nolit: omnino nó peccat: sed si peccare uoluerit: etiam hoc ille prescíuit: hec Augustin⁹ . Veruntamé non est pretermittédum q̄ deus omnia scit: & qualiter uentura sunt: tamé que necessario uentura sunt: eo modo scit: & si contingenter accidant illa: contingenter euenire scit. Nec necessario aliquid creat. sic & hominú uolútas existít libera. Deus itaq; súmus & uer⁹ cum uerbo suo hoc est cú filio supple & spiritu sancto: que tria unú sunt deus unus omnipotens creator & factor omnis aíe atq; omnis corporis cuius sunt participatione felices q̄cunq; sunt ueritate: nó uanitate felices: qui fecit hoiem rónale aíal ex anima & corpore: qui eum peccátem non impunitú esse permisit: nec sine misericordia dereliquit: qui bonis & malis essentiam: etiam cum lapidibus : uitá seminalem: etiam cum arborib⁹: uitam sensualem : etiá cum pecoribus: uitam intellectualem: cú solis angelis dedit : a quo est omnis modus/omnis spes/omnis ordo/a quo est mensura numerus pódus: a quo est quicquid naturaliter est. Hec Augustinus.

¶ Nunquid diabolus aliquo pacto potest in uolútatem nostrá : respondet pro me Albertus & dicet: q̄ sic. isto modo tamé: demones uero quia habét adhuc uespertiná cognitionem: que est rerum creatarum in seipsis: que res create habét cognoci per species sensibiles & imagines: que imprimuntur in organo phátasie: ideo etiam demones possút in istas uires anime ordinádo species sensiles & imagines phátasie: ut moueant ad illicitum quod intendunt persuadere. substátialiter uero ipsas nó ingrediútur: sed in organis sensus & phátasie monét/ & ordinatur species ad aliquam apprehensionem que ulterius trahat desiderium & uoluntatem ad cócupisciétiam illiciti. Et etiam de per accidens intellectú potest: non q̄ diabolus possit imediate obnubilare nec aliquid agere supra intellectú: sed ex hoc q̄ intellectus human⁹ non sit in actu secúdo nisi mouentibus phátasmatibus: que sút in organo phátasie: & ideo quádo phátasma illa turbata sunt & obnubilata: uel corruptum & organum eoru;: destruitur ulterius intellectus a recta operatióe & regimine . Et si aliqua deceptio generetur in intellectu qui uerorú semper est. illa peruenit a phátasmatibus particularibus a quibus abstrahit: que q̄dé a diabolo obtenebrata ac obnubilata existunt . & nichil est in intellectu: quin prius fuerit in sensu: & qualiter est in sensu: simile recipitur in intellectu ad quod dictú Aurelii Augustini decimo octauo de ciuitate dei capite. xviii. affertur inquiés: nec sane demone; nr̄as creant: si aliquid tale faciunt: qualibus factis ista uertitur questio: sed specie tenus que a uero deo sunt creata cómutát/ ut uideátur esse quod nó sunt: modo itaq; nó solú animú sed nec corp⁹ quidé ulla ratione crediderí: demonum arte uel potestate in membra bestiarum uel lineamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phátasticum hominis q̄d etiá cogitando siue somniando p rerú innumerabilium genera uariatur : & cum corpus non sit scilicet diabolus: corporum tamé similes mira celeritate formas capit sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus . Ad aliorú sensuú nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perduci;

ita ut corpora ipsa hominum alicubi iaceant: uiuētia quidē sed multo grauius atq; ue
hementius q̄ somno suis sensibus obseratis: phātasticū aūt illud ueluti corporatū in
alicuius animalis effigie apparet sensibus alienis: talisq; etiā sibi homo esse uidetur: si
cut talis sibi uideri possit ī sōnis: & portare onera si uera sūt corpora: portanť a demo
nib⁹: ut illudať hoib⁹: partim uera onerū corpora: partim iumētorū falsa cernētib⁹.
¶ Secūdo p̄ncipaliter animaduertēdū est: an malorū hominū uolūtate malis artib⁹
demones inducanť ad pnitiosum aliquod facinus pagēdū. Quod eqdē sit uerū: Au
relius Augustinus octauo de ciuitate dei capite.xviii.&.xix.&.xx.apte annuit: porro
aduersus magicas artes de qbus quosdā nimis infelices/ & nimis impios etiā gloriari
libet in nomine demonū ipsam publicā lucē testē citabo: cur enim tā grauiter ista ple-
ctuntur seueritate legum: nisi quod hec maleficia generi humano perniciosa esse non
dubium est. Augustinus affert autoritatem clarissimi poete quarto Eneidum.

Testor cara deos/ & te germana tuumq;
Dulce caput: magicas inuitam accingier artes.

¶ Testor ait seruius/ quia cum multa sacra romani susciperēt: magica semper damna-
runt. Ait inuitam: quandoquidem perniciosam uilem/ & intollerabilem sciebat ma-
gicam esse. Insuper eodem poeta egloga octaua ait.

Coniungis vt magicis sanos auertere sacris.
Experiar sensus: nichil hic nisi carmina desunt.

¶ Et in alio loco.

Atq; satas alio vidi traducere messes.

¶ Ait Augustinus eo quod hac pestifera/ scelerataq; doctrina/ fruct⁹ alieni in alias ter
ras trāsferri phibentur: nōne in duodecim tabulis. i. Romanorū antiqssimis legibus
Cicero cōmemorat esse conscriptum: & ei qui hoc fecerit supplicium cōstitutū? Apu-
leius de hac intollerabili arte accusatus est: quē Augustinus rephendit & licet ipse pul-
cherrimā orationē habuerit de hac arte/ tñ dānatus est. Animaduertite christiani quā
pnitiosa ac detestabilis sit magica: quod iam ante christi Iesu dñi nostri aduentum a
Romanis gētilib⁹ atrocissime puniebatur: & libri huius artis igni tradebantur. Re-
fert Aurelius in octauo de ciuitate dei de libris nūme Pōpilii: qui Hydromantiā artē
diaboli facere cōpulsus: illos senatus populusq; Romanus pretori tradidit cōburen-
dos. Nūqd Persi⁹ in secūda Satyra nōne reprehēdit facinatorias mulieres: dū ait.

Ecce auia aut metuens diuum matertera cunis
Eximit puerum frontemq; atq; vda labella.
Infami digito & lustralibus ante saliuis
Expiat: vrentes oculos inhibere perita.

¶ Et postea ait.

Hec ego nutrici non mando vota: negato
Iupiter hec illi: quāuis albata rogarit.

¶ Quare ait Augustinus/ Qui ergo nec felicē in futuro uitam/ nec modo habere vult
piam: talibus sacris mortē querat eternā. Qui autē cū malignis demonibus nō vult
habere societatē: nō supsticiosam qua colūtur noxiā pertimescat: sed uerā religionem
qua pdūtur: & uincunť: agnoscat. Que igitur causa est nisi stulticia errorq; miserabi-
lis: ut ei te facias uenerādo humilē: cui te cupias uiuendo dissimilē. Et religione colas:
quē imitari nolis. Cū religionis sūma sit imitari: quē colis. Nōne Hermes Egyptius
ille Trimegistus astronomus optimus hanc obscenā artē/ & Idolatriā confitetur esse

pnitiosá:quádo dixit teſtáte Auguſtio octauo ꝺ ciuitate dei: Qm̄ ꝑaui nr̄i multū er=
rabát circa ꝺorū rōnē icreduli/& nō aíaduertētes ad cultū religionēq̄ꝫ diuiná iuenerūt
arté:q̄ efficerēt deos.Et ante xp̄i aduētū ꝓgnoſticat⁹ eſt ſubuerſionē idolorū:& dixit
tépla illorū deorū fore ſepulchra mortuorū:de quo dolebat Trimagiſt⁹. Opinor:qꝺ
nō doleret:ſi ſciret fore ſepulchra ſc̄tórū:quēadmodū fuere:& nō tātū in Egypto/ſed
ubiq̄ꝫ terrarū:ubi cātaꝛ̄ Cátate dn̄o cāticū nouū:q̄liter ſcripture ꝓphetice promiſerūt:
ubi ſcriptum eſt.Cátate domino canticum nouum/cantate dn̄o omnis terra.
¶ Et qꝺ dicēdū eſt de illo magno porphirio/philoſopho ac methaphiſico preclariſſi
mo/in epiſtola quá ſcripſit ad Anebōté Egyptiū:in qua ꝓdit artes ſacrilegas:& auer=
tit eas:& dicit Porphiri⁹ ſcripſiſſe ceremoné quēdá taliū ſacrorū/uel poti⁹ ſacrilegorū
pitū eaq̄ꝫ apud Egyptios celebranꝛ̄/uel de Yſide/uel de Oſiride marito ei9:maximam
uim habere cogēdi deos ut faciát impetrata:deos hoc eſt diabolos.Quare nulli dubiū
eſt:demones hominū prauorū uoluntate impiorūq̄ꝫ magicis artibus induci ad aliqꝺ
facin⁹ pagēdū.Vere nō facere poſſunt quátū ipſi appetūt. Et Aurelius Auguſtin⁹ de
cimo octauo de ciuitate dei ait:Nec demones aliqd opari ſcꝺm nature ſue potētiá/ q̄ꝫ
& ipſa angelica creatura licet ꝓp̄o ſit uitio maligna:niſi qꝺ ille ꝑmiſerit: cuius iudicia
occulta ſunt multa:iniuſta nulla.Quare Iſidorus in de ſūmo bono libri p̄mi/ q tamē
diuina poteſtate coercenꝛ̄:ne tātū noceát:quátū cupiūt.Hec ille & Damaſcenus libro
ſecūdo capitulo q̄rto de demonibus/nō habēt igiꝛ̄ poteſtaté in aliquo neq̄ꝫ fortitudi=
nē:niſi a deo diſpēſatore ꝑmittaꝛ̄:ut in Iob & in porcis:quēadmodū in euágelio ſcri=
ptū eſt:hec ille. Aliter em̄ eccl'ie dirupte eſſēt:& xp̄iani admodū uexarenꝛ̄: & cuꝫ ſemꝑ
in mundo mali uiri & impii exiſtant:boni deſtruenꝛ̄:reges iuſtiſſimi piclitarenꝛ̄.
¶ Nimirū ſi dubitaſti egregie doctor an uētorū cōflictus eorūq̄ꝫ rabies imber & grá
do/ac arborū cōfractiōes erradicationeſq̄ꝫ die qnta Auguſti anni p̄ſētis milleſimi qn=
gēteſimi decimi ſecuti fuerint/ui aſtrorū motūq̄ꝫ celeſtiū corporū: an arte demonū tá
tū facin⁹ fuiſſe factū.Qum uerū exiſtat ex dictis demones tátá habere uim.
¶ Tertio p̄ncipaliter dubitádum eſt an in hec inferiora atq̄ꝫ in intellectuꝫ uolūtatēq̄ꝫ
corpora celeſtia aliquá habuerint uim . Pro parte negatiua quá plurime ſunt auctori=
tates.Et primo auctoritas beati Aurelii Auguſtini in quinto de ciuitate dei/ ſecundo
tertio/& qnarto capitibus reprehendit artem aſtrologie: & dixit illam eſſe caſſam &
uanam:& exemplificat de duobus gemellis.ſ.de Iacob & Eſau:ut poſterior plantam
prioris teneret:& unus fuit bonorum morum:& alter pernitioſus extitit. Et in eodē
libro contra tullium qui negabat preſcientiam dei multa affert.
¶ Preterea Damaſcenus nr̄orū actuū ſydera nequaq̄ ſunt cauſa: nos enim liberi ar=
bitrii a conditore facti domini noſtrorum actuū exiſtimus.Ergo &c̄.
¶ Inſup nullū ſignū eſt cauſa alicui⁹ ab extra:ſed aſtra ſūt ſigna:ergo aſtra nō ſūt cau
ſa eorū que ī hoc mūdo ſūt:aut efficiūꝛ̄:queqdē extra ipſa ſūt Tūc bn̄ ſeqꝛ̄ aſtra nō ſūt
cauſa alicui9 effect⁹:ergo aſtra que ſūt corpora celeſtia nullá ui habēt ī hec īferiora.
¶ In oppoſitū eſt diuin⁹ Aureli⁹/& Damaſcen⁹/ſanct⁹ Thomas/& Scot⁹.2 ſentētia
rū/diſtictiōe.xiiii.& philoſophorū optim9 &c̄. Ait Aureli9 qnto de ciuitate dei/uirtu
te ſyderū aíam hoīs íclinari aut mutari/nō tamē fatū neceſſitatē inducere.
¶ Pro enodatione iſti9 queſtionis quattuor minus principaliter erūt animaduerten
da.Primo quid ſit cœlum:& quot ſunt:& qualiter moueantur. Secūdo quo ordine
cœli & aſtra agunt in hec inferiora ac qualiter.
¶ Tertio ponēda eſt tá petitiōis p̄ncipalis quá iſti9 p̄ſētis queſtiōis cōcluſio reſpōſaꝛ̄.

¶ Quarto respõdebit propositis auctoritatibus & rationibus ante oppositũ factis.

¶ Primo cõsiderare oportet ex sentẽtia Alfarabii in de ortu scientiarũ/ nichil esse nisi substantiam/& accidens/& creatorem substantie/& accidentis benedictum in secula. Et accidens quinqꝫ sensibus apprehenditur. Presentia & tactu nullo mediãte inter ip sum & illa. Substãtia autẽ nõ apprehenditur nisi ratione mediante/ aut accidẽte inter hanc & illam. Et ab istis precipue a substantia emergunt omnes atqꝫ ortum habuere scientie. Et quoniam substantia multiplicem sumpsit diuisionem / & multam diuersitatem partium: ortus est numerus: qui est multitudo composita ex unitatibus. Et qꝛ substantia habet diuidi naturaliter in infinitum in potẽtia: fuit quoqꝫ numerus infinitus in potẽtia. Et scientia de numero fuit scientia multiplicandi partes substantie/alie in alias/& diuidendi alias per alias/& agregandi alias aliis / & minuẽdi alias ab aliis: & ad inueniendum radices omnium illorum: qui radicem habent/ & proportionem aliarum in alias &c̃. Et sapientes greci hanc scientiam uocarunt arithmeticam.

¶ Et quoniam substãtia cepit diuidi in multas partes: accidit unicuiqꝫ partium figurari aliqua figura/ & disponi aliquo modo. Ex quibus quedam sunt figurata figura rotunda/& quedam triangulata; & quedam quadrangulata: & quedam pentagona: & sic excreuerunt secundum ordinem in infinitum: quemadmodum apparuit in partibus substantia: cum diuisa fuit/ergo opus fuit scientia per quam atenderemus ad figuras illas: que continet partes illas. Per hanc scimus operationem illarum inter se: & quãdo sit figura alii figure/& figura in figuram/& figura super figuram: & ea que accidunt figuris. Hec igitur scientia fuit scientia mesurandi: scientia ergo mensurans est ars que facit mensuras: & facit compositionem illarum inter se in lineis superficiebus corporibus uocatur grece geometria.

¶ Et quoniam substantia mota est naturaliter/diuisus fuit motus in tres species. s. in uelocem tardumqꝫ & medium: unde opus fuit arte per quam sciremus & attenderemus ad scientiam illorum motuum/& ad sciẽdum mẽsuras uniuscuiusqꝫ illorum ad alium & comparationem. Et hec est scientia de motu cœlesti: per hanc ergo ꝑuenim⁹ ad cursum planetarum/& ad oppositum illorum in opposita locis propriis / & eorũ coniunctiones defectusqꝫ solis & lune/& aspectus planetarum adinuicem/ & eorum directionẽ & retrogradationẽ & stationẽ/& locorũ earũ erectionẽ: & hac arte cognoscimus motu diurno omnes orbes moueri ab oriente in occidens/& uolui ad oriens. Et planetas motu ꝓprio e contra moueri/ratione eccẽtrici/ & ratione epycicli diuersis motibus uariis temporibus moueri: sed non peruenimus ad aliquid horum nisi per duas primas scientias/& greci hanc scientiam astronomicam uocarunt.

¶ Et quoniam substantia mota fuit: accidit ei sonus diuisus in tres species. s. in acutũ grauem & mediũ: quare scientia inuenta est: atqꝫ exordiri cepit: & ars ista utilis est ad temperandum mores animalium: qui excedunt equalitatem & perficiendos decores illorum: qui non sunt perfecti; & conseruandum eos qui uidentur equales: & nondũ peruenerunt ad aliquod extremorum: etiam hec est utilis ad salutem corporis: & hec musica uocatur. In qua nimirum reges ac principes delectantur. Ac musicos affectuo sequerunt. Consistit enim ipsa in quadam proportione: & corporis sanitas itidẽ. In qua scientie doctrinales cõplentur: sic Ptolomeus in principio Almagesti nominat: & alii quidã istas quattuor sciẽtias dicũt fore domatrices: eo quod speculatorem domant suum: & subtiliorem eum reddunt: & ostendunt illi rectam uiam ad sciẽdum: quod est post illas rectissime: puta ad sciendum sciẽtiam de naturis rerum existentiũ

ſub circulo lune:& ad ſciendum ſcientias que emergunt de quattuor elementis: & ex quattuor primis ſcientiis.ſ.ſcientiam de iudiciis:ſcientiam de medicina:ſcientiam de ymaginibus:ſcientiam de agricultura:& ſcientiam nauigandi: & ſcientiã de alkymia & ſcientiam de ſpeculis: & etiam ad diuinam ſcientiam adipiſcendam oſtendunt rectam uiam:aiunt antiqui philoſophi. Deinde conſiderauerunt an hec ſciẽtia haberet factorem:etiam/an eſſet eſſentia non habens prius nec poſterius:nec principium nec finem:qualiter tenet philoſophus ꝓmũ motũ eſſe eternũ naturaliter: qm̃ nõ eſt dãda cauſa naturalis:qua ꝓduci poſſit:& ad cognoſcẽdũ creatorem ſubſtãtie/ & accidentis equibus emerſit ſpeculatio:que nos ꝑduxit qd eſſe & cõplete nos ſcire qm̃ eſt. Et ſciẽtia de hoc uocat̃ ſciẽtia poſt naturã:que eſt finis ſciẽtiarũ & ꝑfectio earũ:& nõ deſinit poſt illã ulla inqſitio:ipſa enim eſt finis:ad quẽ tẽdit oĩs ſpeculatio: & ĩ ea qeſcit.

¶ Et ut ꝑfectiori modo qeſcam⁹:in p̃ſentiarũ inqrendũ eſt ut ꝓmiſimus de cœlo qd ſit:& quot ſint:& q̃liter moueant̃. Dicendũ eſt in ꝓmis auctore Damaſceno libro.2. capitulo.vi.quod cœlũ eſt cõtinentia ſeu circũdatio uiſibiliũ creaturarũ & inuiſibiliũ: q̃re dixerat Ariſtoteles.4.phiſicorũ tractatu de loco omnia que ſunt:ſunt in cœlo: eo quod totũ cœlũ eſt omne:quod eſt. Et Albertus magnus q̃rto phiſicorũ/ cœlũ eſt & dicit̃ omne quod ambit omnia:& omnia ordinant̃ ad ipſum. Per hoc quod dicit oĩa ordinant̃ ad ipſum differt a ꝓma diffinitione: ſola enim mobilia motu phiſico ordinant̃ ad ipſuꝫ cœlũ. Prima diffinitio uniuerſaliorũ eſt: omnia preter deũ ambit tam corporea quã incorporea:aſſeuerat illud beatus Damaſcenus:quãdo ꝓſeqt̃: intra eniꝫ ipſum/& intellectuales angelorũ uirtutes/& omnia ſenſibilia cõcludunt̃:ipſoq; determinant̃ ambitu. Solus enim deus incircũſcriptus eſt oĩa replẽs:oĩa continens/ & oĩa ambiẽdo terminãs/& ſup oĩa exiſtẽs:& cõdẽs uniuerſa. Etſi qs diceret nõ conuenire cuilibet cõtento ſub diffinito:qm̃ angeli & anime nõ cõtinent̃ ſub omni cœlo. Reſpõdetur quod hic diffinitur cœlum pro tota ſphera cœleſti que quinta eſſentia uocatur: & cœli inferiores ſunt partes cœli:ut aſeuerat ſententia philoſophi phiſicorum.4. Et licet cœlum non ſit locus proprius cuilibet: eſt tamen cõmunis. Et etiam diffinitio datur per actum cœli/& non per naturam propriam ipſius. Et nomina formalia dicta per abſtractionem/habent reſolui in materialia cõcretiue dicta ſic: Cœlum eſt cõtinentia uiſibilium & inuiſibilium creaturarum: hoc eſt. Cœlum eſt cõtinens uiſibiles & inuiſibiles creaturas. Preterea arguitur:Quorũ ratio eſt diuerſa: non cõtinetur ſub eadem diffinitione:ſed ratio cœlorum eſt diuerſa: ergo cœli non continẽtur ſub eadem diffinitione. Ergo diffinitio inſufficiens:minor probatur. Quorũ ratio eſt una ſecundum naturam:illorum propagatio eſt ab uno ſecundum naturam:ſed ſtellarũ & cœlorũ nõ eſt ꝓpagatio ab uno ſecũdũ naturã:ergo ipſorũ nõ eſt ratio una.

Quid ſit coelum: & quot ſunt & qualiter moueãtur

¶ Reſpõdet̃ duplicit̃. Et ꝓmo ſcd̃m Auerroiſtas negãdo minorẽ ꝓmã:nã oẽs cœli & ſtelle ſunt eiuſdẽ nature/& tãtũ differũt ꝑ habere plus aut min⁹ de lumine/aut a ſe uel ab alio/aut ꝓpter habere plures aut pautiores ſtellas. Et tunc reſpõdet̃ ad rationẽ qd̄ aliqua habere reductionẽ ad unũ in natura ſtat dupliciter: aut ratione originis & propagationis:aut ratione uirtutis influẽtis eſſe & poſſe moueri:ꝓmo modo nõ reꝑit̃ in toto cœlo/nec in ei⁹ partib9:bene autẽ ſecũdo modo. Licer Albert⁹ magnus aliter ſentiat in q̃ttuor coequeuis & recti⁹:ait enim Melli9 tamẽ dici debet.ſ.qd̄ nõ habẽt rationẽ unam in ſpecie:cum nec omnia habeãt unum motorẽ: nec ſint oĩa eiuſdẽ effect9/ nec omnia eiuſdem motus:& ideo unum qdq; ab alio differt ſpecie/& circulus a circulo/ & ſtella ab ſtella/precipue de planetis ĩtelligitur Preterea ad fortificandũ eius oppi

níonem quorum effectus ſunt diuerſi:etiam cauſe uidentur eſſe diuerſe : ſed corporũ
celeſtium effectus ſunt diuerſi:ergo ipſa corpora ſunt diuerſa.Minor patet Saturnus
congelationem influit Mars uero caliditatem: inſuper quedam ſunt ſtelle uite conſer
uatiue ſecundum aſtrologos:alie autem ipſius deſtructiue &c̃.quorum effectus ſunt
contrarii per ſe/ait Auicenna.xviii.de animalibus & opus eſt/ut termini eſſent poſiti
in ſpecie non gratia materiei ſolius:ſed cauſa ſue receptionis eſt impſſio ab ſtellis: do
nec ſit uita concordás cum reuolutione alicuius ſtelle/aut multarum ſtellarum: & que
dam ſunt maioris uite/& quedam minoris.Quod illud prouenit ratione materie.Et
ſi dicis de ſole quod liquefacit ceram:ac lutum cõglutinat atq; dureſcit: & ſunt effect⁹
contrarii ab eadem prouenientes cauſa:reſpondetur quod alter effectus iſtorum ſaltẽ
eſt de peraccidens:attrahere uaporem aut exalationem eſt effectus ſolis de per ſe: & in
cera attrahendo uaporem aut exalationem/fit quedam agitatio atq; ebullitio in parti
bus:quoniam humidum continens partes ſicci adinuicem/qui proprio termino ter=
minabatur:exterminatur illo termino:atq; mouetur:& alieno continetur.Et tamdiu
agere poſſet in ipſum attrahẽdo reſolueretur: quod etiam remaneret non tantum in-
ſufficiens pro partibus ſiccis uniendis:ſed etiam ipſe quam plurime diſcõtinuate exi-
ſterant/ut cinis & arena. In luto enim tamdiu agit attrahendo a centro ad circumferẽ
tiam/quod tantum remanet humidum uiſcoſum: & ſi plus agit in puluerem conuer=
titur.Omnium iſtorum effectuum cauſa eſt ſol: qui per ſe attrahit:ad cuius attractio
nem de per accidens multa ſequuntur.

¶ Etſi quis tertio argueret contra diffinitionem dicendo continẽtia uiſibilium & in
uiſibilium/non eſt eiuſdem rationis:quoniam uiſibilia circumſcribuntur: inuiſibilia
autem non:ſolus enim deus ait Damaſcenus incircumſcriptibilis eſt: nec eſt dicendũ
quod continentia ſumatur pro uirtute cœli ſaluatiua:quoniam cœli non habent talẽ
uirtutem reſpectu inuiſibilium.Pro ſolutione ſciendum eſt:quod continentia in ab=
ſtracto idem eſt quod locus continens inconcreto : pro quo ſciendum eſt ſecundum
philoſophum quarto phiſicorum/ quod locus eſt terminus corporis continentis im
mobilis.Primum:pro qua diffinitione enodanda ſciendum eſt.Secundo: quod ali-
quid eſſe in loco ſtat tripliciter/ut eſt ſententia Damaſceni libro primo de fide Orto=
doxa:ſcilicet diffinitiue/repletiue/& circumſcriptiue: diffinitiue ut Angelus ibi diffi=
nitur atq; terminatur ubi operatur:eſt enim aliquid in loco diffinitiue auctore Ioan=
ne Damaſceno:cuius eſſentia ſic finitur & clauditur in uno loco:quod extra ipſum ni
chil ſui inuenitur: & hoc modo punctum & indiuiſibilia dicunt̃ eſſe in loco/& intelli
gẽtias & animas exutas.i.a corpore ſeparatas . Et repletiue ut deus qui omnia replet:
eſt enim ait quidam ſphera intelligibilis: cuius centrum eſt ubiq; circumferentia uero
nuſq̃.Locus circumſcriptiuus dicunt quidam altero duorum modorum capi poteſt:
uno modo fundamentaliter ſeu prodenominato:& eſt ſuperficies continentis.Alio=
modo proformali ſeu pro perſe ſignificato: & eſt forma quedam realiter inherens ſu
perficiei circumſcribenti.Et proformali etiam dupliciter capi poteſt: uno modo apti-
tudinaliter:alio modo actualiter:itaq; proformali eſt reſpectus termini cõtinentis ad
contentum:qui ubi actiuum uocatur:itaq; reſpectus iſte eſt duplex.ſ.reſpectus actua
lis:& eſt ſeu conſurgit quando locus profundamentali ſeu prodenominato qui eſt
terminus/ſeu ſuperficies corporis continentis:in quo locus formalis fundatur : atq;
ĩheret tanq̃ in termino quo.Et terminatur ad locatum tanq̃ in termino ad quẽ:actua
liter & de facto continet locatum.Alius eſt reſpectus aptitudinalis: qui de facto non

requirit terminum actualem: sufficit quod sit possibilis. Et istorum respectuum quidam locatio actiua uocatur: & alter locatio passiua appellatur. Hec & alia adducunt quidam celeberrimi doctores potius logici & metaphisici / quā naturales philosophi tenentes locum esse entitatem respectiuam a superficie corporis locantis realiter & entitatiue distinctam & in corpore locante subiectam. Sciendum est.3.quod aliqd esse in loco stat dupliciter.s.in loco quo & in loco qui.locus quo. dicitur esse illud per respectum ad quod aliquid in uniuerso naturaliter situatur: & sic centrum mūdi dicitur esse locus omniū elemētorū & omniū spherarū cœlestiū. Sed locus q est supficies ultima locātis cū uirtute pseruatiua / & determinata distātia a medio mūdi uel a cētro.

¶ Alii uero naturales philosophi inter quos qdā nō discedūt a mēte philosophi q locum pma sui diuisione diuidunt in cōmunem & proprium: cōmunis est qui cōtinet plura inuicē separata: proprius uero est: qui continet aliqd & níchil aliud separatū ab illo ut uas aque. Et tam locus cōmunis quam proprius: altero duorum modorū capi potest.s.materialiter: alio modo formaliter. Locus materialis est corpus cōtinens locatum: & sic loquitur philosophus.4.phisicorum: quando dicit cœlum esse locum elementorum / & elementa se inuicem locare. Locus formalis est ultima supficies corporis continētis. Et locus formalis altero duorum modorum capi potest.s. pro supficie solū. Alio modo p superficie simul cum uirtute pseruatiua seu conseruatiua locati: & sic superficies sunt alterius / & alterius rationis una ab alia; quandoquidē una est nata cōseruare locatū / & altera forsam nō: & iste solū est loc⁹ naturalis alicui⁹. De quo Theophrasti peripatetici libro.4.de historia plātarū est sentētia inquientis omnia uero suis locis meliora proueniunt magisq; uigēt: nec siluestribus ppria loca desunt / sed singula sibi accōmodata sortiūtur quēadmodū urbana. Quare istis positis pmū possumus inferre dictū seu correlariū.s.quod partes cœli que sunt orbes omnes citra primum: quāuis sint in loco nō tamē dicūtur esse in loco naturali. Prima pars patet: quoniā cōtinētur sub superficie ultime sphere.2.pars pbatur. Quoniā prime non inest uis cōseruatiua aliarū: quare ait magnus Albertus.4.phisicorum autoritate Abemphace talia ppter sui perfectionē nō indigēt cōtinēte formāte & saluante ipsa inesse. Accidit autē ppter qd cōtinētur adinuicē: est ordo eorū ad unā ppriā spherā: que pmo motu mouet oēs. Ex hoc patet ait Albertus quod etiam sphere per eūdem modum nō sunt in loco sicut elementa: quia continens ea non habet de ratione loci / nisi quod circundat: & ideo uere in loco non sunt nisi elementa & elementata: alia secuudum imperfectam rationem loci dicuntur in loco.

¶ Et locus naturalis est duplex per accidens scilicet. Et est ille ad quē locatum nō mouetur ubicūq; ponatur: sed solū in tāta distātia a cœlo & a cētro mūdi: & sic supficies aque dicit locus naturalis terre de p accidēs. Alio modo p se & est ille ad quē locatum moueť ubicūq; ponať / ut cœlū uel supficies cōcaua eius respectu ignis. Correlariū.2. qd nec supficies aque nec aeris est locus pprius terre: patet qm̄ talis superficies cōtinet multa que nō suut terra: nec eius accidentia ut lapides & metalla. Tertiū correlariū qd nec supficies aque nec aeris est p se locus naturalis terre / sed solū p accidens: pma pars patet qm̄ si elemēta.s.aer & aqua ponerenť in cōcauo orbis lune / terra nō moueret ad aliquē istarū supficierū.2. pars sequitur eo quod quelibet istarum superficierum dicitur locus naturalis solum terre / pro quanto habet uirtutem cōseruatiuam eius in tāta distantia uel in tali situ.

¶ Quartū correlariū seqtur qd loc⁹ & locatū materialiter sūpta sunt in eq̄lia: formali

ter autem ſunt equalia. Prima pſ patet de cœlo & de ſupioribus elemẽtis: cœlum enĩ
eſt fere infinite magnitudinis reſpectu ignis. Scđa pars patet quoniam ſupficies cõca
ua cœli & conuexa ignis ſunt equalia.

¶ Et quoniam philoſophus phiſicorũ.4. intẽdẽs eſſentiá loci ac eius proprierates &
accidentia enucleare: ait habet aũt multas dubitatiões qd forte ſit locus: & in calce ſex=
te ratiõis ſeu argumẽti pbátis locũ nõ eſſe inquit: per hoc qdem igitur nõ ſolũ quid
eſt: ſed etiá ſi eſt: dubitare neceſſe eſt. Ea ppter cõſentaneũ eſt: ut dubia extirpentur de
Prima proprietas loci. hac materia amplius ſcribere & loci pprietates hic inſerere: que ſunt ſex: quarũ prima
eſt: ꝙ locus cõtinet locatum: & nichil eſt ipſius locati: propter quod differt a forma &
figura locati: quoniá eſt aliquid ipſius.

2 ¶ Secũda eſt quod locus ẽ eq̃lis locato: hoc modo eq̃litas/uidelicet ꝙ loc⁹ nõ eſt ma
ior nec minor locato; hac pprietate: cũ uacuo uideť cõuenire; ſi dareť per poſſibile/uel
impoſſibile: & qm̃ nõ dať nõ cõuenit cũ eo. Et ideo nec equale neq₃ in equale eſt loca=
to. Etſi diceres cõtra hác propetatẽ arguiť: qm̃ locus unicam hẽt dimẽſionẽ: & locatũ
tres: ergo nõ eſt locato eq̃lis. Reſpõdetur dupliciter. Primo ꝙ accipiť hic eq̃litas ſcđm
extenſionẽ: & ſic locus equalis eſt locato. Vel aliter & melius dr̃: uidelicet negádo pri
má partẽ antecedẽtis. ſ. ꝙ locus unicá habeat dimenſionẽ. ſ. ſuperficiẽ uel extenſionẽ:
immo dicitur ꝙ habet tres dimẽſiões: & diciť quod aliquid habere dimẽtiões ſtat du
pliciter. ſ. aut ſecundũ ſubſtantiá: aut ſecundũ effectũ: tũc reſpondetur ꝙ locus habet
duas dimẽtiones ſecundũ eſſentiá. ſ. lõgitudinẽ & latitudinẽ: & tertiam. ſ. profundi=
tatem habet ſecundum effectum: quoniá continentia loci per effectum finitur ad cen
trum locati. Ideo continẽtia loci eſt ſecundum profundum: quia pertingit uſq₃ ad cẽ=
trum locati. Et ſic recte dicetur: quod locus eſt equalis locato.

3 ¶ Tertia proprietas eſt locum non defficere unicuiq₃ locato: & tamen ſeparabile eſſe
a quolibet: & eſt ſimilis materie; in hoc quoniam ſeparabilis eſt a qualibet forma: &
non eſt ſine forma. Verũtamen locus non eſt materia: quandoquidem ſeparatio for
me a materia eſt quedam corruptio: & ſeparatio loci a locato non eſt corruptio loci/
uel locati: nec locus eſt forma: quoniam forma non mutatur de materia in materiá;
ſicut corpora que mutantur de loco ad locum; & proprie intelligitur de formis inani
matorum corporum: que proprie non augentur: nam in augmentatione uera ea=
dem forma poteſt perficere diuerſas materias ſucceſſiue. & de hac materia / primo de
generatione amplius habet uideri. Propterea locus non eſt forma: quoniam non eſt
locus aliquid locati/nec paſſio/nec accidens. Eſt enim locus ſicut uas continens loca=
tum: & non differunt locus & uas: niſi quia locus eſt continens immobile: & uas eſt
continens mobile. Forma eſt pars rei & potiſſima pars forma quidem eſt in materia
ſicut rationabilitas in homine; & ſicut figura in arca: quare locus non eſt forma: pre=
terea nec materia: quoniam materia a forma continetur. locus autem continet. Ergo
locus non eſt materia. Licet hec fuerint dicta non praua difficultas reſtat dilucidanda
an uerum ſit quod ſeparato locato a loco remaneat locus ſine locato cum remoto lo
cato partes corporis cõminentis concurrunt: & deſtruitur ultimum illud/quod locus
dicitur. Et ſi aliud corpus ingrediatur: cauſatur nouum ultimum. Ergo locus non ſe=
paratur a locato. Ita quod poſſit manere ſine ipſo locato. Reſpondetur quod prout
propoſito expectat: locus poteſt capi aut p loco ſuperiori. ſ. p cõcauo orbis lune: aut
pro loco inferiori: qđ contingit eſſe in q̃ttuor elemẽtis: aut p corpore locante: ſi prim⁹
modo. ſ. pro cõcauo orbis lune locus ille ſeparato locato remanet: ſi uero tertio modo

capiatur sic: bene est possibile quod duo corpora succedant eodem loco remanēte. Si uero scdo modo accipiatur: uidetur difficillimum: immo falsa apparet propositio illa famosa: qđ locus separabilis est a locato: nisi isto modo ītelligatur: sic uidelicet quod locus separabilis est a locato. Locato tamen manente: & si locus corrumpatur: quod non contingit: quando forma corrumpitur: locatum suum puta compositum non remanet: & corrupto loco locatum ut prius erat existit.

¶ Quarta proprietas est locum habere differentias possitionis/ & sint sex: quarum due sunt distincte secundum motum naturalem. s. sursum & deorsum: & quattuor. s. dextrum & sinistrum/ ante & retro non conueniunt: neq̧ inueniuntur nisi in corporibus animatis ait Albertus: itaq̧ hec ꝓprietas non est ꝓpria in quarto modo. 4

¶ Quinta proprietas est/ unum quodq̧ corpus habens motum naturalē ad propriū locum fertur: & in eo quiescit. Et motus & quies/ aut est sursum/ aut deorsum/ & elementorum duo feruntur sursum/ & duo deorsum. 5

¶ Sexta est locum esse imobilem De loci imobilitate diuerse sunt sententie: quarum una est domini Auicēne qui ait Terminus puta superficiē continēs est imobilis motu locali: scilicet & non simpliciter. Alii dicūt locū fore imobilē respectu cōcaui orbis lune/ & respectu ipsi⁹ terre seu centri mūdi. Ista enim loca imobilia existunt. 6

¶ Alii dicunt locum fore imobilem respectu polorum mundi & cētri terre/ que imobilia esse dicuntur: hanc opinionem Scotus sententiarum secundo distinctione secūda/ questione sexta improbat: & dicit quod uariato respectu locus nō erit simpliciter imobilis: sed talis respectus potest uariari/ igitur locus nō remanet imobilis: minor probatur quod talis respectus possit uariari: nam sit manus actu in aere faciens dista re latera ipsius aeris/ tunc illa superficies dicet respectum ad polos & ad centrū: & ista snperficies potest uariari/ ergo & respectus fundatus in ea: quod possit uariari moueatur manus ab illo loco: destruitur illico illa superficies/ & per consequēs respectus fūdatus in ea: ergo locus non dicitur imobilis respectu polorū mundi & centri. Et si responderet quando dico locum esse imobilem/ intelligo quod locus est ultima superficies corporis continentis respectu uniuersi: & sic ut habet respectum ad polos mundi & ad uniuersum est imobilis; ut uero habet respectū ad corpus in quo est formaliter puta ad aerem in quo est/ non est imobilis. Ad hoc respondet Scotus loco preallegato/ & probat illum respectum ad uniuersum posse uariari sine illa superficie: quia uariata parte uniuersi uariatur ipsa superficies: que non habet respectum ad uniuersum: nisi per partem in qua est. Quam igitur imobilitatem habebit locus? inquit Scotus: quod habet imobilitatem oppositam motui locali omnino: & icorruptibilitatem secundum equiualentiam per comparationem ad motum localem. Prima pars probatur Nam si locus moueretur per se localiter sequeretur in locis/ & locatis ꝓcessus in infinitum. Ponatur quod. b. locus moueatur localiter recedit ab uno loco: & accedit ad alium: ergo si. b. recedit a loco: erat in loco; quero de illo alio loco: an moueatur localiter aut non: si non/ ergo nec. b. locus; quoniam non est maior ratio de uno loco quá de alio: si sic: ergo erat in loco; & sic processus in infinitum. Nec per accidēs locus mouetur localiter ait Scotus: nam tunc quiescens simul & semel quiesceret & moueretur Nam quiescens poterit habere alium & alium locum successiue/ sed locus in quátum locat siue ut habet rationem loco est fixus siue quiescit: non enim locus ut locus mouetur ad locabile: sed bene locabile mouetur ad locum adquirēdo aliam/ & aliam partē loci: quia locabile facit actu latera continentis distare; licet enim aqua continue mo=

De imobilitate loci.

ueatur circa palũ fixũ: & aer circa arbores in cãpis: propterea nõ dicimus ꝙ proprie pa=lus: nec arbores moueãtur localiter: cum proprie moueri secũdum locũ sit: scdm aproximationẽ uel distantiã ad aliquid quiescens: & sic non dicmus palũ: vel arbores moueri. quoniã non mouẽtur secũdum exitũ loci: uel secundũ aproximationẽ uel distantiam alicuius. Preterea omne ꝙ localiter mouetur: in tẽpore mouetur: sed locus non mouetur in tẽpore: ergo locus non mouetur localiter: minor probatur: quoniã moto locato spaciũ illud quod occupabat: in instanti alio repletur corpore: patet quãdoquidem remota manu ab aere in instanti subintrat corpꝰ aereũ: & supficies cõtinẽtis manũ diffundit̃ definitq; esse: & si p possibile uel impossibile corpus aliud ambiret: nõ tẽpore: sed in instãti illud fieret. Nã aliter uacuũ dandũ esset: & per consequens minime superficies illa moueretur. quoniam motus in tempore fit.

¶ Notandũ est pro declaratiõe oppinionis Scoti: ait quod locus habet incorruptibilitatẽ secundũ equiualẽtiã per cõparationẽ ad motũ localẽ. Vult dicere. ꝙ locꝰ in se & secundũ ueritatẽ est corruptibilis: precipue locus elemẽtatorum & elementorũ dẽpto loco ignis: cuius cõcauũ cœli lune: hoc est superficies ultima cœli est eius locus: tamen locus per equiualentiã incorruptibilis est: patet/ quoniã in eodẽ instãti quo corpus. a. recedit ab aere subintrat/ aliud corpus faciens latera continentis distare: & sic in ipso aere continẽte est alia superficies a prima & alia relatio ad locatũ subintrãs: & sic talis locus dicitur incorruptibilis per equalentiã: quia in eodẽ instãti quo locus secundo & tertio modis in se definit per substractionẽ alteriꝰ corporis: in ipso aere fit locus scdo & tertio modis similis primo: & equalet illi: & eorũ nullus locus localiter mouetur: quoniã in instanti fit corruptio illa: non equidem motus localis instanti mẽsuratur. Tum etiã quia inter primũ locatum recedens a loco: & secundũ locatum succedẽs: nõ est aliquod spaciũ interceptum: propter quod possit esse motus localis.

¶ Hac facta disgressione reddeamꝰ ad propositũ posita siquidẽ cœli diffinitione cõsentaneũ est cœlorũ numerũ hic inferere: & qualiter moueãtur secũdũ philosophum octo numero sũt. s. cœlũ stellatũ quod ab eo pmũ mobile uocatũ est: & cœli septẽ planetarũ. Postea fuerũt q cœlũ octauũ duplicẽ habere motũ perceperũt: & cũ omne qd mouetur alicui fixo innititur: dixerũt nouẽ fore cœlos. Posteriores uero pcipiẽtes cœlũ octauũ firmamẽtum. s. triplici motu moueri. s. ab oriente in occidẽs voluens ad orientẽ in spacio uiginti quattuor horarũ. Et secundo modo ecõtra ab occidente in oriẽs spacio. s. quadraginta nouẽ milibus annorũ mouetur in ducẽtis annis: uno gradu & uiginti octo minutis: & isto motu uariantur auges. Et tertius motus qui efficitur supra principia arietis & libre q motus trepidatiõis dicit̃: & in septẽ millia annis cõplet̃.

¶ O quantũ deꝰ uoluit nobis diuersimode suam immẽsam uirtutẽ ac potentiã ostẽdere: creauit orbẽ unicũ hunc firmamẽtum. s. assidue triplici moueri motu: ut dictũ ẽ: & ratione motus accessus: & rec ssus: qui trepidationis motus dicit̃: ecliptica octaue sphere a superficie cuius sol non egreditur diuersimode intersecat equinoctialẽ primi mobilis: aliquãdo uero in principio arietis & libre: aliquãdo uero parũ antea aut parũ post. Inde sequitur equinoctia uariari: euenit qppe cũ sol fuerit in principio arietis uel libre: & nõ fore eqnoctiũ: immo preterisse aut postea esse: quoniã semper equinoctia efficiunt̃: qñ sol reperitur in interceptionibꝰ eclipticе octaue sphere cũ equinoctiali primi mobilis: inde sequitur solstitia etiã uariari/ efficiũntur/ equidẽ in mediis partibus circuli eque distantibꝰ ab ipsis interceptionibus. Accidet igitur solẽ fore in principio cãcri: & nõ fore solsticiũ stiuale: sed preterisse parũ aut futurũ esse: similimodo

contingit de ſolſticio iemali: non ſemp erit ſole exiſtente in pͣncipio capricorni ratio ne iſtius motus trepidaciõis ſtellas firmaméti aliquádo directas aliquádoretrogadas & etiá ſtacionarias cõtinget eſſe; iſtud euenit ꝓpter uariationé. motus acceſſus & rece ſſus ſeu trepidaciõis octaue ſphere: nũc uero poli ecliptice. 8. q imꝓprie dicunť poli ac cedunt ad polos ecliptice none; quádo ꝙ ſunt ſubeis uariatis extremis uariatur etiá & mediũ: quandoꝙ ecliptica octaue ab eiſdem remouetur: inquit pubarcius talis tamé acceſſus & receſus ſemper eſt ſub circulo magnoper polos Zodiaci none: & centra cir culorum paruorũ eunte: hec pro declararione indigêt demoſtratione quá in theorica octaue ſphere inuenietis uerum perfectius intelligetis ſi in iſtrumentum habueritis.

¶ Nota ſentécia eſt aſtronomorũ alberti magni & eorũ qui poſt eũ ſucceſerũt ut pu barcii & aliorũ ꝙ octaua ſphera ut dictũ eſt triplici motu moueť. ſ. a pͣmo mobili uo catur diurnus & iſte motus ſup polos mũdi efficiť & a nona ſphera ꝙ ſcdm mobile uocatur qui motus eſt ſemp ſcdm ſucceſſioné ſignorũ contra motũ primũ ſup polis Zodiaci regularis ita ut in quibus libet ducentis annis per unũ gradũ & uiginti oc= to minuta fere progreditur ut dictũ eſt et iſte motus in tabulis appellať motus augiũ per hunc uariárur auges planetarũ & eciá ſtellarũ fixarũ ut recte aparet de corde leo nis per ptolomeũ téporibus ſuis que ſtella eſt maioris magnitudinis Tercius motus eſt ſibi proprius qui motus trepidationis uocatur ſeu acceſus & receſſus & fit in con cauitate none ſphere ſuper principia arietis & libre ingirum deſcribendo circulos par uos & iſte motus eſtproprius octaue ſphere & perficitur in ſeptem milibus annorũ.

¶ Sed quereret aliquis eſt ne dandus iſte ultimus motus & etiam ſecũdus uideturꝙ non auctoritate ariſtotelis qui tantum. 8. ſpheras ponit.

¶ Et ad confirmandam auctoritatem arguitur Octaua ſphera eſt omnibus aliis no bilior quonian in ea ſtelle ſunt fixe: ergo eſt ſuperior omnibus reſponde ꝙ tempori= bus ariſtotelis nondum perceperant alium motum in. 8. ſpera a diurno quare &c.

¶ Ad confirmacionem negatur antecedens cum nona & decima ſint nobiliores & ſi arguitur. Pars ſtellata nobilior eſt parte nõ ſtellata nona & decima non habẽt ſtel las ergo nõ ſunt nobiliores Reſpõdetur ꝙ pars ſtellata nobilior eſt parte non ſtella ta cõparádo partes illas in eadé ſphera & nõ in diuerſis ſpheris Hi ſũt cœli ab aſtro= logis cogniti & non plures licet celi ſeptem planetarũ plures habeant orbes Nam ſa turnus tres habet orbes & unam ſpherulam in uno illorũ qui eccentricus dicitur fixá iſti quippe orbes a ſe inuicem diuiſi exiſtunt quorum ſupremus ſecundum ſuperficié conuexam eſt mundo concentricus ſecundũ concauá eccentricus infimus uero ſecũ= dũ concauá concentricus eſt ſed ſecundũ conuexá eccentricus reperitur:

¶ Tercius uero orbis in medio iſtorũ duorũ collocatus tá ſecundũ ſuper ficié cõuexá q̃ ſecũdũ ſupficié concauá eccentricus mũdo exiſtit/ dicitur equidé orbis aliquis cõcé tricus cuius centrũ eſt centrum mundi & eccentricus dicitur cuius centrum eſt aliud a centro mundi in iſto quippe epiciclus collocatur in omnibus ſpheris planetarũ dem pta ſolis ſphera que non habet epiciclum in ipſo quidem epiciclo planete corpus a fi xũ exiſtit et motu ipſius mouetur planeta omnis & eius motus eſt ſecundũ ſucceſſio nem ſignorũ ab occidente in oriens et hoc in ſuperiore parte epicicli & tunc directus dicitur planeta in inferiore auté parte motus efficitur econtrario & tunc quia contra ſucceſſionem ſignorum eſt planeta retrogradus nuncupatur/ omnes quippe planete habentes epiciclum dempta luna hoc modo mouentur/ ipſa quidem in epiciclo con= trario modo ſe habet in ſuperiore parte epicicli contra ſucceſſioné ſignorũ mouetur

& in inferiori signorũ motũ sequit̃ scilicet ab occidente in oriẽs: & dicitur quãdo in inferiori parte epicicli reperit̃ uelox motu: in superiori autẽ tarda motu appellatur.
¶ Iupiter uero & mars tot habent orbes. s. tres & spherulam silicet epiciclũ quemad modũ & Saturnus: & eorũ theorica ei similis existit: & uenus similiter Epiciclus uero Saturni citius complet suã reuolutionẽ quã aliorũ trium planetarũ: propterea quia Sol citius eũ attingit cum tardius moueatur.
¶ Totalis Sphera mercurii quinq; habet orbes & suum epiciclũ: totalis Sphera Lune uero quatuor & epiciclũ habet orbes duos quidẽ excentricos secũdũ quid qui uocantur orbes augem excentrici Lune deferentes: & aliũ excentricũ simpliciter ubi epi ciclus collocatur: dicuntur excẽtrici secundũ quid: qm̃ secundũ unam superficiẽ tantũ / secundũ alterã uero concentrici mundo existunt. Habet insup quartũ orbẽ mun do cõcẽtricum aggregatũ ex tribus aliis circũdantẽ qui deferens caput draconis dicit̃.
¶ Sphera solis tribus cõtentatur orbibus adinuicẽ diuisis / & sibi contiguis triplicẽ tantũ: motũ solẽ habere uoluit. s. ab oriẽte in occidẽs: motu primi mobilis tota sphe ra Soli mouet̃: & motu excentrici circuli scilicet ab occidẽte in orientẽ mouet̃. Iste orbis circulus excentricus simpliciter dictus in medio duorũ circulorũ collocat⁹ est: q excentrici & concentrici mundo secundũ quid / dicuntur quandoquidẽ supremus secundũ superficiẽ conuexam est mũdo concentricus: & secundũ concauam superficiẽ est excentricus: infimus uero econtra secundũ conuexã superficiẽ est concentricus & secundũ concauã est excentricus. isti duo circuli augẽ Solis deferentes uocant̃ ad motum eorũ aux solis uariatur; & quia tantũ tribus motibus predictis mouetur non indiget aliis orbibus. Luna uero & ceteri planete quia pluribus motibus mouentur pluribus orbibus indigent: & quanto pluribus motibus mouẽtur / tanto pluribus indigẽt circulis: & quãto difformiter tanto plus: ut de mercurio probatur & de aliis planetis. Si uis numerare orbes septem spherarũ / reperies q̃ sphera solis in ei⁹ spessitudine tres habet orbes: & luna cũ epiciclo quinq;: & Saturnus: Iupirer: Mars: & Venus unusquisq; quatuor: & Mercurius sex cum epiciclo habet orbes: isti orbes partes celorũ dicũtur quorũ sũma est triginta orbiũ & decẽ celorũ; hec sint dicta secundũ astrologos / nam theologi plures dicũt fore celos. & est rei ueritas nam ultra istos celũ empireum & celum trinitatis existit.
¶ Animaduertite q̃ planete omnes mouentur duplici motu raptus: scilicet a primo mobili ab oriente in occidens transeũdo per angulum qui terre dicit̃: reuertuntur ad oriẽs in spacio uiginti quattuor horarũ: & motu ꝓprio excẽtrici scilicet mouetur ecõtra: motum signorũ qui est ab occidẽte in oriens & iste motus efficitur supra polos Zodiaci: & completur diuersis temporibus / quidã enim diuturniore tẽpore indigẽt: alii uero breuiori / nam Saturnus hunc motum in triginta annis fere complet: & Iupiter fere in duodecim: & mars in min⁹ q̃ duobus annis: & Sol in anno: & Luna & mercurius fere ut Sol. Luna in uigiti septẽ dieb⁹ & horis fere. 8. planete uero alii a sole ꝑter hos duos quos dixim⁹ mot⁹ ratiõe sui epicicli in quo afixi sunt alio motu mouent̃: nũc uero secundũ successionẽ signorũ circa cẽtrũ epicicli mouent̃: nũc quidẽ ecõtra / q̃re aliquãdo directi aliquãdo stationarii sepissime quidẽ retrogradi sũt. Luna uero ut dictũ est nõ retrograda nec directa / sed uelox aut tarda motu appellatur: orbes utiq; planetarũ auges deferẽtes uirtute: motus octaue sphere sup axe & polis ecliptice mouẽt̃ tardissimo motu. Linea ecliptica est que secũdũ lõgitudinẽ diuidit Zodiacũ in duas partes equales: & sol unq̃ ab ea egreditur.

Theorica triū supiorꝝ ⁊ veneris.

Theorica orbium solis.

PRo fcdo principali quod promifimus Animaduertendū at ꝙ notādū qualiť aftra.& quo ordine agunt in hūc mūdū inferiorē.Et fi aliquo pacto in animū hominis agát .hoc eft.fit habent uin fupra liberū arbitriū.In primis notare oportet: ꝙ aftra non cogunt intellectū:hoc eft animū hois & hoc fcdm dictum ptolomei.In quit eni Vir fapiens dominabiť aftris Nam fapiens in aftris ut ipfe idē in cētiloqo affeuerat multa mala ꝓhibere poteft.Que fcdm ftellas futura funt &c.Ifte utiq; ꝑnce ps aftronomorū ab oib⁹ reputať:qui nō ut Aguftin⁹ reꝑhēdit mathematicos.illorū uiá fequut⁹ eft.illi qpe ponētes neceffitatē in euētibus futuris aftrorū uirtute nō me diocriť errát:ignari poti⁹ q̄ mathematici reputari debēt Aftra qdē ui & rōnē figni feu caufe remote fatis magnā fup oía que fub circulo lūe funt habēt.Ná ꝑfecto oía que fub circulo lūe funt hac diuifiōe cōprehēdunť:ná talia aut funt in materia tranfmuta bili:aut funt obligata materie trans mutabili:aut dependenciá habēt ad materiá & ei obligacionē fcdm qd & nō fimpliciť.in ꝑmo mēbro diuifiōis oía generabilia & co rruptibilia cōprehēdūť.in.2.oía que neceffario fequūť tranfmutaciōe; materiei inclu dūť:& funt aíe uegetabiles & fenfibiles ad corrupciōe; ipi⁹ fubiecti corrūpūť eqdē& defінūt effe.In.3.mēbro tátū aía racionalis includiť:quádá eqdē ad materiá habet o bligacionē & ratiōe unionis q̄ habet cū corpore amorē : ꝙ quádo cūq; corp⁹ alterať: etiá uideť animū alterari:nimirū fi dixerit galien⁹ : ꝙ ꝑmo oportet curare corp⁹ quá aía;:cū ipa quidē aliquádo & fepiffime cōplexione corporis regať.ut de melácolicis & maniaticis patet.Ait eím idē ga⁹ .tercio de interioribus ca.5. ut fcias ꝙ humiditas in cōfufione actionis aíe eft.Et attende ꝙ talis confufio ab aía non remouetur : nifi pri⁹ humiditas a corpe euacueť:recte igiť inqt:q̄ñ galien⁹ dixit oportet pri⁹ curare cor pus q̄ aíam Accipe exēplū de orgáo fi in eo rubigo fuerit.fonū ut decet minime ꝑdu cet.Eciá aiūt phi oēs:ꝙ fanguis accen[?] circa cor inclinat animū ad irá:uerū ꝑpterea nō dicimu⁹ ex neceffitate irafci . dicimus quidē ꝙ fcdm ꝙ anim⁹ inclinať ad materiá & complexionē:fic etiá in eum habet uim conftellatio fcdm quid & nō fimpliciter.

¶ Et fiquis diceret Imo fimpliciter:ná hali in comēto tercio ꝑpois fupra cētiloquiū ptolomei dixit ꝙ ficut fe habent elemēta corporib⁹: ita ftelle fe habent aíab⁹ . Non utiq; intelligit ꝙ ficut elemēta intrant compofitionem corporis : quod ftelle intrent aíe compofitione;.q̄ñ quidē iftud effet fatuū intelligere & abfurdū .fed ait arnaldus de uilla noua: intelligit ꝙ ficut corpus uirtutes elemētorū participat diuerfimode: fcdm ꝙ elemēta diuerfa dominátur in ipo:ita aía diuerfas ꝓprietates ad qrit:fcd; do miniū ftellarū dominátiū in infufiōe ipfi⁹ hoc eft dominátes in corpus tēpore quo aía infundiť in eum : & hoc plane dicit ptolomeus.quando ait natura eius in aliquo inuenit ftellam fortem fimilis nature in fua natiuitate . Ait arnaldus hoc etiam ul terius magis explanandum eft fecundum phōs : ne quis impetu liuoris ualeat nos mordere.Non eni intelligendū eft.ꝙ phi intelligant:ꝙ uirtutes planetarum influát potentias aíe.fed intelligendum eft: ꝙ ꝓporcionabiliter fcdm modū loquēdi fcdm quem loqtur Alfarabius & actor de caufis in illa ꝓpofitiōe luna nobilis tres habet opatiōes &c.uolūt.n.phi ꝙ uirtute caufarū uniuerfaliū fil; dei ꝑncipaliť & itelligēcia rū:oía que funt hic.ꝓducūť in effe.ꝙ fupiori rōne oía effe habēt : licet ꝑmp⁹ & pofte ri⁹ refpectu eorū que fiūt.& gr̄a hui⁹ uirtutis q̄m corp⁹ feqť Ait ph⁹.xvi.de aíalib⁹ ꝙ oē aíal diuiniore quoda; corpe uideť mixtis elemētis:quis eím corp⁹ materialiter ex q̄ tuor elemētis exiftat nō tamē ꝑ elemēta ad hoc deduciť:ut aptū fiat ad talē uel ad talē aíe iformatiōe;.f; aptať ꝑ uirtutē celeftis corpis vñ phūs ibidē dicit:ꝙ uirt⁹ que ē cor

poris formatiua : proportionata est astrorum uirtutibus. Et anima quodammodo non simpliciter: sed secundum quid ab astris aptari uidetur: ad cuius declarationem auctoritas Arnaldi in expositiōe uisionum que fiūt in somnis adducitur. Ait dico ꝙ aīa dupliciter ad uisiones disponitur. s. natura uel doctrina : natura qñ ex ꝓprietatibꝫ sue cause hec aīa minime sit dedita his sensibilibꝫ & mūdanis: sed tanq̄ sup totā naturā corporeā eleuata: rebꝫ sensibilibꝫ parū aut nichil mouet̄: sed tanq̄ ad supiora cōuersa leuiter superiorū influētiis cōformat̄ directe : sicut aq̄ qescēs effigies stellarū pfecte representat: mota uero distorte naturaliter nullatenꝫ p̄sentabit. Hinc est ꝙ plures qui melancolici reputantur in heremo habitantes uitam solitariam eligentes: plura preuidēt de futuris q̄ uiri ad ciuitatem & policias intendentes.

¶ Et etiā alio mō aīa aptari & inclinari uidet̄: & motoribꝫ cœli moueri. Ait Arnaldꝫ Si aūt qs querat modū scd3 quē aīa mouet̄ a motoribꝫ cœli: opportet dicere/ ꝙ sicut in gñatione ipsa uirtus informatiua coordinationi ꝓportionat̄ astrorū uel orbiū/aut motorū: ita p totā periodū uite ipsa aīa ad coordinationē ipsorū mouebit̄ & mouebit: quod est ualde cōsiderātibꝫ manifestū. Experimur enī ꝙ celestibꝫ turbātibꝫ & ingrossantibus aerē quod aīa in corde spūs ingrossat & turbat: vñ graue reddit̄ corpus Et ecōuerso si corpus cōtrarie disponat̄: sic enī disponit̄ usq3 ad mortē. ait enī dñs auicena. 18. de aīalibꝫ. Opus ē ut termini essent positi in specie/ nō gr̄a materiei soliꝰ: sed causa sue receptiōis est imp̄ssio a stellis : donec sit uita cōcordās cū reuolutiōe alicuius stelle/ aut multarū stellarū. & quedā sunt maioris uite & quedā minoris. Nimirū si ex sñia Damasceni libro. 2. caplo. 7. Colligi potest ꝙ astra habēt uirtutē in trāsmutatiōe elemētorū/ & in mutatione cōplexionū: & in mortibꝫ hoīm: & insup etiā in habitibꝫ inclinātibꝫ ad opa: & etiā in euētibꝫ p̄liorū sunt quidē signa & nō causa ꝓprissime: qñ quidē causa plus dicit quā signū. Causa ait Boecius. In topicis est ad quā de necessitate sequitur effectus. Signū qppe est ꝑut proposito expectat causa remota: & est causa nō de necessitate causans sine cōiūctione aliarū causarū. Huius sentētie uidet̄ sit beatꝰ Augustinꝰ: qñ quīto de ciuitate dei sic scripsit. Fatū aūt qd imponat necessitatē liberi arbitrii etiā cōtra philosophū est ponere: nisi p hūc modū quo dicimꝰ aīam homis inclinari & mutari. Et fatū hic accipit̄: ꝑut ponitur in cōstitutiōe syderū. inqt Albertus magnꝰ. Attēde aperte quod uidet̄ hic augustinus tenere oppinionē ptolomei: qui dixit astra non cogere. Et quamq̄ augustinus tempore suo mathematicos reprehēdebat nō quidē q̄les Ptolomeus est. Sed ꝙ in mūdo p̄cipue Rome nōdum in fide xp̄i bene eruditi q̄ plures hoīes erāt qui etiā multa/ut gētiles obseruabāt: & qdam mathematici/ut magni haberētur: q̄ plurima p̄dicebāt: & illa necessario astrorū uirtute accidi debere aiebāt. Isti necessitatē in euētibus esse asserebāt : cōtra quos augustinꝰ sctūs multa in libros de ciuitate dei affert: quos etiā ueri astronomi Ptolomeꝰ & ceteri. & si augustinus btūs nō rep̄hēdisset: isti eos dānassent. Qum tātum dicāt astra animū inclinare & mutare: ut Augustinꝰ ait. Quādoquidē aīm sepissime corporis cōplexionē sequit̄: nimirū si phūs ethicorū. 4. Faciliꝰ est magnū p̄liū aggredi :q̄ a uoluptatibꝰ se abstinere. Astra utiq3 omnium generabilium & corruptibilium causa sunt: & etiam in quantum animus eorum uirtute ad bonum/uel ad malum inclinatur ad iracundiam/uel luxuriam &c̄. harum operationum astra causa sunt. In quantum uero intellectum hominis representant tali tempore astra fore sic uel taliter disposita: & talia/ uel qualia significare : signa sunt. Itaq3 astra hominibus & substantiis aliis intellectualibus : ut demonibus signa sunt extrinseca. Aliis uero entibus corporeis ex quarto ele

mētis cōditis cauſe ſunt. Et ſine ipſis ut dixit Alfarabius nō mouerent̃ ea: que ſub cir-
culo lune ſunt. Nec ꝑmiſcerent̃. Ex motu igit̃ cœlorū & ꝑmutatiōe figurat̃ ſubſtātia
que ſub circulo lune eſt: & ut ſupi⁹ allegatū eſt eorū uirtute ꝑmutat̃ de accidēte ad acci
dēs / & de forma ad formā / & de figura ad figurā. Sed quo ordie & qb⁹ mediis aſtro-
rū / & cœlorū uirtute hec que ſub circulo lune ſūt mutent̃: & uarient̃ eſt notādū: qđ cœ
lū ſeu aſtra in hec inferiora agūt triplici inſtrumēto lumine: ſcilꝫ motu & īfluētia.

¶ Et notādū eſt: qđ lumē eſt uirtus quedā cœleſtis: que eſt tāte excellentie: qđ ſimiles
elemētorū uirtutes oēs ſecū affert. Et ꝓpterea in hec īferiora corpora diuerſos effect⁹
mirādos ꝓducit ſepiſſime utiqꝫ. Et lumen iſtud eſt duplex: quoddā ſenſui manifeſtū
qđ eqdē illuminat manifeſte aerē aq̃s & terre ſupficiē / ut lumen ſolis in die & lune &
ſtellarū in nocte. Tamē lumē iſtud hac forma illuminādi interiora terre nō attingit:
cauerne enim e qbus mineralia extrahunt̃: obſcuriſſime ſenſui ſunt: uerūetiā quodā-
modo lumē obnubilatū attingit: ut in luna quādo eclipſat̃ oſtēdit̃. Lumē hoc ſimul
cū influētia aſtrorū cētrū quodāmodo petit: & ea ꝓpter metalla & alia mixta inuiſce-
ribus terre gignūtur: adqꝫ augmētum recipiūt. Sol utiqꝫ lumine ſenſui apparēte plus
opatur in mūdū inferiorē: quā oēs ſimul opentur ſtelle. Verū ſtelle plus īfluētia: que
eſt uirtus diuerſis partibus cœli tributa / cōſurgēs ex lumine imbibito in corpore ſtelle
ꝓprio & motu. Secūdū enim maiorē aut minorē ſpeſitudinem maior aut minor uir
tus partibus cœli a cōditore tributa extitit: & ſecundū qđ illas partes cœli planete talit̃
uel ſic aſpiciūt: & eis ſuos radios mittūt: ſic uel taliter in hunc inferiorē influūt. Et qꝛ
diuerſe ſunt cœli partes diuerſimode diſpoſite correſpōdentes diuerſis partibus terre
ea ꝓpter diuerſi effectus ꝓducūtur: in q̃dā reubarbarū generatur: ī alia maſticis copia
ꝓducitur: & nullibi p̃ter illic generatur: & ſic de aliis quodāmodo īfinitis. Et nimirū
ſi dixerit Theophraſt⁹ de hiſtoria plātarū libro. 4. Oīa uero ſuis locis meliora ꝓueni
unt: magiſqꝫ uigēt. Et nimirū ſi antiq qdā tātā uim loco dederūt: qđ errauerūt dicētes
locū etiā ſi oīa corrūperētur nō corrūpi. Hec fuit oppinio Eſiodi de q̃ ait philoſoph⁹
ſi ita eſſet: mirabilē eſſe potētiā loci & illā fore p̄orē aliis nature p̄ncipiis. Locus ut ſup̃
ſcriptū eſt: ꝓꝑe eſt una ſupficies n°: in qua eſt cœleſtis uirtus diffuſa cōtinēs ſaluās &
formās. Et hec uirtus ex aggregato lumine motu / ſcilꝫ ac influētia cauſatur: & aliquā-
do influētia ipſa opatur abſqꝫ lumine / p̄mo accepto modo / ut in tribus illis dieb⁹ qb⁹
legitur Exo. x. Extēdit moyſes manū in cœlū: & facte ſunt tenebre horribiles in tota
terra Egypti tribus diebus. Sol ſupra hemiſperiū eorū trāſibat: uerū radios in illa ꝓuī
tia magna nō emittebat. Nec ꝓpterea ceſſabāt animalia uegetabilia motu naturali: ceſ
ſarēt utiqꝫ: ni influētia aſtrorū ac cœlorū manutenerētur / & eorū motu ſimilit̃.

¶ Eſt animaduertēdū qđ lumē cœleſte in qnta eſſentia exiſtit ſicut ignis in hoc īferio
ri mūdo: nā quēadmodū ignis miſcet alia elemēta: ac educit in mixto cōplexionē: ſic
etiā lumē imbibitur in corpus ſtelle ſecūdū raritatē aut dēſitatē ſtelle: & ex illa imbibi
tione ac motu q̃litas ſeu uirtus quedā in ipſis ſtellis introducitur: & quodāmodo cō-
plexionatur: taliter qđ ſecundū diuerſam luminis imbibitionē in corpus ſtelle & mo-
tū diuerſos effectus ꝓducūt: & influētia diuerſa diuerſis locis tribuitur. Quedā enim
ſtelle ignei coloris eſſe uidētur ut Mars: alie coloris auri ut Iupiter: alie quodāmodo al
be uidētur ut galachia. &c̃. Prouenit enim hec diuerſitas colorū ex diuerſitate luminis
imbibiti in corpus ſtellarū. Aſſimilatur eqdē ſpiritui uitali: q miſſus ad cerebrū amit
tit formā ſpiritus uitalis: & illic dearticulatur: & animalis uirtute cerebri efficitur. Sic
etiā lumē iſtud ꝓcedēs a ſole in corpus ſtelle imbibitur: & uirtute ſtelle ꝓ opatiōibus

ſtelle cõueniẽtibus tale efficitur:qđ in naturá ſtelle conuertitur.Et formá quá prius ha
bebat amittit.Eſt enim lumẽ hoc ſimile ſpiritui queadmodũ ex uitali ſpiritus ꝓcrean
tur diuerſi in corpus:ut aſſerit philoſophus:& iſti ſpiritus habent diuerſas uirtutes &
diuerſos effectus ꝓducere:ſic etiá ſtelle quamq̃ omnes recipiát lumẽ a ſole: nó habent
ſimiles uirtutes:ut latius dicet̃ inferius immo diuerſas: & queadmodũ cerebrũ eſt na
tura frigidũ & epar calidũ. &c̃. Sic etiam Saturnus frigidus dicitur & Mars calidus:
& quemadmodum in corpore eſt ſpiritus innatus:& eſt ſpiritus influẽs: & iſte influ
ens uirtute ſpiritus innati efficitur ſepiſſime innatus:ſic etiam in ſtellis eſt lumẽ pro-
prium tanq̃ ſpiritus innati:qui in principio proceſſit immediate a creatore:uirtute cu
ius etiam lumen irradiatus a ſole ad corpus ſtelle ſibi miſcetur. Et pars imbibitur:reli
qua autẽ in ſuperficie figitur:& quando ſol alõgatur:lumen hoc aliqualiter emittitur:
in luna totaliter hoc lumen quando eclipſatur deperditur. Lumẽ uero imbibitum da-
tum a creatore in principio quádo ſtellas creauit illud remanet ſemꝑ equaliter & uno
modo . Et hoc lumine dato immediate a creatore uirtus ſtellarum cõſeruatur diuerſa
a ſole & ab aliis ſtellis inuicem. Eſt enim hoc lumen ſimile lapidibus precioſis relucẽ-
tibus etiam in tenebris. Si uero lumen aliquod extrinſecum eorum ſuperficiem attin
git reuerberantur in eis radii:& locum priuatum claritate illuminant:exemplum etia
de Fabro malleo ferrum ignitum nocte percutiente ſpecies claritatis ſeu luminis ferri
igniti parietem attingunt:& in eo reuerberantur : & pars aeris tenebroſa illuminatur:
ſic eſt de lumine ſolis quod radiis ſolaribus orbis denſiores partes puta ſtellas percu-
tit:quas denſas adinuenit:reuerberatq; lumen:& quia ſtellarum ſuꝑficies diuerſimo-
de diſpoſitas adinuenit terſas leues politas aliquas ſcabroſas & ſic de ſingulis: eapro
pter lumẽ aureum ut in Ioue:igneum ut in Marte:plumbeum ut in Saturno: ceruleũ
ut in Mercurio oſtenditur. Hoc lumine ad loca propria iſtorum inferiorum magna
de per ſe abſq; uirtute ſolis influunt uirtutes mirandas profecto.Et animaduerte pro
ampliori declaratione ex ſententia magni Alberti habetur: quod cum orbes ſint cau-
ſantes & ordinantes propagationem:& eſſe mũdi inferioris: ſcilicet ad hoc faciendũ
quattuor indiget natura ordinibus:ſcilicet primo cœlo:hoc eſt ꝑmo mobili:eo quod
eſt uniuerſale in lumine mouente adeſſe. Et indiget ſecundo cœlo puta nona ſphera:
habet enim lumen diſtinctum ſed non figuratum ad expreſſas figuras:influit quippe
in octauu; hoc cœlum uocant philoſophi antiqui alacuc hoc eſt circulum effectiuũ:
eo quod circulus iſte principaliter res diſtinguit ſecundum eſſe differentie eſſentialis:
quod eſt ante figurá. Indiget tertio cœlo puta firmamẽto : in quo ſtelle ſunt figurate:
hẽt cœlũ hoc lumẽ multiplex ad figurá redactũ:& ſcd; ſapiẽtũ dicta huic cõpetit mo-
uere terrá ad multiplicẽ inferiorũ uigorationem . Quarto ordine quo indiget natura
ſunt cœli ſeptẽ planetarũ: & q̃libet iſtorũ ſeptẽ orbiũ habet uná ſtellam in una q̃litate
mouentẽ:cuius cauſa inquit Albertus eſt quia q̃litas eſt una uniuerſalis mouẽs adeſſe
uigoratum: & ideo ſtella mouẽs ꝑ qualitatẽ cõiungitur ꝑ motũ cuilibet imaginũ ſu-
periorũ ſtellarũ: & eſt motus eius proprius ſecũdũ imagines cœli . Et in ſe nullius eſt
imaginis:ꝗ aliter nõ moueret ad omnẽ imaginẽ : & ideo non potuit eſſe in orbe niſi
una talis ſtella. Et ꝓſeq̄tur Albert⁹ Ex hoc accipit̃ intellect⁹ ei⁹ qđ periti aſtrorũ dicũt:
qđ.ſ.ſtelle errátes ſũt ꝑncipales in q̃litatib⁹:licet accipiát eas magis coadunatas & mul
tiplicatas ab imaginib⁹ ſtellarũ fixarũ. Ex iſto etiá habet̃ ꝗ planete mouet̃ ꝓꝓo motu
cõtra motũ ꝑmũ: cauſa hui⁹ eſt ꝗ nõ iformaret̃ q̃litatib⁹ eorũ ſcd; imagies eorũ oẽs:
ſed mouent̃ ſub una tátũ:qđ abſq; dubio cõtingeret:ſi nõ hẽret niſi motũ orbis ꝑmi:

qui eſt diurnus. Virtus pmi ordinis puta pmi mobilis in ſecũdo ordine includitur: mouetq̧ ceteros orbes inferiores non tãgendo. Vt corpus mouet corpus: ſed mouet eos ſua bonitate: & nobilitate influẽdo ſeipſis: ſicut deſideratũ optimũ ingerit ſe deſiderato extenſo ad ipſum: ait Albertus uirtus iſtorũ duorũ figit in tertio/ puta in cœlo ſtellato: & uirtus iſtorũ triũ cõmunicatur quarto ordini: & in eo includitur. Planete enim uirtutes imaginũ ſtellarũ fixarũ/ & motus pmi mobilis recipiũt: ſecundũ qd motũ pprio eas imagines ac figuras ſtellaſq̧ aſpiciunt diuerſis quidẽ tẽporibus: eap pter etiã diuerſa in hoc inferiori diuerſis tẽporibus cõtingũt. Hec pterea uirtus cœleſtis certis diſtãtiis agit aliter & aliter: cõditor eni orbis quãdo creauit quœqueua: creauit materiã primã horũ inferiorũ a ſuperioribus diſtinctã: ipſa exiſtẽte creata illico introduxit formã: quã cœlo mediãte uoluit introducere: cœlũ enim lumine & eius uelociſſimo motu calorẽ cauſat: qui ad inferiora miſſus adinuenit materiã in loco ſupiori exiſtentẽ iuxta cõcauũ orbis lune: cui calorẽ intẽſum introduxit omni humiditate priuatũ: & ſic elementũ ignis produxit calidũ & ſiccũ. Eadẽ enim caliditas ex motu & lumine cauſata ad locũ materiei magis inferiorẽ puenit: que potẽs utiq̧ exiſtit introducere caliditatẽ diminutã remanẽte: humiditate ſubſtãtifica. Et in illo loco uirtute cœli genitũ eſt elemẽtum aer uocatũ calidũ & humidũ. Et quãdoquidẽ hec caliditas ratione diſtãtie loci exterminata extitir: & ſi adinuenerit materiã in tertio loco frigiditas ſuperauit: nõ enim tanta ut materiã ab humido exterminet: quare aquam elemẽtum frigidum & humidum gignit. Et quoniã magna eſt diſtantia a centro ad concauum lune: caliditas non attingit eſſentialiter niſi diminute in reſpectu locorum ſuperiorum: quare frigiditas ſuperat caliditatem: que frigiditas potens fuit exprimere humidum a materia: quare introducta fuit ſiccitas & frigiditas: & genitum fuit elementum terre: quod ſiccum & frigidum exiſtit proprio termino terminatum.

¶ Et unũqdq̧ iſtorũ unã qualitatẽ in ſũmo determinauit: ignis caliditatẽ/ & aer humiditatẽ/ & aqua frigiditatẽ/ & terra ſiccitatẽ: hoc utiq̧ facto / diuerſe uirtutes cœlorũ influẽtia ſeu radio mediãte in inferiora fuerũt impſſe pcipue in elemento terre: ad quã totaliter uirtus cauſata ex motu/ & lumine ad ipſam nõ puenit: ut ad alia elemẽta attĩgit: tum ratione diſtãtie/ tum etiã ratione corporis terre opaci abſq̧ influẽtia iteriora terre minime penetrat: tria elemẽta ſe habẽt ut materia: ignis uero ut forma: q uirtute cœli eduxit cõplexionẽ de potẽtia ad actũ: quãdo adinuicẽ elemẽta miſcent. Eapp ter ſcripſerat Abẽrrois metheororũ quarto elemẽtum qd eſt generationis cauſa prima antecedẽs opans in reb⁹ corporalibus eſt ignis: & id qd eſt aer: & qd eſt aq̃ cito deſtrunt p ignẽ. Et elemẽta oĩa ſunt ſubiecta igni. Et ignis eſt opans in iſta/ & uicẽs iſta.

¶ Pro ampliori declaratione eſt animaduertendũ: qd ignis in ſua maxima perfectione exiſtẽs nõ lucet: & ideo lumẽ nõ eſt de perfectione ipſius: niſi dicatur qd lux ſeu lumẽ capitur dupliciter: uno modo in reſpectu illius qd habet actũ lucis: alio modo ad illud qd habet naturã lucentis: licet per accidẽs nõ luceat: natura eni lucentis habet eſſe diaphanũ pſpicuũ & purũ. Sed aliquãdo non lucet ppter nimiã raritatẽ ut ignis: qui etiã ppter hãc raritatẽ. Ait Algazel: in ſua maxima perfectione nõ calefacit. Aliter enĩ ſe habet aer circa cõuexũ ignis: eſt enim regio illa: que eſtus uocatur: in qua comete ag generãtur: dẽſior enim pars illa igne eſt: & exalationes illuc attrahũtur: & abſq̧ dubio quãdo igniũtur/ & eſtus ille peruenit ex ſtellis & lumine / & motu ex fricatione enim & motu & pcuſſione aeris caliditas accidit: de aptitudine enĩ aeris motus eſt: ut etiã corpora ſpiſſa. Et frigida calefaciat ut ferrũ & lapides: ut in rotũdo uitro pleno aque

frigide etiá oſtendit:qui oppoſito radiis ſolaribus ſi applicatur ſtupa uitro: incendit. Nimirū igt̃ ſi ignis in ſua regione non luceat:& in regione eſtus aeris:ſcilicet comete ignite lucere uiſu percipiunt:& puenit calor iſte: ut dictū eſt:ex ſtellis lumine & motu pme enim ſtelle ppter fortiſſimū motū ſuū exacuuntur:& ideo igniri dicūtur:pro pterea dicunt igniri:ꝙ igniunt materiá:quá fortiter mouēt.& ideo ex motu earū igni tur aer q uicinor eſt in circuitu per conuexū aeris:quod uicinius eſt circa ſtellas. Verūtamē calor non cauſatur ex motu ſtellarū tátum: quoniá oēs ſtelle operarētur calorē: ꝙ ueritas eſt in cōtrariū:cū ſaturn⁹ frigiditatē influat:& pptea nat⁹ in multis regiōibus in octauo mēſe morit. Nec ſecundū dicta peripateticorū cauſatur calor ex motu luminis:cū lumen nō ſit corpus nec calidū corpus:niſi iſto modo. Cū enim lumē ſit propria forma ſtellarū:mouet materiá generabiliū adeſſe: & ideo primi mobilis mo tus & celi uniuerſaliter per luminis influxum ingenerabilis eſt ſicut uita quedá exiſtētibus omnibus p naturá:& ideo ipſum lumē eſt diſſolutiuū materie:& per conſequēs calefactiuū:& ideo calefacit calore uiuifico iu quantū eſt lumen: licet aliá proprietatē habere poſſit:in quantū eſt lumen huius corporis uel illius:ſicut alterius nature eſt lu men iouis:& alterius nature eſt lumē ſaturni: & alterius eſt martis : & ſic de ſingulis ſtellis. Quēadmodū calor naturalis ſeu ſpiritus informás mēbra corporis alterius na ture eſt in corde:& alterius in cerebro:& alterius in epate:& alterius in carne: & alteri us in oſſe:& alteri⁹ in neruis.&c̃. Ná ipſo mediáte caliditas & ſiccitas in corde introducta exiſtit: & caliditas & humiditas in epate. Et in cerebro frigiditas introducitur: que cordis ſuperfluá caliditatē remittit ſeu cōtēperat. Sic etiá ſunt ſtelle calide ut ſol & mars:& ſicce & frigide ut Saturnus.& calide & humide:ut Iupiter: & ſic de ſingulis. Dubitaret aliquis an lumē ex motu uel ex ſe ſit cauſa caloris. Reſpondet Albertus ꝙ nō ex motu quo mouetur:ſed poti⁹ motu quo mouet & diſſoluit materiá: & mouet eá uniuerſaliter ad formá:ꝙ lumē celi ſcd̃m ꝙ hmōi mouet ad omnē formá:ſed lumē celi uel ſtellarū ſuper iſta uel illa figura reſpectus ſtellarū cōiūctim cū uirtute formatiua ſpūali que eſt in calore excitato per lumē mouet ad hác ſpeciē aut illá : & propterea ait phūs in libro de aialibus: ꝙ in ſemine eſt triplex calor.ſ.elemētaris cœleſtis & aie informátis ad uirtutē ſeminis formatiuá. Verūtamē lumē operat̃ calorē nō eſſentialiter.ſed per proprietatē effectus ſui proprii:qui eſt diſſoluere illuminata paſſibilia:& ꝙ iſte effectus eſt etiá motus: & ideo motus operatur calorē ; ſed diſſoluere aliter eſt effectus motus:ait albertus:& aliter eſt effectus luminis: motus enim diſſoluit cōfri cando & concutiendo partē ad partē:lumen aūt ſicut forma prima uniuerſaliter mouentis corporis:quia non diſponitur qualitate:ad quam mouet.

¶ Attendite nam quēadmodū prime elementorū qualitates put ſunt inſtrumenta motorū ad omnes formas iſtorū inferiorū:hn̄t in ſe uirtutes multarū formarū:quēadmodū malleus & ictus fabri hn̄t oēs formas: que figurátur in metallo:& ſimile eſt etiá in calore cōplexionali hominis:in quátum eſt inſtrumētū aie:hēt in ſe multas uir tutes.ſ.formádi carnē & oſſa neruos & medullas & generádi ſpūs.ſ.uitalē aialem: & mouēdi imagines fantaſie & intellectus &c̃. Ait albertus magnus in de celo & mūdo libro ſecūdo. Et talib⁹ uirtutibus reſpondet numer⁹ & imago ſtellarū: quia motores ſtellarū ſunt pleni formis eorū:que fiunt in inferiorib⁹. Ait ariſtoteles in libro de cau ſis.ꝙ intelligētia eſt plena formis:& de intelligētiis eſt que hēt formas uniuerſales:& quedá habēt min⁹ uniuerſales:& ideo inſtrumēta eorū multa ſunt per naturá & diuer ſa in quantitate:& multiplicátur earū uires ex multitudine ſituū & reſpectuū in circu

lo p accessum eorũ adinuicẽ & recessum. sũt eni hec pcipue instrumẽta planete. Dubitaret aliqs cũ sint motores pleni formis: & hñt eas pducere: an habeant agere formas essẽtialr̃ uel accidẽtaliter. ait albert⁹. Dicimus ꝙ hñt eas agere essentialr̃: sed essentia liter agere stat dupliciter: uno modo. s. p essentiã materialẽ & corpalẽ. Aliomõ p essentiã intellectualẽ & spũalẽ. statuari⁹ eni p se & essentialr̃ facit statuã: nõ tñ materialiter disponitur forma statue. Et sic stelle agũt essentialr̃ formas hñt eas agere spũaliter & intellectualiter: secũdũ ꝙ sunt instrumẽta intellectuũ mouẽtiũ. Et hoc est qd dixit aristoteles in. 7. pme philosophie: qd sicut sanitas ẽ ex sanitate: & dom⁹ ex domo in operatione artis: eo ꝙ sanitas in corpe est ex sanitate que est in aĩa medici: & dom⁹ que ẽ ex lignis & lapidib⁹ est ex domo queẽ in aĩa edificãtis domũ: ita est in formis naturalib⁹. & ait Albert⁹. Hec fuit causa inducẽs platonẽ: qd dixit oẽs formas eẽ a datore formarũ & nõ eẽ in matia: cũ tñ hoc nõ sit uerũ: ꝙ isti motores educũt eas de matia: in q̃ sũt potẽtialr̃ & nõ scdm actũ: ut statuari⁹ educit formã statue de potẽtia materie.

¶ Dubitaret aliquis iterũ: an totus orbis sit causa caloris: dr̃ ex sñia philosophorũ/ ꝙ nõ: sed solũ illa pars orbis est causa caloris que micat. & illa est corp⁹ stelle. Et iter oĩa corpa sol est magis causa caloris: qñquidẽ est maior in quãtitate: & spicius corpus: & hẽt lumẽ plus calcatũ: & ideo fortiores emittit radios: & subtilioris substantie existit & puritatis: & ppterea lumẽ ei⁹ penetralius est oĩ lumĩe: & magis dissoluẽs ea in que cadit. Et sol hẽt mouere ignẽ de natura sui luminis: sicut sphera stellarũ fixarũ hẽt mouere terrã: & sphera lune aquã: & sphere aliorũ qnqꝫ planetarũ hñt mouere aerẽ. Animaduerte Iterũ quereret aliquis: planete & cetere stelle differũt ne specie? ex ante dictis poteris respõdere; uerũ quid p maiori elucidatione dicet̃: certũ eni est ꝙ nulla pars differt a suo toto: & qm̃ stella est pars orbis: in quo: ẽ nõ differt specie ab eo. Verũ eū uero stella nobilior pars orbis ẽ: & dignior cui psidet motor orbis: & p ipm causat motũ in totũ orbẽ: & iõ oẽs alie ptes orb referũt ad stellas & ut dcm̃ ẽ: nõ differũt spẽ ab aliis ptib⁹ orbis: ꝙ motor ẽ talis: q dat speciẽ toti orbi p stellã: sicut aĩa dat eẽ p cor aĩali: ꝙ cor ẽ pncipiũ aĩalis. Et si dẽsitas maior ẽ in ipa stella: ẽ eo ut maior nobilitas luĩs ei cõiscet̃: que nobilitas luĩs dat idoneitatẽ ad suscipiẽdũ actũ motoris. Inqt Albert⁹. Stelle uero que sũt in diuersis orbib⁹ differũt spẽ: que uero in uno nõ hñt tãtã differẽtiã. Diceret iterũ aliqs cũ Cœlũ moueat̃ a motorib⁹: motores eni hi sũt ĩtellectuales: q motũ toto orbi influũt: qnẽadmodũ aĩa influit motũ toti corpi; ergo celi aĩati sunt. Rñdet̃ ꝙ ex. 8. phisicorũ scim⁹ hũc motorẽ nõ eẽ uirtutẽ in corpe: & esse sepatũ. Et ex. 3. de aĩa scim⁹ oẽm aĩam esse sepatã. Et ex prio libro de celo scim⁹ ipm motorẽ causare ppetuũ motũ. Et ex his cõiũctis scim⁹ celũ esse motũ ab uno motore intellectuali. & ex his scim⁹ cœlestia hoc mõ eẽ in una uita ĩtellectuali hñtia opationẽ motoris ĩtellectual' uel aĩe: si aĩa dici põt: qm̃ aĩa est act⁹ prim⁹ corpis phisici organici potẽtia uitã habẽtis: & motor prope isto mõ nõ dr̃ actus celi: cũ motor orbis seu intelligentia ipa nõ sit uirt⁹ in corpe: & ideo cœli pprie nõ sunt aĩati: & silr̃tudo nõ ualet. Cetera aũt que circa hãc materiã possent afferi; ne legẽdo tedio afficiaris dimittuntur.

¶ Conclusio responsalis ꝙ eradicationes grãdo rabiesqꝫ uẽti arborũ cõfractiões eradicatiõesqꝫ & etiã piectio cãpane magne alti culminis ecclesie sancti pauli ciuitatis Cesaraugustẽ & similia que in aliis partibus aragonie: quita Augusti anni. 1. 5. 10. acciderũt: uirtute demonũ talia facta sunt. Et qd astra hñt uim sup oĩa que sub circulo lune sunt simpliciter aut scdm quid; pcipue oim illorũ qne loco de per se aut de per accidẽs circũscribunt̃. Prima pars cõclusionis rõnib⁹ nõ probat̃: cũ antea q̃ has cõpleueri: expe

rientia ostẽsum fuit. Ná quidá praui homines necromantici capti fuere: qui concedere arte demonũ tale facinus factũ fuisse: & pro tali facto penas sustinuerũt: quidá uero clá abierũt. Illa quippe die nõ uigebát cõstellationes: ut naturaliter tanta causarent. Vigebat die illa uirtus cõiunctiõis solis cũ luna: que die ímediate preterita hora sexta facta sint in signo leonis: cũ aspectu quarto martis ad utrũlibet: uenus maliuolo aspectu quarto etiá saturnũ aspicit. Virtute ueneris lune ac martis uapores simulq; exalationes ad superiora fuerunt eleuati: exalationes uirtute martis ignite/& uapores ratiõe saturni eorũ magna pars cõgelata: & grádo genitus & ratione diuersitatis cõplexionis syderũ eorũ contrarietate aer agitatus: uentus etiá ingẽs genitus: quibus omnibus demones usi sunt: ut facilius facerẽt: quod optabát: quoniam ipsi demones nõ possunt operari nisi mediátibns naturalib⁹: & in suis opibus cõsiderát corporũ aptitudies. Ait sctũs Thomas in pma parte. questione. 116.

¶ Secũda pars cõclusionis ex dictis in ultimo notabili remanet probata: & etiá argumenta remanẽt soluta. Verũtamen etiá respõdet: ad primũ qñ dicitur autoritate Augustini asttologiá esse uaná & cassam. Intelligit de illorũ astrologia: qui ponebát necessitatẽ in euẽtibns: illa quippe opinio uana & cassa est: ut dictũ existit. Ad illud qđ dixit de duob⁹ gemellis: ꝙ unus fuit bonorũ morũ: & alter perniciosus: respondetur ꝙ illud euenit eo ꝙ aie diuersis tẽporibus a deo summo fuerũt in eorũ corpora infuse: & qñ dicitur ut posterior plátam prioris teneret: etiá ꝙ ita fuisset: diuersa zenich capitis habebát: & per cõsequẽs diuersa ascendẽtia: & ex consequenter aliá & aliá figurá celestẽ: & eapropter aliá & aliá cõplexionẽ: & inde alios & alios mores: quoniá ut plurimũ sequuntur corporis cõplexionẽ. Et ad hoc nõ parũ facit situs in matrice: habuerũt enim eni diuersos situs: & unus nutrimẽto magis ad tẽperamentũ urgẽte nutriebatur. Alter uero p ulteriorẽ decoctionẽ forsan cibo melancolico augebatur. Attẽdat insuper nonne autores librorũ de imaginibus cœlestibus inquiunt hominẽ habentẽ pro ascendente natiuitatis sue. 25. gradum geminorũ fore studiosum: eo ꝙ in ascẽdẽte: est figura hois habẽtis librum apertũ. Et hoiem habentẽ pro ascẽdente sue natiuitatis. 26. gradũ eiusdem signi geminorũ fore litigiosum: quoniá in ascendẽte sunt duo canes adinuicẽ se mordẽtes istorũ ascendẽtiũ parũ est inter se tpis spaciũ & un⁹ ẽ studiosus: & alt litigiosus: qre nõ mirádũ est si un⁹ fuit bonorũ morũ & alt pniciosorũ.

¶ Ad damascenũ respõdet sanctus Thomas. Intelligendũ est ꝙ corpora celestia non sunt prima causa generationis & corruptionis eorũq; hic fiunt: sicut dicebát illi: q ponebát corpa cœlestia eẽ deos. Nec supra liberũ arbitriũ astra hñt causalitatẽ nisi scdm quid: in quátum liberũ arbitriũ trahitur a cõplexione: & anima inclinatur.

¶ Ad aliud quádo dicit ꝙ nullum signum est causa alicuius ab extra: & quod astra sunt signa: ergo nullá uim habent in hec inferiora. Respõsum est in. 2. principali notabili: uerũ negat maior & dicit: ꝙ signũ capitur dupliciter uno modo pprie ut ram⁹ ante tabernã. Alio modo cõmuniter prout conuertitur cum causa remota: isto modo astra sunt causa omniũ: que materiei trásmutabili subiiciũtur aut dependentiá habẽt ad eá simpliciter: & isto modo accipiendo signũ neganda est consequẽtia.

¶ Parcat tua reuerẽtia si nimis prolixius in scribendo fuerim: & si materias mei ingenioli impares tetigerim confisus de tua magna doctrina atq; benignitate. Et siquid minus docte scriptũ fuerit: sancte matri ecclesie Romane in his que fidem tangunt: me submitto. Vale.

¶ Finis huius operis. Laus deo.

¶ Thomas rocha gottolanus miles dñs Castri de fortianello/ artium & medicine doctor postremus. Magnifico simulq; magnanimo uiro dño Mercurino de gatinaria. Sacre Cæsaree catholice maiestatis Caroli/ Hispaniarum Germaniæ utriusq; Cicilie insularum/ ac terre firme: ultra equinoctialem Regis supremo Cancellario dignissimo. S. P. D.

TEdet me magnifice uir quépiam impugnare: uerũ quia ueritatis amator contrariũ abhorrés/ ut satiricus ille Iuuenalis uir sapiens ac studiosus librũ si malus est; nequeo laudare. Ne miretur igitur tua dñatio si in epistolá quam ad illustrissimũ & excellenté Calabrie ducem Ferdinandus enzinas misit: scripserim. Tria profecto non solũ admonuerũt; uerũetiam ut ita loquar: me coegerũt. Primum enim uero est; eo quia quorũdá antiquorum sectam sequutus est: qui astrologiam non ualentes adipisci: nec eam propter sui ingenii paruitaté scire. Aut q; ad ipsam adipiscendá parũ laborarunt: dixerunt eius fructum nichil esse: quádoquidem ueros cœlorum motus homines non adipisci possunt: quod apertissime falsum est. Si forsan tabulis uitio scriptoris/ seu impressoris corruptis; non ut decet apprehenderent; quod nõ affirmamus: sunt enim absq; uitio scriptoris multe. Instrumétis salté astronomicis quibus mediis tabule facte sunt: uerissimi motus haberent. Est preterea instrumẽtum desideratũ opus profecto egregiũ: quo uerissimi motus celorũ percipiũtur. Etiá indoctus sensu percipit coniunctiones solis & lune eclipsesq; certa hora & certo minuto hore: & earumdẽ durabilitaté ut fore ꝑdixerat/ ac scripserat astrologus: insuper nõne & uisu apprehendit luná tali hora & tali minuto hore coniunctá fore cũ marte saturno/ ioue/ aut uenere: aut cũ aliqua de stellis fixis: uti longe antea dixerat astronomus? sic profecto. quos & alias noué sectas magnus ille Albumazar in suo magno introductorio reꝑhendit: & eorum suas friuolas rationes ad nichilũ redigit: quare obsecro expertissimũ ac doctũ Albumazaré tua dñatio exortet legant mortales: & percipient quantũ fuerit astrologie magisteriũ: & quá grandis fuerit hec scientia. Secundũ eo quia elata fronte temerario ac inuerecũdo sermone ipsum uirũ doctũ Albumazaré/ ac in sua scientia exꝑtissimũ Ferdinandus iste enzinas absq; ratione & sine autorizatis autoribus uoluit non tantũ reprehédere: sed uilipendere: cuius equidé nõ est ipse dignus calciamentũ soluere. Approbarũt magnũ Albumazaré non solũ astrologi ac philosophi post eum uerũetiam theologi fere omnes. Si ipse eius libros legisset: ꝑfecto aliter sentiret. In theorico magnũ edidit librũ & introductoriũ ad praxim nõ mediocré: in quo non tantũ astrologũ se ostendit: sed medicum ac philosophũ naturalé preclarũ. legant si hosce libros habuerint. Et de reuolutionibus annorũ quis meliorem edidit codicé; nemo hucusq; ꝑfecto. Et librũ qué de experimentis scripsit; qs in hoc mundo conducibilioré condidit? Et si in de magnis cõiunctionibus historiographũ; ita ut astrologũ ostenderit se fuisse: idcirco non peccauit. Nec in libro qué de floribus edidit: nõ utiq; errauit. Que uanitas/ que inuidia/ que temeritas/ que ꝑfidia/ que deniq; malignitas ad maledicendũ hunc ferdinandũ huius artis indoctũ mouerit: inclinauerit atq; induxerit. Oppinor quod nõ cõstellatio: sed demõ ipe: qui aliqñ immiscet se sanguinibus. Scripsit in sua epistola anno uenturo. 24. nichil infortunii astra promittere: itaq; tacite profert si qui sunt boni hoies: qui orẽt deũ ꝑ populo: desinant ab oratione. Tertiũ quod etiá ad scribẽdũ me coegit est utiq;: quádoquidé pto

lomeum primariũ astrologũ indoctũ ac diminutum facit: quãuis ipsum suis uerbis laudare uideatur. Ait enim has coniunctiones maiores/ medias ac minores quas scri psit Albumazar/ Ptolomeũ non solũ non cognouisse: uerũetiã nõ audiuisse. O insci tia/o demẽtia loqtur iste garrulus: tanq̃ si Ptolomei libros recte legisset: & qum eius cẽtiloquiũ nondũ intellixerit: quid de aliis libris eos uidisse & intellixisse arguemus: qum iste breuis & apud fere omnes habeatur: & hunc nõ intellexerit: quandoquidẽ percepisset uerbum.63.ita proferentẽ oportet aspicere in coniunctione Saturni & Io uis in eodem puncto ad eleuationẽ unius eorũ super alterũ & iudica cum fortitudine nature eius in hoc mũdo. Et similiter fac in.20.residuis cõiunctionibus: & ꝓsequitur hanc materiã sine interpolatione aliqua in uerbo immediate sequenti ait. In coniun= ctione minori diuisa est coniũctio media: & in media diuisa est maior: & cũ dixit di uisa: intellexit declarata. Quasi dicat ꝙ per coniunctionẽ minorẽ declarat̃ media: & ꝑ mediã declaratur maior. Qualis fuerit hec maior coniũctio: tã longe prius Hermes il le maximus Trimegistus amphorismo.90.declarauerat: quãdo sic scripsit tũc dicitur magna coniunctio: qñ tres superiores planete in uno de signis regiis coniũgunt̃.&c. Dixerat amphorismo precedenti infert mala subito Mars: Saturnus uero cũ tardita= te: & ideo Mars reputatur durior in noscẽdo. Attendat dñatio sua effectus cõiunctio nũ Aristotelẽ approbasse. ait enim in libro de causis proprietatibus elemẽtorũ: ꝙ re= gna uacua sunt: & terre depopulate apud coniũctionẽ duarũ stellarũ: scilicet Iouis & Saturni: recitatiue ab Alberto.2.sententiarũ distinctione.15. Ex dictis optime liquet Enzinas istũ ad pauca respexisse & uoluntarie loqutum fuisse. Patet preterea Ptolo= meũ in huius locis allegatis loquendo de coninnctionibus magnis/ mediis/ & mino ribus: non intellexisse de solis & lune cõiunctionibus ut iste enzinas scripsit. Et regu la dialetica quã affert in sua epistola: nõ est ad propositũ. Ptolomeus in aliis locis scri psit coniunctiones lune & oppositiões & eclipses: & ꝑfecto eclipsibus ipsis precipue solis nemo ambigit quin in hoc inferiori mundo maximi sequant̃ effectus: uerum si magna acciderit cõiunctio precipue in hora reuolutionis anni. Ait hermes abenazer Ali abenrragel & expertissimus Albumazar magna significare. Hermes ait. Magna potissima faciunt: maxime quãdo aspiciuntur a sole hec ille. Istis in sua scientia exper tis decentius foret: adhesisset uir ille & non sue uoluntati. Consideret tua dominatio magnifice uir: q̃ friuola est opinio illorũ: qui inquiunt Ptolomeũ loquendo de con= iunctionibus semper intellixisse de coniunctionibus solis & lune. si hoc uerum esset: quid de statu regũ sperandũ foret: aut ptolomeus taliter scribẽdo admodum & aper tissime errasset: quãdoquidẽ uerbo.93. ait ꝙ regna transferuntur in omni cõiunctio= ne. Ait in omni coniunctõie maiori scilicet puta trium superiorum planetarum: illa equidẽ propositio indefinita est: ad eius uerificationẽ sufficit: ꝙ unũ regnum ab uno dño in aliũ transferatur: & nõ omnia. Dixerat iste enzinas in sua epistola Ptolome⁹: neqꝫ priores de huiusmodi cõiunctionib⁹: nec uerbũ quidẽ de his audiuisse ne dum cognouisse. cognoscat seipsum: & legat antiquos: & ni proteruus seipsum redarguet. precipue qñ garrulus iste leget Hermetẽ aperte eũ reprehẽdentẽ ac mendacẽ fore affe= rentẽ: ceteros autores qui hãc nr̃am sententiã prius approbarũt: nolo in mediũ affer= re: quãdoquidẽ paruã molẽ habeo impugnare: tantũ ea que in nimphũ Augustinũ de cessa philosophũ scripsi: ꝓ quibusdã aliis dictis in illa epistola Ferdinãdi enzinas scriptis obsecro: legat tua dñatio: & percipiet q̃ friuole opinioni adhesit. Aliquando ille minus docte loqutus est: iste tamen temerarie. Si reprehendisset uiros quosdam

ꝑfitentes ſe arte aſtrorũ prognoſticare:& forſan demonũ arte aut quauis alia non tñ aſtrorũ futura predicũt:licitũ enim eſſet:ná tales non modica pena uexare uerũetiam igni tradere decẽs eſt. Sunt preterea quidá ad huius arté preclará inclinati:qui etiá totis uiribus incũbunt. Aliarũ bonarũ artiũ ignari huius artis fine bono fruſtrant̃. Verumetiá uolũt predicere:& paſſim errant. Si hos utiq̧ rephẽdidiſſet: dignus redargutione minime fuiſſet. Ná profecto quidá euẽtus anni. M. D. xxiiii. uoluerũt predicere tantũ coniunctionũ uires animaduertendo & illas ut decet minime conſiderádo iſti quippe tales digni redargutione exiſtũt. Obſecro tuá dñationé minime putet:liuoris impetu has ſcripſerim:tu iudex ueriſſimus omniũ bonarum artiũ fecundiſſimus ſtudioſiſſimus in quo uniuerſi maior pars merito recũbit:benigne iudicabis. Etſi uidebitur alteri parti precipies:de hinc uera ſcribat:& ab erroribus & mendaciis ſcriptis ſe ipſum redarguat. Fuerũt quippe uiri illuſtres qui ſeipſos attractarunt. Vale aurope decus ex oppido Metine de Riuoſicco prima Mai. Anni. M. D. xxiii.

¶ Joannis Belloradi:artium ꝛ medicine profeſſoris ad lectoré in laudé autoris & operis Carmen.

Si tua phœbœos cupiunt ueſtigia motus:
  Et phaetontæas inde notare uias.
Si cupis æthereos recte conoſcere curſus:
  Sydera uenturæ quid bonitatis habent.
Perlege cœleſtis fulgentia dicta libelli:
  Quid ſignent cunctos ſydera quæq̧ docet.
Triſtia cerberei carpit mendatia uulgi:
  Cõmoda pieriis fontibus hauſta refert.
Qui dubiis medicas ſectaris paſſibus artes:
  Diriget hæc greſſus pagina grata tuos.
Hanc igitur lector matura mente mineruam
  Arripe.uel gremio docte reconde tuo.
    Vale fœlix.

Eiuſdẽ Belloradi ad inuidũ epigrãma.

Liuida cerberei rumpantur uiſcera uulgi:
  Tartareo præſens qui pede pulſat opus
Inclyta.diuinis fulgentia uerba labellis:
  Impuguet uanis nulla loquela modis.
I procul inſulti tetras acherontis ad undas
  Inuide læthæis præcipitande uadis.

ANimaduertite hic inſerũtur errata ab impſſore:& ſi;unuſqſq3 doct⁹ poſſet ea emẽdare:& ꝑmo ipi⁹ libri quẽ i nimphũ edidit auguſtinũ in ꝑma pagia in figura ſpherica: in zona que ꝓpinq̃ exiſtit artice frigide:ſcriptũ eſt Zona antartica/debet dici Zona artica. ¶ In .3. folio ubi dr̃.2.cõcluſio ſcriptũ ẽ ꝓpter ſolẽ: debet dici preter ſolẽ. Et in .2.capl̃o ipſi⁹.2.tractat⁹ hẽt impſſũ & in frigiditate:& debet dici/ni frigiditate. Et in capl̃o.4.ubi dicit Ade/debet dici Noe. Et in ca pl̃o.11.ubi ſcriptũ ẽ mare creſcẽti/debet dici mare creſcit. Et in tractatu.3.immediate poſt carmia Vergiliana debet ſeq. De⁹ tamẽ omp̃s. Et titulus q incipit Hiſtoria/ſcribi debet in margine.

¶ Errata in epiſtola contra necromanticos ad fratrem Sarreal.

¶ In ꝑmo folio ubi dicit imbutos/habet dici imbuti. In eodẽ folio ubi dicit in celeſtis/hẽt dici ni celeſtis. Et in.2.folio ubi dr̃ Cõſiderar̃ corporũ/hẽt dici cõſiderant. In eodẽ folio ubi dr̃ mediãte ſpm̃ & ſãguinẽ/hẽt dici mediãte ſpũ & ſanguine. Et i eodẽ folio ubi dr̃ & hui⁹ cauſa/ hẽt dici eſt hui⁹ cauſa. Et in eodẽ folio ubi dr̃ eſt aiam/debet dici aia. In.3.folio in illo parrapho Nunqd diabolus parũ inferi⁹ ſcriptũ eſt ordinar̃/debet dici ordinãt. Et parũ poſt ſcriptũ eſt & organũ/deb3 dici eſt organũ. Et in.4.folio in parrapho Et qd dicẽdũ ſcriptũ eſt impetrata/hẽt dici imperata. In.7.folio parrapho.6. ſcriptũ eſt ſupficiẽ/debet dici ſupficies. Et in eodẽ folio hẽt impſſum rationẽ loco/hẽt dici rõnẽ loci. Et in eodẽ folio ubi ſcriptũ eſt interceptiõib⁹/hẽt dici intercectionib⁹. In folio.8.ubi ſcriptũ eſt in generabilis/debet dici in generabilib⁹. Et in folio.11.ubi ſcriptũ ẽ facta ſint/debet dici facta fuit. In eodẽ folio ubi dr̃ ad tẽperamẽtũ urgẽte/debet dici uergẽte.

39

¶ Et notandū ꝙ ubi pro quibuſdā dñis ſcriptum eſt iiluſtriſſimus.illuſtris ſcribi de buit :preter gubernatores/quos illuſtriſſimos appellamus. Titulus uero incipiēs/Vt geſta militū.&c̄.qui imponitur parrapho incipienti. Admirans quidē. Scribi debuit poſt paragraphū.Et cū adductorū. Ita ꝙ ubi dictur quibuſdā ſingnlaribus perſonis cōceditur: Immediate ſequeretut titulus: & poſt titulū immediate ſequeretur. Finem capit opus.&c̄. Ceteros impreſſoris errores: ſi qui ſunt unuſquiſq; corrigere poteſt. Verbi gratia. Vbi ſcriptū eſt diripiunt: ſcrbi debuit dirigūt.&.bis.ſcribit pro.uis.cre ſcēri. pro.creſcit.& huiuſmodi.

Ad laudem et honorem omnipotentis dei : ꝛ omniū ſctōꝛum. Explicit redargutio excellentis ac nobiliſſimi viri Thome-rocha gottolani: ſacre medicine doctoꝛis magnifici in li-bꝛos tres Auguſtini nimphi: cū pꝛognoſticatiōe anni M.D.xxiiij. Cōpilatione terminoꝛum aſtrologie. Epiſtola cōtra necromāticos. Alia vero cōtra fer nādū enzinas. Alijſq; ꝙ̄ plurimis inter hec in-cidēlitter contētis. Impꝛeſſūq; fuit hoc opꝰ in regali ciuitate Burgeñ. Per expertū vi rum Alphonſum de melgar. Anno in-carnationis dominice.M.D.xxiij.

¶ Hoc opus ob ſui neceſſitatem: tam medicis: ꝙ̄ ſtrologis: cunctiſq; doctis viris vtiliſſimum. In omnibuꝰ bibliotecīꝰ locoꝛm vbi libꝛi venduntur: reperietur venale.

40